

Vho Angie Mutshikga
Minista wa Muhasho
wa Pfunzo ya Muteo

Vho Enver Surty
Muthusaminista wa
Pfunzo ya Muteo

Bugu idzi dzo inwalelwa vhana vha Afrika Tshipembe, mushumo wa hone wo rangiwa phanda nga Minista wa Pfunzo ya Muteo, Vho Angie Motshikga na Muthusaminista wa Pfunzo ya Muteo. Vho Enver Surty.

Bugu dza u shumela dza Rainbow ndi tshipida tsha zwe Muhasho wa Pfunzo ya Muteo wa ita zwa u khwiqisa vhukoni ha vhagudi vha Afrika Tshipembe vha gireidi dza rathi dza u ranga. Sa tshiñwe tsha zwithu zwihiwlane zwa Pulanetshumisi ya Muvhuso, thandela iyi yo konadzea nge ya lambedzwa lu sa vhudziswi nga Muhasho wa Gwama ja Lushaka.

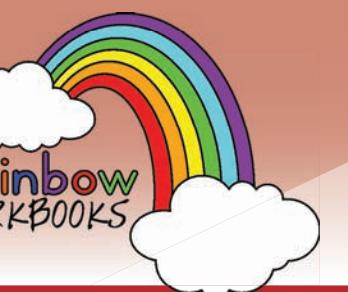
Hezwi zwe ita uri Muhasho u kone u bvededza bugu idzi, dzi kha nyambo dzotha dza tshiofisi, dzi tshi waniwa mahala.

Ri na fulufhelo lauri bugu idzi dzi do thusa vhadededzi (vhagudisi) mushumoni wavho wa u funza wa duvha linwe na linwe khathihi na u vha na vhuhanzi uri vha khunyeledze kharikhulamu yotha. Ro ita nga vhuronwane uri ri sumbedze ndila vhadededzi kha nyito nge ra shumisa aikhoni dzi no sumbedza uri mugudi u tea u ita zwifhio.

Ri na fulufhelo li no bva li mibiluni uri vhana vha do diphiqa nga u shumisa bugu idzi zwenezwi vha tshi khou aluwa na u guda, khathihi na uri na vhonewho, sa mudededzi, vha do diphiqa na vhana avha.

Ri ri kha vhone na vhagudi vhavho, ngavhe zwi tshi vha nakela musi vha tshi shumisa bugu idzi. Zwi pfumbe.

ISBN 978-1-920458-36-2

TSHIVENDA HOME LANGUAGE

GRADE 3 – BOOK 1

TERMS 1 & 2

ISBN 978-1-920458-36-2

THIS BOOK MAY
NOT BE SOLD.

ISBN 978-1-920458-36-2

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI – Gireidi ya 3 Bugu |

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Dzina:

Kilasi:

TSHIVENDA LUAMBO
LWA HAYANI
Bugu ya 1
Themo 1 & 2

Minwe i ḋo ni thusa u vhala

Tshiñwe tshifhinga musi ni tshi vhala, ni ḋo ṭangana na maipfi ane ni sa a ḋivhe. Musi zwi tshi itea ngaurali, minwe yañu i ḋo ni thusa u vhala. Muñwe na muñwe wa minwe yañu u nga ni thusa uri ni pfectese uri ipfi ḋi bulwa nga ndilade, na u pfectesa uri ipfi ḋi amba mini.

Lavhelesani tshifanyiso. Sedzani arali tshifanyiso tshi tshi nga ni thusa u pfectesa ḋo ipfi.

Lavhelesani ḋo ipfi nga vhuronwane ni vhone uri hu na tshipida kha ḋo ipfi tshire na tshi ṭalukanya naa.

Ni nga lingedza u padukanya ḋo ipfi ḋa bva mibvumo yo fhambananaho. Lingedzani u bulu ḋo ipfi.

Arali ni kha ḋi balelwu u pfectesa, vhudzisani khonani yañu, mukomana wañu kana khaldzzi muhulwane kana mudededzi uri vha ni thuse. Vha humbeleni uri vha ni vhudze uri ḋo ipfi ḋi buliwa hani na uri ḋi amba mini.

Lingedzani u pfuka ḋo ipfi ni vhale u swika mugumoni wa fhungo.

Ni tea u ḋi ṭwala kha dikishinari (ṭhalusamaipfi) yañu u itela uri ni si ḋi hangwe.

VHUDIFHINDULELI HA VHASWA VHA AFRIKA TSHIPEMBE

Ndingano

Farani muthu muñwe na muñwe nga u linganana na u fana. Ni songo ṭalula.

Tshirunzi tsha muthu

Thonifhani muthu muñwe na muñwe. Ni vhe na vhuhwavo na u vhahalela.

Vhutshilo

Hulisani na u ḫonifha vhabebi vhanu. Funanani na u fulufhedzea muñani wa hanu. Vhutshilo hothe ndi mpho. Vhu ḫonifheni.

Hayani

Thusani kha mishumo ya hayani.

Pfunzo

Dzenani tshikolo, ni gude ni shumese. Tevhedzani milayo ya tshikolo.

U shuma

Vhana vha songo kombetshedza u ḫoda mishumo.

Mboholowo na tsireledzo

Ni songo vhaisa, u shengedza kana u shushedza vhañwe, nahone ni songo tenda vhanwe vha tshi zwi ita. Tandululani phambano nga mulalo.

Ndaka

Thonifhani ndaka ya vhañwe vhatu. Ni songo tshinyadza ndaka nahone ni songo tswa.

Vhurereli, lutendo na mihumbulu

Thonifhani lutendo na miumbulu ya vhañwe vhatu.

Tsireledzo

Vhahalelanu ḫifasi. Ni songo tambisa madi na muñagasi. Tsireledzani zwipuka na zwimela. Kunakisani midu ya hanu na zwitshavha zwa hanu.

Vhudzulapo

Ivhani mudzulapo wa Afrika Tshipembe wa vhukuma na u fulufhedzea. Tevhedzani milayo, ni vhe na vhutanzu uri na vhañwe vha ita ngauralo.

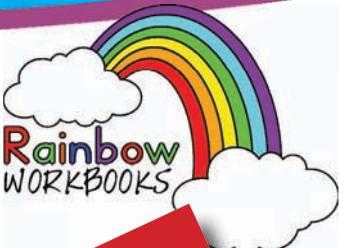

Mboholowo ya u amba

Ni songo ḫuwedza mazwifhi na vengo. Ivhanani na vhutanzi uri vhañwe vhatu vha songo nyadziwa kana u vhaiswa.

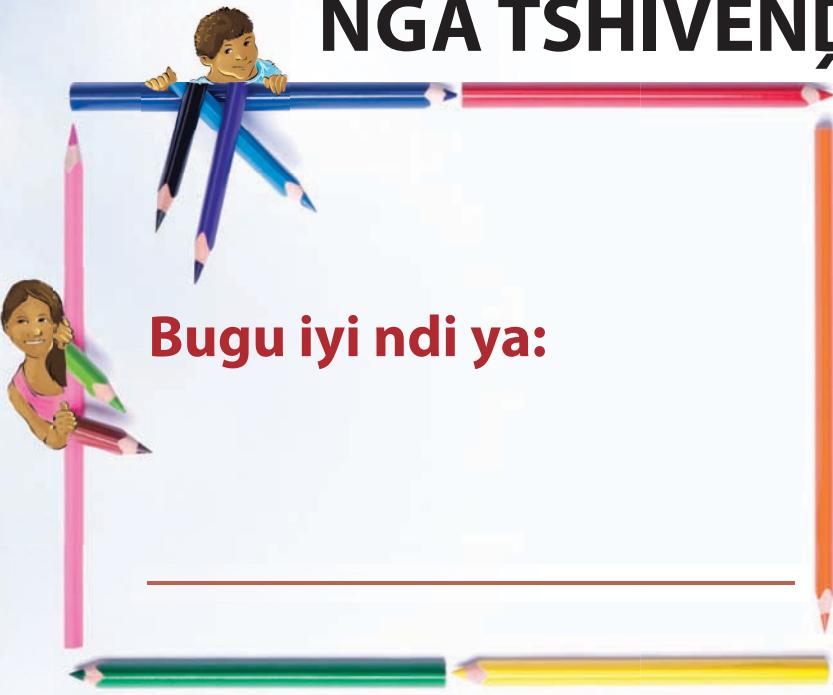

Gireidi ya 3

L u a m b o l w a
H a y a n i

NGA TSHIVENDA

Bugu iyi ndi ya:

Bugu ya

I

TSHIVENDA

TSUMBANDILA DZA VHADEDEDZI

- Bugu ya mishumo iyi i tea u shumiswa khathihi na zwiko zwiñwewho.
Kha vha shumise bugu iyi khathihi na zwiko zwiñwe u itela u alusa
t̄halukanyo ya vhagudi vhavho tshifhinga tshothe siani la:
→ Kufarelwe kwa bugu: Ndila yone ya u fara khathihi na u
fñenda bugu.
→ Kuvhekanyelwe kwa bugu: Siatari la nga phanda, siatari la
nga murahu, dzina la bugu na zwi re ngomu.
→ Budø la u vhala: U vhala u bva phanda a tshi ya murahu, u bva
kha monde u kha tsha u la na u bva n̄ha a tshi tsitsa.

VHUSEVHEDI HA U FUNZA

U thetshesela na u amba

Kha vha t̄ole Tshitatamennde Tsha Pholisi Ya Kharikhulamu Na U linga (Tshivenda siatari la 10).

Kha vha vhe na vhut̄anzi uri vhagudi vhavho vha vhe na ndivho ya
zwiñori, zwidate zwipufuhi, zwirendo na zwiimbo vhege iñwe na iñwe.
Ro ita uri izvi zwithu zwi vhe hone zwi zwa mifudafuda ngumo ha iyi
Bugu ya Mishumo.

Therisano nga zwifanyiso

1. Kha vha dededze vhagudi kha:
  - u topola na u rera nga zwithu zwi re kha zwifanyiso (saizi, tshivhumbeo, muvhala na tshivhalo /vunzhi)
  - u saukanya zwifanyiso nga u vhudzisa mbudziso dza:
nnyi, mini, ngafhi, lini, ngani, ho bvelela mini u rangani, ho
bvelela mini nga murahu?
  - u disikela tshit̄ori tsha kilasi (vhulapfu hatsho hu tshi
langiwa nga nyaluwo ya mugudi)
2. Kha vha tende mugudi muñwe na muñwe a tshi anetshela
khonani yaye tshit̄ori tsha kilasi.
3. Kha vha tevhedze kuñwalele kwa tshit̄ori tsha kilasi ku re kha
(CAPS Luambo lwa Hayani, siatari la 14, u ñwala na vhagudi).
Vha dodomedze kuthalanganye kwone kwa maipfi na
kushumiselwe kwa ndongazwiga.
4. Kha vha tende vhagudi vha tshi vhala navho tshit̄ori tsha
kilasi.
5. Kha vha ri vhagudi vha talele kana u tangedzela mibvumo na/
kana ngudaluambo ya vhege yeneyo zwi no wanala tshit̄orini
tsha kilasi.

U vhala

Kha vha t̄ole Tshitatamennde tsha Pholisi ya Kharikhulamu na u Linga (Tshivenda masiatari 12 – 18, malugana na zwilangi zwiñanu
zwiñlwane zwa u funza u vhala.

U ñwala

Kha vha t̄ole Tshitatamennde tsha Pholisi ya Kharikhulamu na u Linga (Tshivenda masiatari 18 – 19, hu no ambiwa nga muñwalo
na kuñwalele. Musi themo i tshi fñela, vhagudi vha a pfuka kha
muñwalo wa u ganndisa vha ya kha wa u pomba. Ngudo dza
muñwalo dzi tea u sedzesu ndowendowe ya u ñwala maleñdere
matuku na maleñderedanzu na zwi thusaho vhagudi vha tshi Rathela
kha muñwalo muswa. Vhagudi vha tea u kona u kopolola mariwalwa
o tou ganndisiwaho (tsumbo, mariwalwa a no bva buguni) vha tshi
shumisa muñwalo wa u ñumekanya kana wa u pomba.

Kha vha dzulele u elelwa zwi tevhelaho:

- Kugudele kwa vhagudi ku a fhambana. Zwi na ndeme
vhukuma uri vhagudi vha tea u nyanyulwa nga u vhona, nga
u pfa na nga u ñiñwana zwithu nga vhothe u itela u guda ho
dombelaho.
- Vhagudi vha tea u tshenzhela u guda, zwo ralo, nyito dzi tea u
itwa sa ndowedzonjowe musi dzi sa athu u khunyaledza nga u
tou ñwala, tsombo:

U vhumba mafhungo: Kha vha nee vhagudi tshikhala tsha u
vhumba mafhungo vha tshi shunisa garata dza mafhungo.

Tholokanyondiñhlo: Vhagudi vha tea u fhindula mbudziso nga
u tou amba musi vhe kha zwigwada zwavho musi vha sa athu u
ñwala phindulo. Kha vha tendele murangaphanda wa
tshigwada a vhudzise mbudziso ngeno vha tshigwada vha tshi
khou lingeda u wana phindulo.

U nanga maipfi a u fñedzisa mafhungo: Kha vha fñe
zwigwada vhubammbiri ha u ñwalela khaho hu re na
maf hungo a re gake vha fñe na garata dza maipfi.
Vhagudi vha fñedzisa mafhungo aya nga u dubekanya
garata idzi nga ngona.

U livhanya maipfi na zwifanyiso: Kha vha hudze siatari li vhe
la A3. Musi vhe kha zwigwada, vhagudi vha vhea dzimaka kha
phindulo dzone.

U livhanya zwipida zwa fñungo: Musi vhe kha zwigwada,
vhagudi vha livhanya zwipida zwa maf hungo.

U ñwala atikili dza vhone vñane dza gurannda: Kha vha ri
vhagudi vha ñwale atikili ya kilasi vha tevhedze nga atikili ya
tshigwada dzi tshi rangela atikili dza vhone vñane.

Dikishinari: Kha vha shumise dikishinari ñuvha lñwe na lñwe.
Vhukoni ha vhagudi ndi hone hu no langa u kukondele kwa
nyito.

Nzhele: Musi wa nyito dza tshigwada, kha vha fñe
murangaphanda wa tshigwada sethe ya phindulo uri a
kone u dededza vha tshigwada tshawe nga ngona.

Z
W
I

Thero ya 1: U humela tshikoloni

Themo ya 1: Vhege 1–4

r
e

n
g
o
m
u

1 Ndo vhuya tshikoloni 2

U amba: U shumisa vhusevhedi ha u tou vhona nga maṭo kha u bvumba uri tshiṭori ri amba nga mini.
 U vhala: U vhala khathihi na vhagudi (nyanetshelo)
 Ndowendōwe ya tholokanyondīvo
 U topola zwidodombedzwa zwiḥulwane kha zwe zwa vhalwa.
 Foniki: ph, የw, nd, l, sh
 U እwala mafhundo buguni dza ndowendōwe hu tshi shumiswa maipfi a no bva tshibogisini.
 U vhala lpfiliđivhiwa.

2 U vha tshikoloni 4

U amba: Vhudzani khonani yaṇu nga zwiḥotso na mitambo ine na i funesa.
 Luambo: Mutevhe wa alifabethe, madzina vhukuma
 U እwala: U shumisa maipfi e a የnewa kha u እwala mafhundo buguni dza ndowendōwe.
 Nwalani mafhungomatsvhudzia no amba nga inwi kha fomo.
 Nwalani mafhundo mavhili nga ha inwi muṇe, nga zwine na takalela khathihi na uri khonani dzanu ndi vhonnyi.
 Luambo: Tangedzelani madzina vhukuma ane a tea u thoma nga maleđerededanzi.
 U እwala: Itani phosīṭara.

3 Mugudisi vho bebwa እnamusi 6

U vhala na tholokanyondīvo: Ndi zwithihi na zwa bammbiri ḥa u shumela ḥa 1.
 Luambo: U vhekanya madzina e phasi ha thoho dza muthu, fhethu kana tshithu.
 Foniki: nd, ph, sh na የw

4 Lutamo lu re tshiphirini 8

U እwala: Itelani muñwe muthu ane na mu takalela garaṭa ya ḫuvha ḥa mabebo.
 U vhala Vhalani dayari ya Sam ni vhudze khonani yaṇu nga lutamo lwa Sam lu re tshiphirini nga ḫuvha ḥa mabebo. NB The person in the picture is supposed to be Sam not Piet.
 U እwala: Nwalani lutamo lune na vha nalwo lwa ḫuvha ḥa mabebo.
 U ḫiphīna: Nwalani madzina a khonani dzanu dzoṭhe kha እwedzi une wa vha wa mađuvha avho a mabebo.

5 ḫuvha ḥa zwiḥotso 10

U amba: U shumisa vhusevhedi ha u tou vhona nga maṭo kha u bvumba uri tshiṭori ri amba nga mini.
 U vhala khathihi na vhagudi: (nyanetshelo)
 Foniki: th, fh, dz, ny
 Luambo: U paḍula maipfi a bva madungo.
 U እwala: U shumisa maipfi e a የnewa kha u እwala mafhundo.
 Tholokanyondīvo: Itani mutevhe wa mishumo ye ya itwa ye ya buliwa tshiṭorini.

6 ḫuvha ḥa u ḫiphīna tshikoloni 12

U amba: Vhudzisani khonani dzanu mbili uri vha funesa mutambo ufhio. Dzenisani madzina avho ni እwale mutambo une vha u funesa nga phasi ha dzina.
 Luambo: Mutevhe wa alifabethe
 Luambo: Maipfimbumbano
 U እwala: Nwalani mafhundo mararu nga mutambo une na u funesa.
 U እwala: Itani phosīṭara ya u kungedzela ḫuvha ḥa Zwiḥotso.

7 Zwiḥotso zwo pfuḥva 14

U vhala Ndi zwithihi na zwa bammbiri ḥa u shumela ḥa 1.
 Muhwetedzo
 Foniki: -mv, የw, sh, kh, pf

8 Nga tsha matshelo 16

U amba: Itani ḫitambwa ḥa zwe zwa bvelela nga
 ḫuvha ḥa Zwiḥotso.
 Luambo: Nwalani mafhundo a re mafhundo maambiwa.
 Shumisani mepe wa muhumbulo kha u pulana.

9 Shede ya tshikolo i khou swa 18

U vhala khathihi na vhagudi: Ndi zwithihi na zwa bammbiri ḥa u shumela ḥa 1.
 Luambo: Lipfanisi na masala (tangedzelani maipfi ane a amba nga vhatu vha no fhira muthihī).
 Foniki – kh, ts, pf, sw, nd

10 U tsireledzea kha mulilo 20

U እwala: Nomborani zwifanyiso ni tshi sumbedza a tevhekana hazwo nga ngona.

U እwala: Nwalani fhungo nga tshiřiwe na tshiřiwe tsha izwi zwifanyiso.
 Luambo: Dzhenisani zwiga zwa u vhala mafhunganī

Luambo: Madzina vhukuma, shumisani madzina mafhunganī
 U ḫiphīna: Thusani vhadzimamulilo uri vha wane ndīla.

11 ḫuvha ḥa laiburari 22

U vhala na tholokanyondīvo: Ndi zwithihi na zwa bammbiri ḥa u shumela ḥa 1.
 Foniki: Wanani ni tagedzele mubvumo sh-tshiṭorini.
 Luambo: Ṭanganyani zwiḥida zwiḥihī zwa mafhundo uri ni vhumbe mafhungotserekana ni tsi shumisa ḫitanganyi “ngauri” (ni tshi sumbedza zwiitisi na mvelelo).

Foniki: nzh, mbw, pf, lw, n

12 U vhala bugu 24

Nwalani tsenguluso ya bugu
 Wanani maipfi a re na raimi
 U amba: Olani tswayo ni ḫatulshedze khonani yaṇu.

13 Zwithu zwine ra zwi funesa 26

U vhala na tholokanyondīvo: A recipe
 Foniki: p, tsh, sw, sh, ny
 Nyito ya u ḫiphīna ya mbudzisothopolwa.

14 Nnyi u funesa mini? 28

U እwala: U ita inthaviwu na khonani dzau na u ḫadza thebuļu.
 Nwalani risipi ine na i funesa.

Luambo: U ḫuma mafhundo - የnefhungo na predicate.

15 Mueni mufwevho tshikoloni tshashu 30

Tambani ḫitambwa ḥa tshiṭori tsha mbudzi i tshi dzhena tshikoloni
 Foniki: ntsh, nga, bv, ny, lw

16 Mbudzi tshikoloni 32

U እwala: Nwalani nomboro kha zwifanyiso izwi nga mutevhe wone.
 Ni kone u nwala fhungo ḥa tshifanyiso tshiřiwe na tshiřiwe.

Nwalani tshiṭori tshaṇu inwi muṇe kha tshibammbiri. Tshiṭori tshi tea u vha na mathomo, mutumbu na magumo.

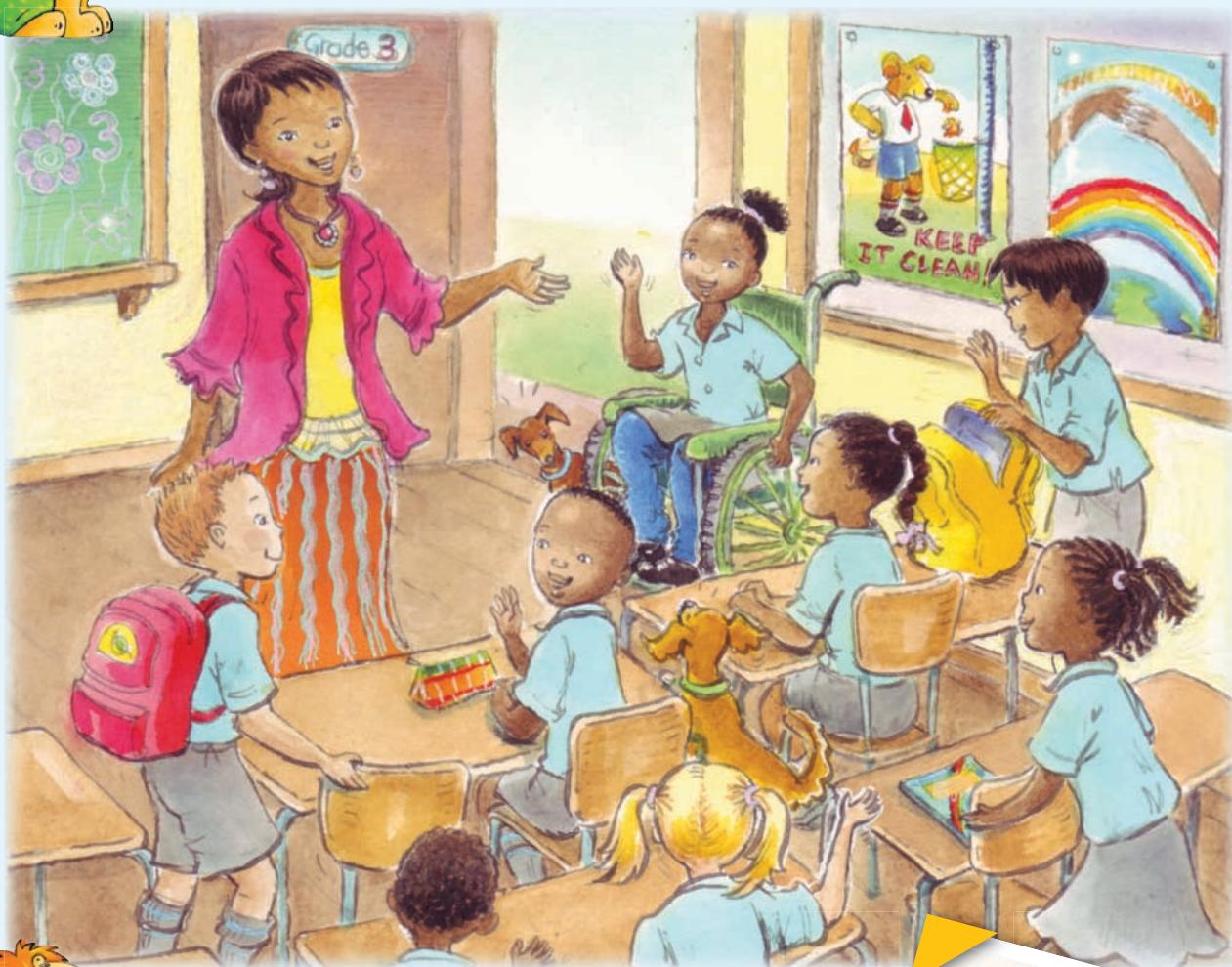

Ndo vhuya tshikoloni

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Ro takala ro phasela kha Gireidi 3.

"Ndi do vha mugudisi wanu nañwaha," hu
amba mugudisi Vho Patel.

"Ni shume nga nungo dzothé kha Gireidi 3,"
vha ralo.

"Hu na vhañwe vhana vhaswa vhavhili kilasini
ndi Maanda na Lufuno," vha isa phanda.

Lufuno u tshimbila nga tshidulo tsha milinga.

Rine vhañwe ri tea u mu thusa a tshi mona na tshikolo.

Kiləsasi yashu a i na mashika.
 Kiləsirumu yo naka na u kuna.
 Phositara kheila luvhondoni ya u ri humbudza
 uri tshikolo tshashu tshi dzule tsho kuna.

Vhalani maipfi ni thetshelene mibvumo
 Ni kone u shumisa maipfi mañanu kha u ñwala mafhungo anu
 inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

phasela	nañwaha	phanda	kiləsasi	mashika
phakha	ñwalela	maanda	lifhasi	mushonga
phepho	muñwalo	nnda	lela	mashaka

Fhindulani mbudziso idzi ni fhedzise mafhungo. Ni elewe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Vha kha gireidi ifhio zwino?

Vha kha

Ndi nnyi a no ða tshikoloni nga tshidulo tsha milinga?

Ndi nga mini hu na phositarra khulwane kilasini?

Ndi ya u vha humbudza

Ndi vhafhio vhana vhavhili vhaswa?

Ndi na

U vha tshikoloni

Kha ri ite nyito

Vhudzani khonani yanu nga zwipotso na mitambo
ine na i funesa.

Kha ri nwale

Nwalani madzina a khonani dzanu nna a tshi tou
tevhekana nga alifabethe dzao.

I		3	
2		4	

Divhamaiipfi

Tangedzelani madzina ane a tea u thoma nga
malederedanzi. Talani maipfi ane a vha madzina
a vhathu kana a fhethu.

Madzina

sogisi	lambamai	zwienda	durban
mudau	ntakadzeni	sam	lwanzhe
mugudisi	nn̄du	swondaha	phando
cape town	thuthuthu	bisi	polokwane

Fhedsisan garaṭa i no amba nga inwi.

Kha ri diphine

Dzina langa ndi _____.

Ndi kha Gireidi _____ . Ndi na miñwaha ya _____ .

Dzina la khonani yanga ndi _____ .

Mutambo une nda u funesa ndi _____ .

Kha ri nwale

Ñwalani mafhungo mavhili nga ha inwi muñe, nga zwine na takalela khathihhi na uri khonani dzañu ndi vhonnyi.

imadivhiwa

fhang
vhana
mafhi

Kha ri diphine

Lavhelesani phositarara iyiuri ni kone u itauri tshikolo tshi dzule tshokuna. Talutshedzani khonani yanuuri phositarara i ri vhudza uri ri ite mini. Ni nga engedza manwe mafhungo kha phositarara a no amba nga ha usalakatedza. Ni shumise muñwalo wa unaka.

**Litshani u nga nguluvhe
ya vhuada.
Ivhani nguluvhe ya vhudele.**

Tshikolo tsha hanu tshi dzule tshokuna.

Ni dobele mabammbiri.

Shumisani bini.

Teacher:
Sign:

Date:

Mugudisi vho bebwa ḥamusi

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

ጀamusi lo vha li duvha la mabebo la mugudisi washu. Khekhe yo vha yo tou fhome nga makhandela.

Musi mugudisi Vho Patel vho no dzima makhandela, ro imba ra la khekhe rothe.

Ra vha fha mpho ya phukha ya ḫaka. Vha i vhanda
vho takala vha ri vha ḫo i shumisa kha u tika vothi.

Ra nwalala madzina ashu kha khalenda ya maduvha a
mabebo.

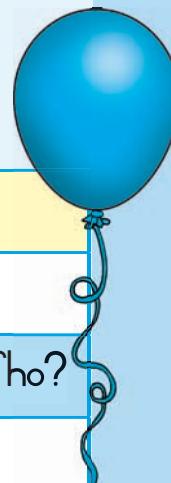
La Ndamulelo ndi la Thafamuhwe, la Vhonani ndi la
Fulwi. La Lufuno ndi la Lambamai.

Fhindulani inwe na inwe ya mbudziso dzi tevhelaho. Ni elelwe u thoma ipfi la u thoma nga lederedanzi khathihi na u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi nnyi we a bebwa ñamusi?

Ndi vhonnyi vhane vha do vha na phathi dza maðuvha a mabebo tshino Tshifhefho?

Vhonani u do kona u ita phathi i no bambelwa khayo? Ngani?

Vhalani maipfi ni thetshellese mibvumo mañanu. Ni kone u shumisa maipfi mañanu kha u ñwala mafhungo aña inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

makhandela	mpho	shumisa	ñwala
vhandá	phopha	shusha	ñanwaha
khwanda	phanga	shela	luñwalo

Ñwalani maipfi aya kha garaña dzo teaho.

Luñame
Ntakadzeni

tshienda

tshikolo

Ntakadzeni

Cape Town

peni

Durban

Polokwane

MUTHU

TSHITHU

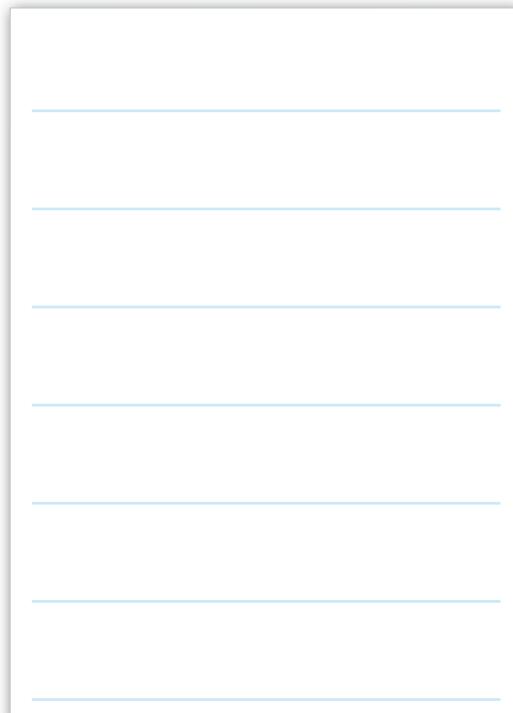
FHETHU

Lutamo lu re tshiphirini

Kha ri ite nyito

Itelani muñwe muthu ane na mu takalela garaña ya ñuvha la mabebo. Ñwalani mulaedza wa tchipentshela nga phanda ha garaña. Ni kone u ñwala mulaedza wa tchipentshela wa ñuvha la mabebo nga ngomu.

Kha ri ñwale

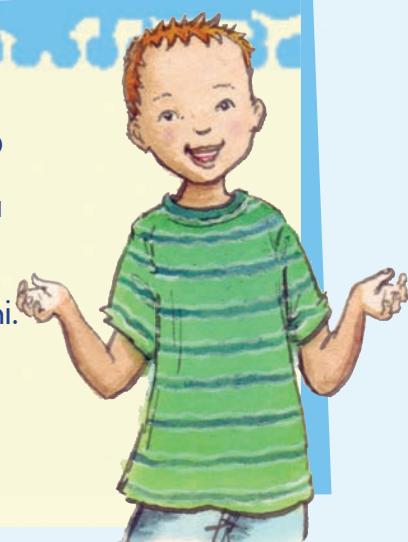
Vhalani dayari ya Sam ni vhudze khonani yanu nga lutamo lwa Sam lu re tshiphirini lwa musi wa ñuvha lawe la mabebo.

Dayari Yanga

Musi ndi tshi vha na miñwaha ya malo ñwedzi u ñaho, ndi tama arali ndi tshi nga wana tshifhiwa tsha ñuvha la mabebo tsha tchipentshela. A thi ñodi thoyi. A thi ñodi tshithu na tshithihi. Ndi tou tama fhedzi arali khotsi anga vha tshi nga ña uri ri kone u ya roñhe metsheni wa bola.

21 Thafamuhwe 2015

Deithi:

Kha ri ñwale

Zwino ñwalani lutamo lune na vha nalwo lwa
musi wa ñuvha ñanu ja mabebo.

Dayari Yanga

Deithi _____

Maipfimadivhiwa

malo
tshone
yanga

Kha ri diphine

Ñwalani madzina a khonani dzanu
dzot̄he kha ñwedzi une wa vha wa
maðuvha avho a mabebo.

KHALENDA YA MADUVHA A MABEBO

Phando

Luhuhi

Thafamuhwe

Lambamai

Shundunthule

Fulwi

Fulwana

Thangule

Khubvumedzi

Tshimedzi

Lara

Nyendavhusiku

Teacher:
Sign:

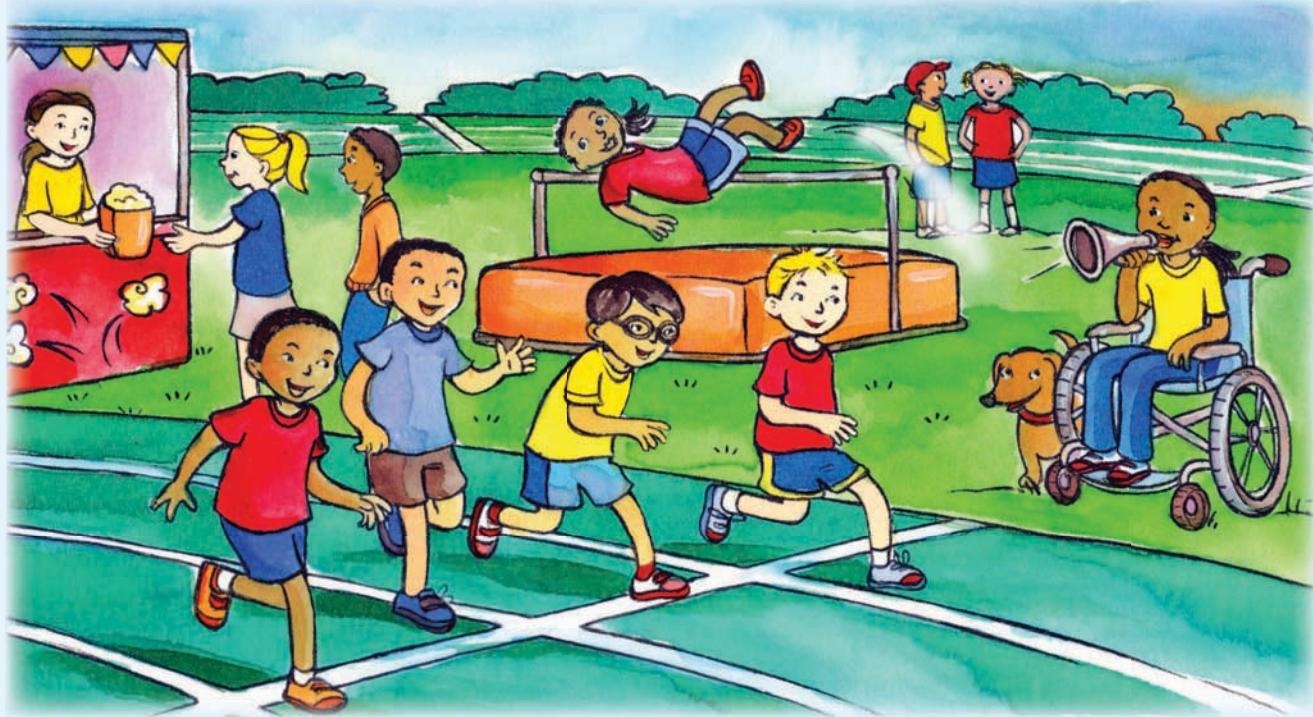
Date:

Duvha la zwipotso

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

"Ri tea u thusa rothe nga Duvha la Zwipotso," ndi mudededzi vha tshi ri vhudza.

Lufuno o ri u do thusa nga u fara phositaara mudavhini."

"Ndi do ita mathuthuba a u rengisa", hu amba Ndamulelo.

"Ha pfi mathuthuba a pfi makipukipu", hu amba Ndumeliso.

"Ne ndi a vhidza uri mathuthuba", hu fhindula Ndamulelo.

"Ho lugaha. Ne ndi do dzhenisa mathuthuba
phakhetheni" hu fhindula Ndumeliso

"Ne ndi do sima nyimbo ra imba ri tshi tshina",

hu amba Ntakadzeni."Ne ndi do ima

thamboni nda vhona vha tshi

wina", hu amba Ndumeliso.

"Ndi do sumbedza vhatu ha u dzula musi vha
tshi fhira na u dzhena nga gethe", ndi Pieter a no ralo.

Kha ri nwale

Padulanai maipfi aya a
bve mibvumo.

bapu

apula

bambelo

imbela

ovhola

unda

Thangelavhiomo

Zwino a nwale ni a tshi tevhekana nga alifabethe.

1		4	
2		5	
3		6	

Divhamaipli

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

Ni kone u shumisa maipfi maṭanu kha u nwala mafhungo aṇu inwi muṇe
buguni yanu ya ndowedzo.

thusa	fhira	vhidza	nyimbo
mathuthuba	fhindula	vhudza	lupenyo
gethe	fhasi	sumbedza	nyala

Kha ri nwale

Lavhelesani mutevhe wa zwithu zwine zwa tea u itiwa.
Nwalani uri ndi nnyi a no tea u ita mini. Bulani uri izwo
zwithu zwi tea u itiwa u rangela Duvha la Zwipotso.

DUVHA LA ZWIPOTSO

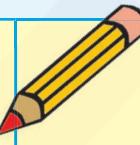
Ndi mushumode?	U do itwa nga nnyi?	U itiwa u rangela Duvha la Zwipotso naa kana nga Duvha la Zwipotso?
U ita phositora.	Lufuno	Urangela
U ita mathuthuba a u rengisa.		
U panga mathuthuba phakhetheni.		
U sima nyimbo.		

Duvha la u diphinä tshikoloni

Kha ri ite nyito

Vhudzisani khonani dzanu mbili uri vha funesa mutambo ufhio. Dzhenisani madzina avho ni nwale mutambo une vha u funesa nga fhasi ha dzina.

Dzina	Tshedza 		
Dzina la mutambo u funeswaho	Netibolo		

Kha ri nwale

Nwalani nomboro kha tshigwada tshiñwe na tshiñwe tsha maipfi u itela u sumbedza kutevhokanele kwao nga alifabethe.

I	rokho
3	ratha
2	runga

	hama
	honä
	hoko

	bola
	bambelo
	bako

Kha ri nwale

Shumani mbalo dza maipfi idzi.

khuhu + mulambo = khuhumulambo

nngwe + khulu =

thavha + khulu =

nndwa + mato =

Deithi:

Kha ri nwale

Ñwalani maf hungo mararu nga mutambo une
na u funesa.

Maipfimadivhiwa

fara
ima
mudavhini

Kha ri diphine

Thusani Lufuno kha u ita phositarara ya Duvha la Zwipotso. Ñwalani dzina la tshikolo tsha hanu. Olani zwifanyiso kha phositarara u sumbedza zwine zwa do bvelela nga Duvha la Zwipotso. Ñwalani zwiñwevho zwe zwa tshela. No no fhedza ni sumbedze khonani yanu phositarara.

Tshikolotsha

DUVHA LA ZWIPTSO

Duvha la u diphina tshikoloni nga Mugivhela

wa la 5 Thafamuhwe

Hu thomiwa nga 10:00

Teacher:
Sign:

Date:

TEACHER: Sign

Date

Zwipotso zwo pfuvha

Kha ri ambe

Lavhelesani tshifanyiso ni ambe nga zwine na khou vhona.

Kha ri vhale

Ro vha ro takala ri tshi khou diphina nga zwipotso.

Ho vha hu tshi khou difha luñwe. Hu hone mapfeñe o tsitsa vhana. Muñwe na muñwe a tshi khou imba na u vhanda zwanda. Thimu yashu i tshi khou wina.

Ha pfala mubvumo wa mvula. I khou da i tshi bva vhukovhela. Lupenyo lwa penya ra vhona hu khwiñe ri tshi shavhela holoni ra lindela. Muya wa hwala phosítara na zwidulo.

Ya na na tshifhangó na muhashela tshifhinga tshilapfu.

Ro tuwa ra ya hayani musi yo no fhira. Zwipotso zwo pfuvha.

Kha ri nwale

Kholomo i re kha tsha monde i sumbedza maipfi o pfufuhifhadzwaho a tshi bva kha a re kha kholomo i re kha tsha u la. Talani mutalo u itela u livhanya maipfi aya.

thi
fhi
di
ni

divhi
a thi
mini
ngafhi

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u nwala mafhungo anu inwi muue buguni yanu ya ndowedzo.

mvula	luñwe	mapfene	yashu	khwine
mvumi	muñwe	pfala	muhashela	mathukhwui
mutamvu	ñwando	pfuvha	shavhela	khwikhwidza

Kha ri nwale

Fhindulani mbudziso idzi. Ipfila u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi mini tsho pfuvhisaho Duvha la Zwipotso?

Musi vhatu vha tshi shavha mvula vho shavhela ngafhi?

Ni vhona u nga vho vha vho thetshelesa mvumbo ya mutsho? Ndi nga mini ni tshi ralo?

Nwalani tshoho i no takadza ya itshi tshitiori.

Kha ri ite nyito

Itani litambwa
la zwe zwa bvelela nga
Duvha la Zwpotso musi
mvula i tshi thoma u na.

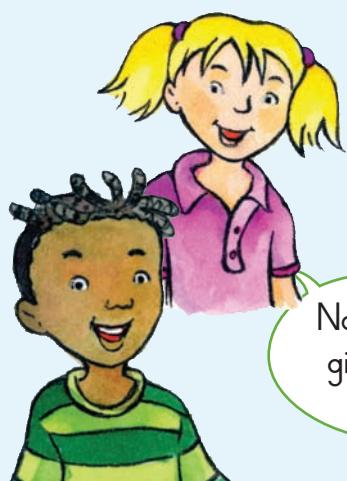

Maambelwa

Kha ri nwale

Zwino r̄walani zwine muthu muñwe na muñwe a amba ni kone u shumisa zwiga zwa u vhala.

I khou thoma
u na.

Ann o ri,

”

Ndi a kona u
gidima nga
luvhilo.

Ntakadzeni o ri,

”

Honani o ri,

”

Ndi pfana na u
tamba netibolo.

Dzhenani kiłasini
u swikela mvula i
tshi tsha.

Mugudisi vha ri,

”

Kha ri nwale

Ńwalani mafhungo mararu ni tshi ḫalutshedza uri ho itea
mini nga ḫuvha ḫa mitambo.

pfuvha
vhanda
ya
luwa

Kha ri diphine

Thusani kha u pulanelā ḫuvha ḫa Zwipotso. Ńwalani mihibulo yańu
kubogisini kuńwe na kuńwe kha mimepe ya maipfī (mihibulo).

Mbambe ya gumba na
lebula

* elelwani:

- gumba ḫo vhiliswaho
- lebula

Deithi na:
Tshifhinga?

Elelwani

Zwine nda ḫo ita
arali ya nga na?

Ndi ḫo ḫa mini?

Ndi inyi ane a ḫo thusa?

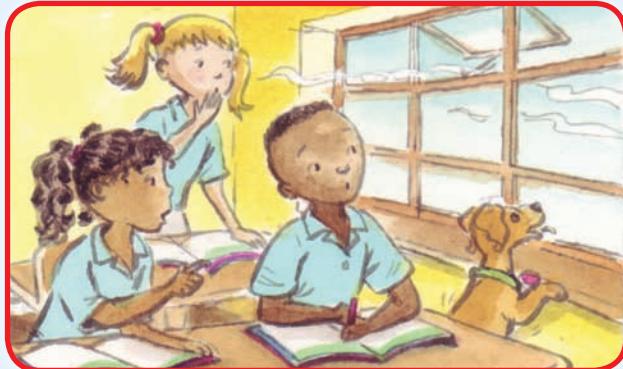

Shede ya tshikolo i khou swa

Kha ri ambe

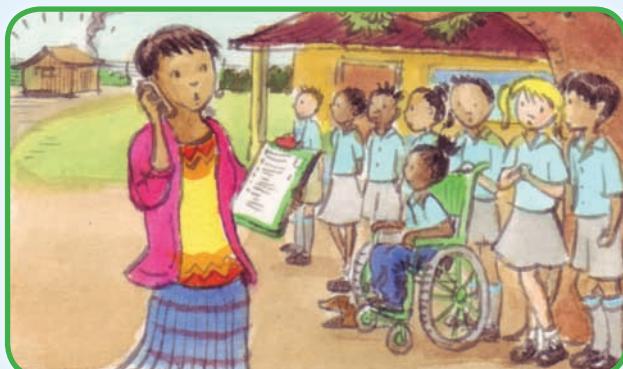
Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe
nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

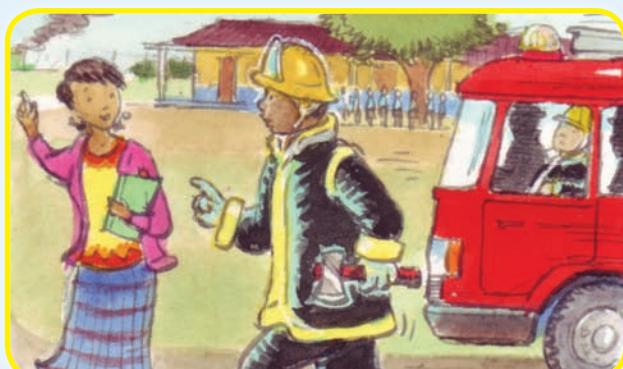

Ro thoma u pfa nga munukho wa
vhutsi musi ri kīlasini. Nndinde ya
thoma u nukhedza. Hu khou nukha
mini?

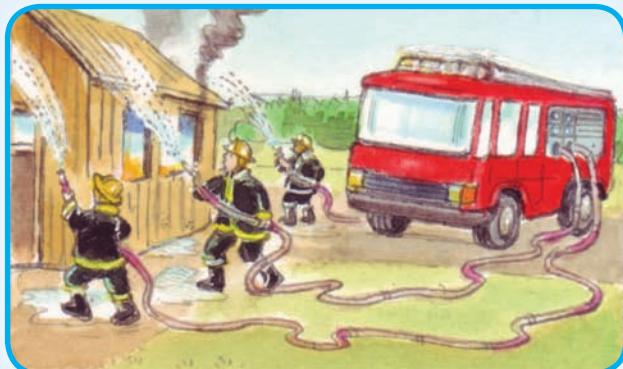

Ra ḥodzimela ri tshi ḥoda u vhona na
u bvela nn̄da. Mugudisi vha ri ri songo
bvela nn̄da. Vha ri bvisa nga muthihi
nga muthihi ra ima fhasi ha muri ro ita
muduba.

Mugudisi vha founela 10177. Nga
muthihi ra ima fhasi ha muri ro ita
muduba.

Ha swika vhanna vha rathi vha
zwidzimamulilo vha dzima mulilo. Vho
vha vho kungela mabannda mahulu
na mbado vho ambara masiki maṭoni
na kha milomo.

Lori yavho yo vha i tswuku. Vho
dzima mulilo nga mapaipi mahulu.
Vho shumisa phaiphi ndenya, ndapfu
vha kona u dzima mulilo.

Kha ri ñwale

Tangedzelani maipfi a re tshibogisini ane a
amba nga vhatu vha no fhira muthihi.

Matataluli

nne	riñe	vhone	ene	avha	yanu	vhoiwe
iwe	inwi	zwanga	yawe	zwavho	ene	yanu

Nangani ni tingedzele ipfi lo teaho.

Kha ri ñwale

Ene	u	vha	dzula fħano.
-----	---	-----	--------------

Bongi	u	vha	na luvhilo.
-------	---	-----	-------------

Vha	u	vha	tshikoloni.
-----	---	-----	-------------

Vhana	u	vha	khou tamba
-------	---	-----	------------

Ene	u	khou	vhala.
-----	---	------	--------

Ndumeliso	u	khou	tamba.
-----------	---	------	--------

Divħamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese milvumo. Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u ñwala
maf hungo anu inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

munukho	vhut̄si	bvela	swa	maanda
nukhedza	tsini	bvisa	swika	phanda
nukha	tsitsa	bvuma	phuluswa	zwanda

Fhindulani mbudziso idzi. Ipfi ja u thoma ja phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi.

Ni elelwe u fħedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Kha ri ñwale

Ho vha hu tshi khou swa mini?

Ho swika vhadzimamulilo vhangana?

Ndi nga mini mugudisi Vho Patel vho vhudza vhana uri vha ime nga muduba
fhasi ha muri?

Ngauri

Nomboro dza luñingo lwa vha zwidzimamulilo ndi ifhio?

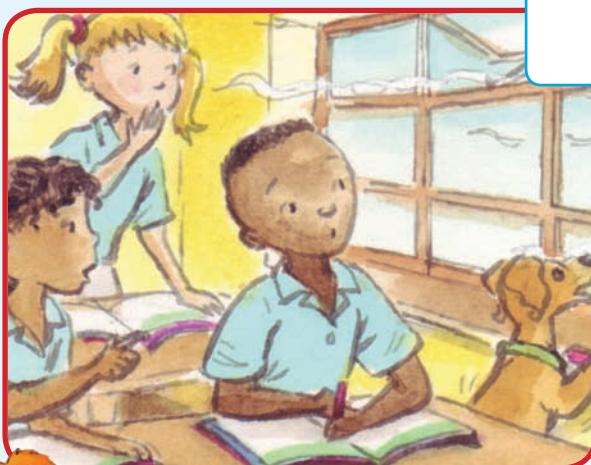
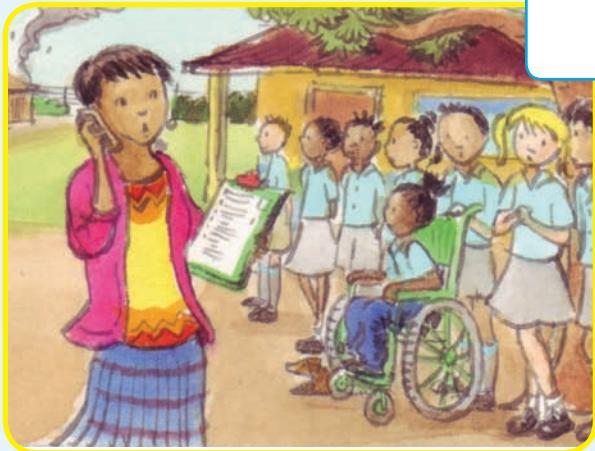
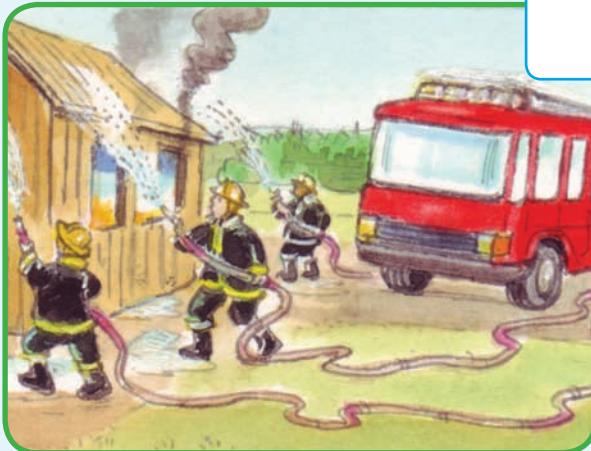

U tsireledzea kha mulilo

Kha ri ite nyito

Nomborani zwifanyiso izwi u bva kha l u swika kha 4 ni tshi sumbedza u tevhekana hazwo nga ngona.

Kha ri nwale

Nwalani fhungo nga tshiñwe na tshiñwe tsha izwi zwifanyiso.

Kha ri nwale

Dzhenisani zwiga zwa u vhala zwo teaho.

Shumisani tshigambudziso

kana tshigagarukela

kana tshiga tsha u awela

Tshete

Thusani shede i khou swa

Zwa mulilo zwo bvelela lini

Mulilo u ngafhi

Vho dzimisa hani mulilo

Maipfimadivhiwa

vhona
muthihi
bvisa
vhutsi

Divhamaipfi

Talelani maipfi ane a tea u thoma nga malederedanzi. Ni kone u shumisa maipfi matšanu kha u nwala mafhungo anu inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

vhonani
cape town

ntshavheni
ndumeliso

phando
musumbuluwo

tshimange
tamba

metshe
lavhuraru

tshidula
sundani

mpumalanga
ntakadzeni

east london
peni

johannesburg
mpumalanga

kelengende
penisela

Kha ri diphine

Thusani vhadzimamulilo uri vha wane ndila ya u ya zwifhačoni zwi na muvhala mutswuku, mudala na wa lutombo.

Duvha la laiburari

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Wanani ni tangedzele mubvumo sh.

Namusi riñe ro vha ro ya laiburari musi tshikolo tsho no bva.

Na Lufuno ro tuwa nae ri tshi thusana u kungulusa tshidulo tsha milinga tshawe. Laiburari hu na bugu nnzhi. Ndi dzine dza vhalwa nga vhathe vhanzhi.

Ndo takadzwa nga bugu ya mafhungo a bere tshena. Ndi bere i no kona u bambela Iwanzheni i sa mbwandameli.

Vhonani o hadzima bugu i no amba nga mupfuluwo wa Vhavenda vha tshi bva Afrikakati. U funesa dihvazwakale.

Langalanga o dudumela bugu a zwi pfa ngauri ndi mupfufhi. Nndinde yo sala nn̄da yo tungufhala.

Mmbwa a dzi tendelwi ngomu laiburari.

Zwi na vhutungu zwa mmbwa.

Kha ri nwale

Livhanyani maipfi a re kha tsha monde na maipfi a re kha
tsha ula uri a vhumbe mafhungo.

Ho ngo ya tshikoloni ngauri

Ndo ambara dzhesi ngauri

Ndo bva na tshisambureni ngauri

Ndo tamba nnda ngauri

ho vha hu na duvha.yo vha itshi sumbedza u
na.

o vha a tshi khou lwala.

ho vha hu na phepho.

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u nwala
mafhungo anu inwi mune buguni yanu ya ndowedzo.

vhanzhi	mbwdamela	mupfuluwo	tendelwa	mini
lwanzhe	vhum bwa	mupfufhi	lwala	ngani
milenzhe	mbwanana	pfuka	lwendo	lini

Kha ri nwale

Fhindulani mbudziso idzi nge na fhedzisa fhungo linwe na linwe.
Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi nga mini tshindulo tsha milinga tsha Lufuno tsho vha tshi tshi lemela?

Ngauri o

Ndi nga mini Langalanga o kondelwa nga u swikela bugu shelifuni?

Ngauri o

Ndi nga mini Vhonani o hadzima bugu ya mupfuluwo wa Vhavenda?

Ngauri u

Ndi ngani Nndinde yo sala nnda?

Ngauri yo

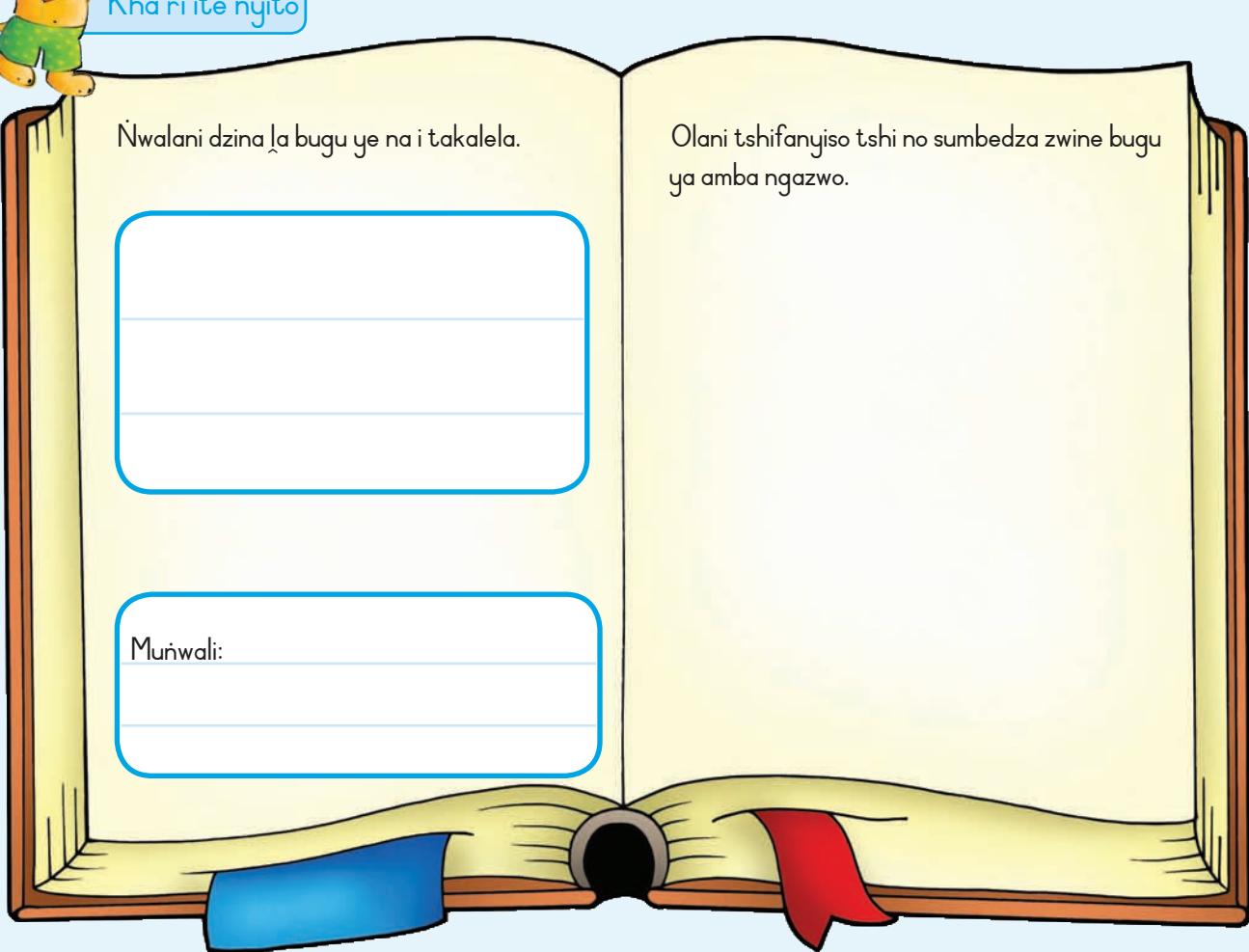

Kha ri ite nyito

Nwalani dzina la bugu ye na i takalela.

Munwali:

Olani tshifanyiso tshi no sumbedza zwine bugu ya amba ngazwo.

Kha ri nwale

Nwalani mafhungo mararu ni tshi bulu zwe zwa ni takadza buguni iyi.

Kha ri nwale

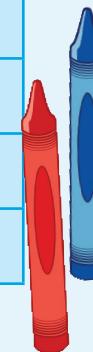
Livhanyani ipfi liniwe na liniwe li re kha tshibogisi tsha lutombo na line la vha na raimi nalo li re kha tshibogisi tsha tada.

lila		fula
disa		isa
lela		elela
pana		fana

dzula		fala
lilisa		isa
tolela		fhela
tala		dzwala

Maipfimadivhiwa

lini
inwi mune
zwino
namusi

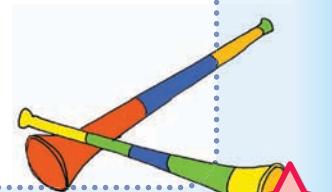
Kha ri diphine

Olani tswayo dzo imelaho tshiñwe na tshiñwe tsha zwithu zwi tevheldaho ni ɻalutshedze khonani yanu zwine luswayo lwa amba.

A hu dzheni mmbwa.

A hu lidzwi mavuvuzela.

A hu shumiswi selefounu.

A ho ngo tendelwa mbudzi.

Teacher:
Sign:
Date:

Zwithu zwine ra zwi funesa

Kha ri ambe

Kha ri sedze
tshifanyiso ri ambe
nga zwine ra khou
vhona.

Vhonani u fundedza vharwe vhana u ita mathuthuba.

Kha ri vhale

Mutshini wa mathuthuba

Zwine na do shumisa
zwilebula zwa 2 zwi $\ddot{\text{z}}$ uku zwa oili
Hafu ya khaphu ya tshikoli
Mu $\underline{\text{o}}$.

Zwine na tea u ita
Shelani oili panini.
Shelani tshikoli panini.
Vheani pani kha tshi $\ddot{\text{z}}$ ofu tshi no khou fhisina kana muliloni.
Ni vhone ni sa do swa.

Thetshelesani mathuthuba a tshi thuthuba.
Tibulani pani musi a si tsha thuthuba.
Dzimani tshi $\ddot{\text{z}}$ ofu kana mulilo.
Shelani mathuthuba tshidishini ni nu $\ddot{\text{e}}$ zedze mu $\underline{\text{o}}$. Ni dzinginyise tshidishi.
Dikandeni.

Kha ri የwale

Wanani ni tingedzele phindulo i re yone.

Ni shumisa oili nngafhani?

A	Ya lebula ተhukku nthihi
B	Ya lebula ተhukku mbili
C	Ya lebula ተhukku tharu

Zwiñwe zwine na ዳo shumisa ndi zwifhio?

A	Mathuthuba
B	Mathuthuba na muño
C	Muomva

Ndi nga mini ni tshi tea u londa musi ni tshi khou ita mathuthuba?

Ni ዳo zwi ደivha hani uri mathuthuba o vhibva?

Divhamaipfi

Wanani ni tangeledze phindulo yo teaho. Zwi a ደifha naa? Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u የwala mafhungo aŋu inwi muñe buguni yaŋu ya nqowedzo.

panini	tshitofu	swa	tshidishini	dzinginyisa
kupula	watshi	swole	shela	gonya
mukope	tshikoli	swiswina	shasha	nyimbo

Kha ri የwale

Zwithu zwi tevhelaho zwi na mudifhode?

Wanani ni tangeledze phindulo yo teaho.

A	nambitela
B	dunga
C	vhavha
D	muño

A	nambitela
B	dunga
C	vhavha
D	muño

A	nambitela
B	dunga
C	vhavha
D	muño

A	nambitela
B	dunga
C	vhavha
D	muño

Nnyi u funesa mini?

Ni funesa	duvha li funeswaho kha vhege?	zwipotso kana mutambo u funeswaho?	bugu i funeswaho?
Dzina			
Dzina la khonani			
Dzina la khonani			

Kha ri nwale

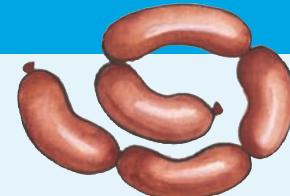
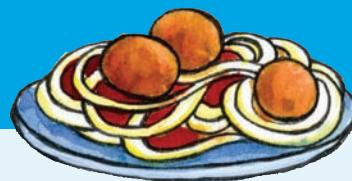
Talani mutalo u no ḥanganya fhungo li re kha bogisi la muvhala wa lutombo na fhungo li re kha bogisi la tada.

Yo vha i tshi nga i nga na.	Nda founela vha zwidzimamulilo.
Ho vha hu tshi nga hu do rothola.	Nda ḥuwa na dzhesi tshikoloni.
Ndo vha ndi tshi khou ya u tamba bola.	Nda ya nda dzhia leri.
Bisi yo vha i tshi khou swa.	Nda tshetshelela vhurotho.
Tshimange tsho vha tsho gonya muri tshi si tsha kona u tsa.	Nda ya tshikoloni na tshisambre ni.
Ndo vha ndi tshi ḥoda u ita Sangwetshi.	Nda thivha tshivhana.
Ho vha hu duvha langa la mabebo.	Nda ḥuwa na khokho tshikoloni.
Mbudzi yo dzhena nga tshivhana daratani.	Nda ḥuwa na khokho dzanga tshikoloni.

Kha ri nwale

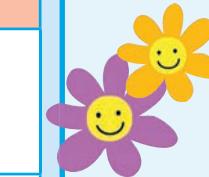

Nwalani zwithu zwine na zwi funesa. Zwino vhudzusani khonani mbili zwithu zwine dza zwi funesa.

zwiliwa zwi funeswaho?	phurogireme ya TV kana radio i funeswaho?	muthu a funeswaho?

Maipfimadivhiwa

zwiliwa
bugu
radio
zwipotso

Nwalani risipi yanu.

Kha ri diphine

Risipi _____

Zwine nda do shumisa _____

Zwine nda fanelu u ita _____

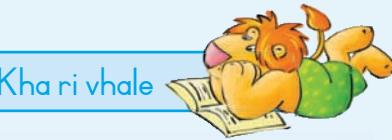
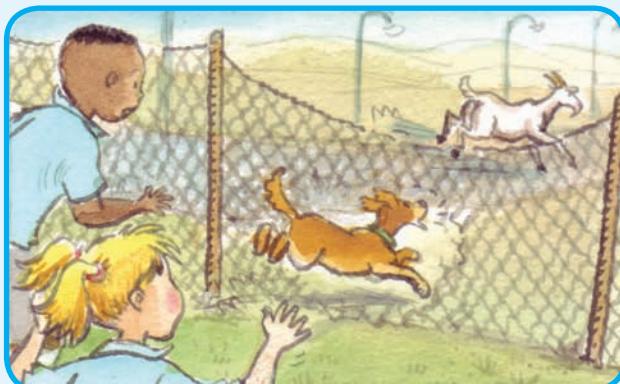
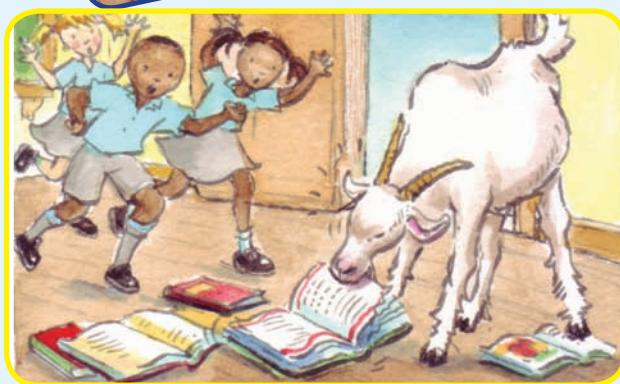
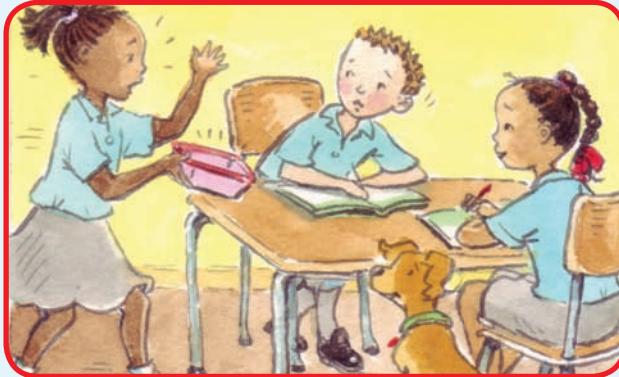

Teacher:
Sign:
Date:

Kha ri ambe

Kha ri vhale

MATHOMO A TSHITORI

Ro vha ri tshi khou shuma mushumo washu. Musi ri tshi khou ñwala Vhonani a ri lantshi yawe yo tswiwa, fhedzi ri si zwi tende ngauri ro vha ri songo vhona hu tshi dzhena muthu kilasini.

MUTUMBU WA TSHITORI

Ndumeliso a ri bugu yawe yo kherulwa naho ri songo vhuya ra vhona muñwe muthu o fara bugu yawe.

Nga murahu ra wana uri maluvha a mugudisi o ngalangala hone ra mangala uri ho bvelela mini khao.

Ra kona u vhona uri muiti wazwo ndi nnyi. Ho vha hu libudzi lìhuluhulu le la dzhena tshikoloni ngauri darat̄a yo vha yo thukhuwa. Lo vha li na ndala zwino la la tshiñwe na tshiñwe tshine la tangana natsho.

MAGUMO A TSHITORI

Ho thusa Nndinde ye ya li pandamedza. Yo li pandamedza i sa humi nahone i sa homelwi. Nga murahu rothe ro thusa kha u thivha tshivhana.

Kha ri ite nyito

ambani litambwa la tshit̄ori tsha mbudzi i tshi dzhena tshikoloni.

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

Ni kone u shumisa maipfi mačamu kha u nwala mafhungo aňu inwi
mune buguni yanu ya ndowedzo.

lantshi	ngalangala	bvelela	nnyi	homelwi
tshintsha	ngomu	bvuma	nnyala	lwela
ntshela	nguvho	vhubva	nnyamba	elelwa

Kha ri nwale

Fhindulani mbudziso idzi. Ipf̄i la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga
lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Bulani zwithu zwiraru zwe mbudzi ya la.

1.

2.

3.

Mbudzi yo dzenisa hani tshikoloni?

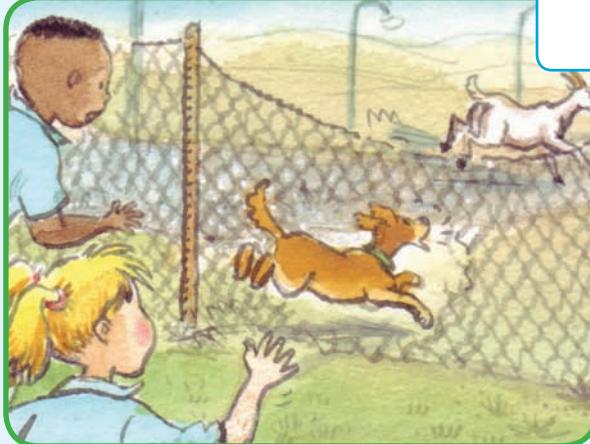
Ndi nnyi we a pandamedza mbudzi?

Todani t̄hoho yavhud̄i ya itshi tshit̄ori ni i nwale hafha.

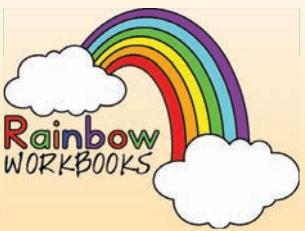
Kha ri nwale

Nwalani nomboro kha zwifanyiso izwi nga mutevhe wone.
Ni kone u nwala fhungo la tshifanyiso tshiñwe na tshiñwe.

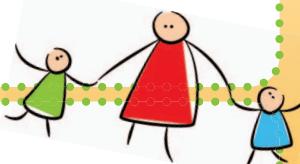
Kha ri diphine

Nwalani tshiñori tshañu inwi muñe kha tshibammbiri. Tshiñori tshi tea u vha na mathomo, mutumbu na magumo. Humbelani khonani yanu a ni thuse nga u tshi lulamisa. Zwino ni khou ya u ita bugu yanu. Gerani siatari li tevhelaho buguni iyi. Gerani ni tshi tevhedzela zwithoma. Petani siatari kha zwithoma. Nwalani dzina la bugu kha khavara. Nwalani dzina janu nga fhasi ha dzina la bugu, ngauri muñwali wayo ndi inwi. Olani tshifanyiso kha khavara. Zwino nwalani tshiñori tshañu buguni.

NGA HA MUÑWALI

Nwalani dzina lanu

Miñwaha yanu

Hune na dzula hone

8

Nwalani dzina ja bugu hafha.

Nwalani dzina (ndi inwi muñwali).

1

Liga 1a: Geren kha mutalo ogu muradu ho mesi no etepela bugu yanu

Liga 1a: Petani kha mutalo wa zithoma

5

Tsani phanđa tshifanyori tsahany hafha.

4

Nwalani mutumbu wa tshifanyori tsahany hafha vhuakati ha siatari ja 5.

Olani tshifanyiso hafha.

shifanyiso hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Olani tshifanyiso.

Thomani u ካውላ tshiṭori tshañu hafha kha siatari ወ 3.

2

Olani tshifanyiso.

Fhedzisani tshiṭori tshañu.

7

3

9

Isani phanđa tshiṭori tshañu hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Nwadani ur ስለዚ minī magumoni a tshiṭori tshañu hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Z
W
i

Thero ya 2: Mashaka na dzikhonani

Themo ya 1: Vhege 5–10

r
e

n
g
o
m
u

17 Muzwala ane nda mu funesa

36

U amba: U shumisa vhusevhedi ha u tou vhona nga maṭo kha u bvumba uri tshitorri ri amba nga mini.
U vhala na tholokanyondivho: Vhalani luwalo lwe Dumi a rialela. Sedzesani nga maanda direse na theshano. Tholokanyondivho ya zwi re ngomu.

Foniki: zw, ngw, nts, nw, ñ.

18 Muzwala wanga

38

U amba: Ambani nga mitambo yo fhambananaho ine na tambo. Hu na mitambo ine ya nga ni vhangela khombo? Khumbulelo
U r̄wala: Nwalani luwalo. Ambani nga zwine na khou ita tshikoloni khathihi na mafhungomaitei (nyusi).
Olani muri wa mashaka. Nwalani madzina a mashaka a afho muṭani. (madzina vhukuma)

19 U dalela mashaka

40

U amba: Ambani nga tshifanyiso ni bvumbe uri hu do bvelela mini tshitorini.
U vhala na tholokanyondivho:
Nganetshelo
Foniki: kh, sh, tsh, d, dzw, vh

20 Ndilani ya u ya u dalela muzwala wanga

42

U r̄wala: Itani garaṭa ya u tamela mulwadze mashudu.
Luambo: U shandula mafhundo a tshi bva kha tshifhinga tsha zwino a tshi ya kha tshifhinga tshidaho ni tshi thoma nga Mulovha.
U r̄wala: Nwalani uri ndi mini tshi no ita uri ni pfe no takala, no ḥungufhala, no sinyuwa na u ofha.
U amba: Tvehelani mukwita (meizi) uri ni wane ndila ni kone u laedza khonani yanu uri ha Tshamaano hu yiwa nga ndilade.

21 Ro vhuya ra swika

44

U vhala na tholokanyondivho (nyanetshelo)
U r̄wala: find the words in the story and fill them into the correct phonic column: ee, ea, oo NB. This activity doesn't exist on pp44-45.
Foniki: sw, rw, mm, ny, sh

22 Zwe ra ita roṭhe

46

U amba: Litambwa ja tshitorri.
U r̄wala: Dzhenisani zwiga zwa u vhala mafhungoni.
U r̄wala: Nwalululani mafhundo e kha tshifhinga tshi fhiraho ni tshi a thoma nga Mulovha.
Tambani mutambo wa maipfi ni tshi shumisa mibvumo ye na i guda u swika zwino.

23 Mpho ye ya xela

48

U vhala na tholokanyondivho: Vhalani tshitorri ni fhindule mbudziso.
Foniki: Tangedzelani maipfi ane a vha na vh na dz.
Foniki: ph, mph, mpf, x.

24 U wana zwithu

50

U r̄wala: Tevhekanyani zwifanyiso uri zwi ḥalutshedze tshitorri.
Nwalani fhungo ja tshifanyiso tshiñwe na tshiñwe
U r̄wala: U livhanya maiti a re kha tshifhinga tsha zwino na a re kha tshifhinga tshi fhiraho.
U diphina: wanani phambano. (ḥalutshedzo.)

25 Mulanga a tshi xela

52

U vhala na tholokanyondivho:
Nganetshelo
Foniki: th, r̄w, sw, nga, dz
Luambo: Maiti na zwifhinga, mulovha, namusi kana matshelo.

26 U tsireledzea ha vhana

54

U r̄wala: Nwalani tshitorri tsha musi we na xela
Luambo: Lipfanisi
U r̄wala: Nomborani mafhundo ni tshi sumbedza thevhekano yao tshitorini.
U amba: Tevhedzelani mukwita uri ni wane ndila ni laedze khonani yanu ndila.

27 Phikiniki ya duvha ja mabebo ja makhulu vha mukalahā

56

U vhala na tholokanyondivho: Vhalani thambo ya u fhululedza Duvha ja Mabebo.
Foniki: kh, tshi, vh, sh
U r̄wala: Vhumbani mbudziso ni tshi shumisa lini, ngafhi na nnyi nahone ni fhedzise nga tshigambudziso.

28 Phathi na phikiniki

58

U amba: Itani ḥodisiso. Vhudzisani mbudziso dza lini, ngafhi na nnyi ni r̄wale phindulo kha thebuļu.
Luambo: Topolani maiiti a tshifhinga tshi fhiraho.
Luambo: U livhanya maiti a re kha tshifhinga tshi fhiraho na a re kha tshifhinga tsha zwino.
Luambo: Nwalani mafhundo a re kha tshifhinga tshi fhiraho ni tshi a thoma nga Mulovha.

Luambo: Mutevhe wa alifabethe
U r̄wala: Nwalani thambo ya u fhululedza Duvha ja Mabebo.

29 Muļa u re na mutakalo

60

U vhala na tholokanyondivho: Vhalani dayari ya Ntakadzeni
Foniki: mb, tsh, shi, ntsh, r̄w
Foniki: Vhekanyani maipfi aya zwibogisini zwo teaho zwa maipfi.

30 U tshila nga tshifhinga

62

Nwalani zwifhinga zwo fhambananaho zwa zwiitei zwe zwa bulwa dayarini ya Ntakadzeni.

U r̄wala: Nwalani mafhundo e kha tshifhinga tshi fhiraho a zwe na ita mulovha. Ni thome nga "mulovha".

U r̄wala: Fhedzisani dayari ya zwine na do ita vhege i daho.
Tambani mutambo wa ḥowa na ļeri. Gerani bodo ya mutambo murahu ha bugu.

31 Tshitorri tsha makhulu vha mukēgulu

64

U vhala na tholokanyondivho: Vhalani tshitorri tsha khali dza makhulu.

Foniki: dz, kh, vh, tsh

32 Tshitorri tsha muṭa wa hasnu

64

U amba: Itani litambwa ja tshitorri tsha khali.

U r̄wala: Nomborani mafhundo a re afho fhasi a tshi ya nga u tevhekana ha zwiwo tshitorini.

U r̄wala: Itani pulane ya u r̄wala tshitorri tshanu ni tshi shumisa mepe wa muhumbulo.

U r̄wala: Nwalani bugu ya tshitorri ni tshi shumisa thempheleithi ya tshigeriwa. Tshitorri tshanu tshi vhe na mathomo, mutumbu na magumo.

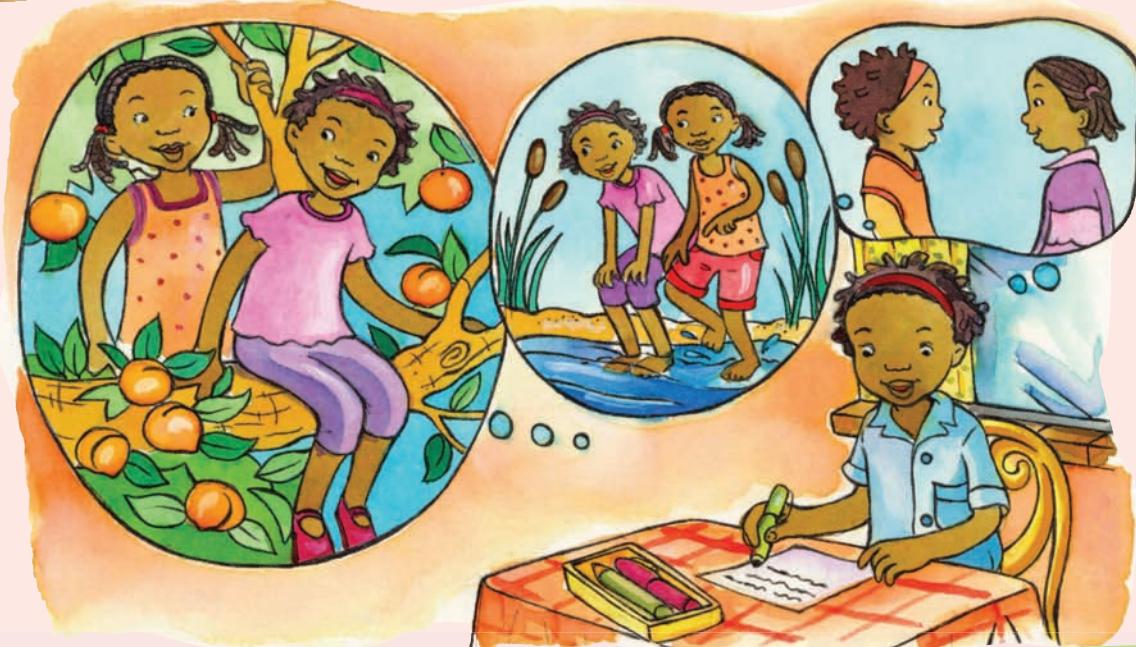

Muzwala ane nda mu funesa

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Ha Vhonani

No vuwa hani muzwala?

A thi koni u hangwa zwe ra *diphinā* ngazwo zwila tshikolo tsho vala.
Ndi a mwemwela ndi *ndothe* ndi tshi humbula *duvha* le ra ya u bambela.
Tshi no ntakadza ndi musi inwi ni tshi wela tivhani na *ṭoda* u nwela khothe.
Nda ni *ṇula* *mađini* no *ṇukala*.

Tshikolo tsho vula zwino ri vhukati na u lugisela zwipotso na
muṭat̄isano wa nyimbo ngei Makhado. Vhege i *đaho* hu na
khontsati ya tshikolo zwino na *nne* ndi muñwe wa vhatambi.
Ndi *do* *đa* nda ni dalelavho tshi tshi vala.

Muzwala wañu,

Tshamaano

I Section BB
Oliver Tambo Road Vleifontein
5 Thafamuhwe 2015

Vhalani tshitiori tshi re kha siatari la 36 ni fhindule mbudziso idzi. Ipfì la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwé u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi nnyi o ñwalaho ulu luñwalo?

Luñwalo lu khou ya kha nnyi?

Lwo ñwaliwa nga ñuvha liphio?

Luñwalo ulu lu amba nga mini? Ñwalani zwithu zwivhili.

1.

2.

Tshamaano u ñdo ita zwifhio khontsatini?

Vhalani maipfi ni thetshelose mibvumo yao. Ni kone u shumisa maipfi matšanu kha u ñwala mafhungo aña inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

muzwala	hangwa
ngazwo	ngwana
zwino	ngwena

inwi	khontsati
nwela	ntsa
nwisa	ntsisa

wanu
nula
nukala

Kha ri ite nyito

Ambani na khonani yanu nga zwiñwe zwa zwithu zwine na ita musi ni tshi khou tamba na vhañwe vhana. Hu na mitambo ine na tamba ine ya nga ni vhangela khombo? Ambani nga (nyusi) mafhungomaitei ane na vha nao a no kwama muña na tshikolo.

Kha ri ñwale

Ñwalelani muzwala wanu luñwalo. Mu vhudzeni zwine na khou ita tshikoloni khathihi na mafhungo a no kwama muña wa hanu.

Ñwalani ñirese yanu

Ñwalani ñuvha ja ñamusi

Ha

Wanu,

Ñwalani dzina ñanu.

Kha ri diphine

Olani muri wa mashaka. Nwalani madzina a mashaka
afho mučani.

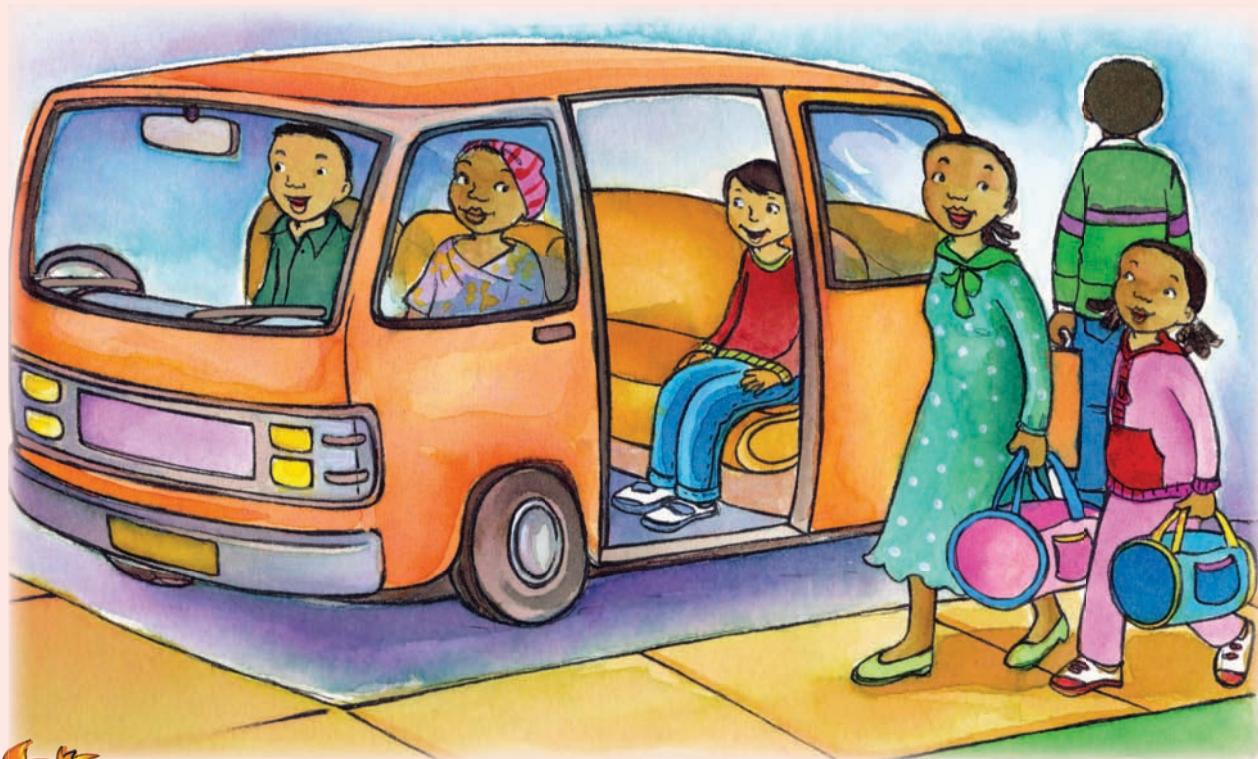

U dalela mashaka

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhonan.

Kha ri vhale

Mme a Tshamaano vha khou lwala. Vhonani na mme awe vho ya u vha ḥolela. Vha ḥo tuwa nga **thekhisi**. Vhonani o takala ngauri u khou dalela muzwala wawe, Tshamaano.

Bege dzavho dza pakiwa nga **matsheloni**. Vhonani o rengela Tshamaano tshifhiwa nahone o dzula o ita garata ya u tamela mme a Tshamaano mashudu a uri vha ḥavhanye u fholo.

Thekhisi i ḥo **tshimbila vhusiku ho**^ḥthe ngauri fhethu ha hone ndi kule. Thekhisi i na mavhone avhudī.

Matshelo li tshi tsha Vhonani na muzwala vha ḥo tamba vha ḥiphinā vha tshi bambela na u fula mitshelo.

Kha ri ḥwale

Fhindulani mbudziso dzot̄he. Ipfī la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Vhonani u khou ya ngafhi?

U khou ḥuwa na nnyi?

Ndi nga mini vha tshi khou ya u dalela Tshamaano?

Vha ḥo ḥuwa nga mini?

Vha ḥo ḥuwa nga tshifhingade?

Vhonani u ḥo ita mini o no swika ha Tshamaano?

Maipfimadivhiwa

Iwala
thekhisi
bambela

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelene mibvumo.
Ni kone u shumisa maipfi maṭanu kha u ḥwala
mafhungo anu inwi muṇe buguni yanu ya ndowedzo.

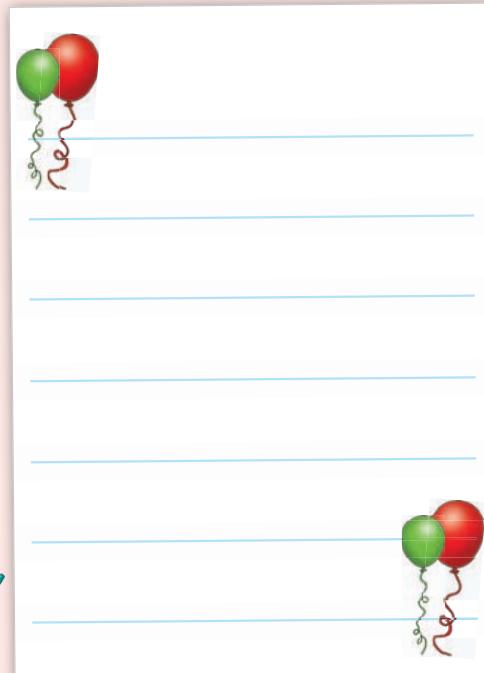
thekhisi	mashaka	matsheloni	madautsha	ṭanganeḍzwa	khovhe
thikhithi	shango	tshimbila	ḍiphina	ḍzwala	ndevhe
khakhathi	mushumo	matshelo	zwidula	vhudzwa	vhala

Ndilani ya u ya u dalela muzwala wanga

Kha ri ite nyito

Itani garaṭa ya u tamela mulwadze mashudu. Nwalani mulaedza wa tshipentshela nga phanda ha garaṭa. Ni u nwale kha tshipida tshi re n̄tha ha tshifanyiso ni kone u nwala nga ngomu mulaedza wa tshipentshela wa u tamela mulwadze mashudu.

Kha ri nwale

Nwalulani l̄inwe na l̄inwe la mafhungo aya, l̄i thome
nga Matshelo. Ro dzula ro ni itela la u thoma.

Tshifhinga tshidaho

Ndi la zwiliwa.

Matshelo ndi do la zwiliwa.

Ndi ya ha Tshamaano.

Matshelo ndi do

Ndi tamba na Tshamaano.

Matshelo ndi

Ri tshimbila nga thekhisi.

Matshelo ri

Kharinwale

Nwalani fhungo li no ri vhudza uri ndi mini tshi no ita uri ni pfe no takala, no tungufhalu, no sinyuwa na u ofha.

Ndi mini tshi no ita uri ni pfe no takala?

Ndi mini tshi no ita uri ni pfe no tungufhalā?

Ndi mini tshi no ita uri ni pfe no sinyuwa?

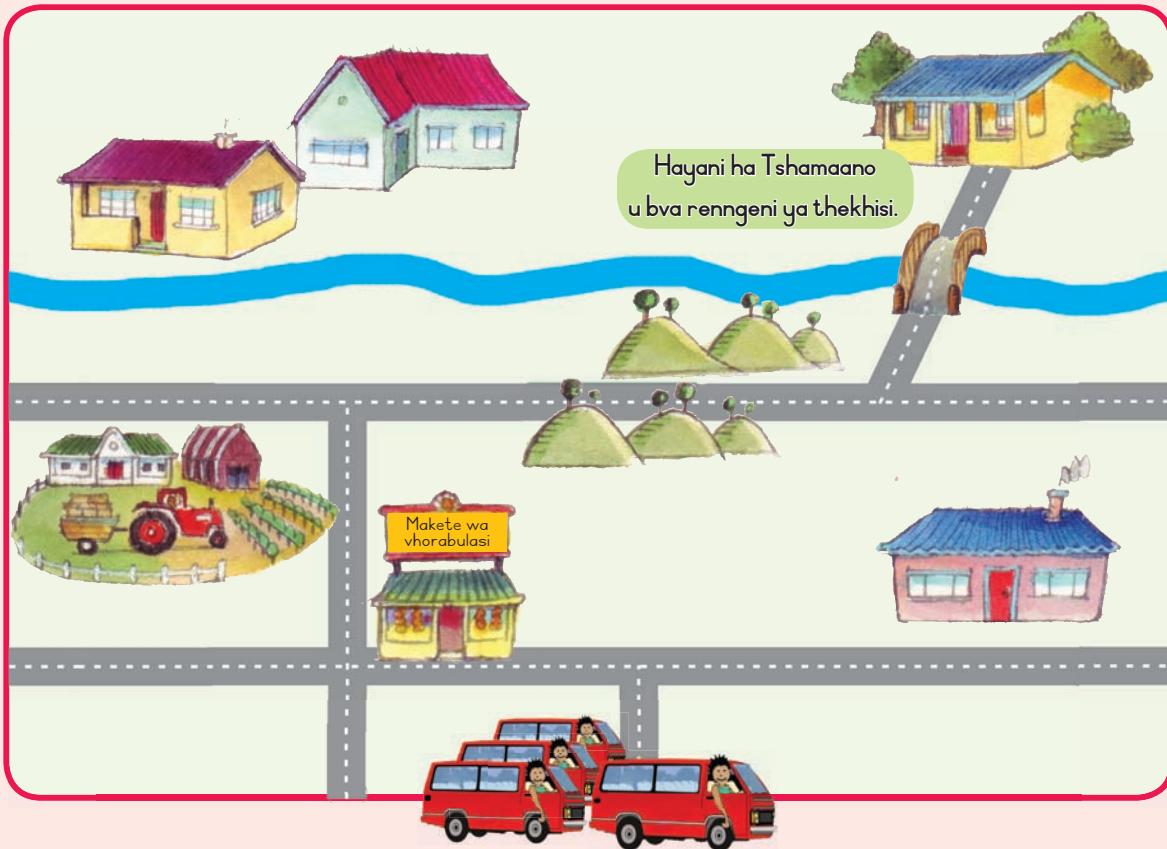

Ndi mini tshi no ita uri ni pfe ni tshi ofha?

Kha ri diphine

Talutshedzani khonani yanu uri ha Tshamaano hu yiwa
nga ndilade. Ambani uri khonani yanu u tea u khonela
lini kha tsha monde kana tsha u la.

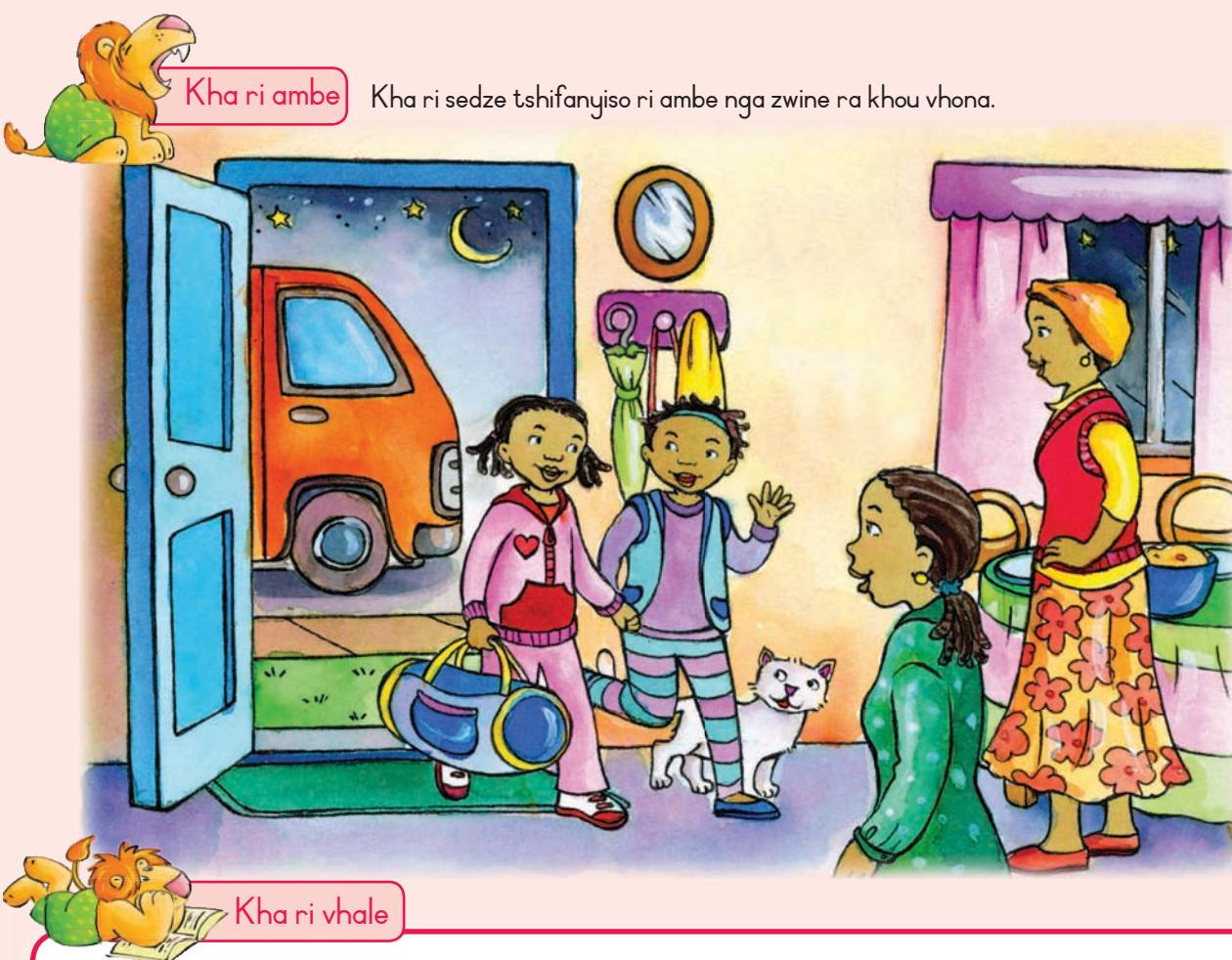

Three decorative stars are positioned vertically along the left edge of the page. The top star is pink with a red outline. The middle star is yellow with a gold outline. The bottom star is teal with a green outline.

Teacher:
Sign:

Rate:

Ro vhuya ra swika

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khona.

Kha ri vhale

Thekhesi ya mbo swika ha Tshamaano.

Ndi musi yo no rwa iri ya malo vhusiku ho no vha na swiswi.

"Ro swika mmawe," hu amba Vhonani o takala.

Vhonani o pfa o takala musi a tshi vhona muzwala wawe.

"Tshamaano wangavho!" ndi Vhonani a tshi vhidzelela.

"Idani ni Vhone zwidula zwi^luku mulamboni, Tshamaano o ambela nt̄ha". "Hai, ni do farwa nga mu^lambut^lambu.

Ni do tamba fhano hayani no thoma na la", hu amba mme a Tshamaano.

"Izwo ri do ya u tamba mirini," Vhonani u fhindula nga u

tavhanya. "Hai, ni do wa na vundekana.

Ni do tamba fhano hayani no thoma na la," ndi mme a Vhonani vha no ralo.

Kha ri ḥwale

Fhindulani mbudziso dzot̄he. Ipfi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Thekhisi yo swika nga tshifhingade ha Tshamaano?

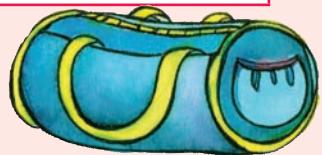
Tshamaano o ri vha do ita mini nga tsha matshelo?

Wo vha u muhumbulo wavhudjuri vha tambe mulamboni vhusiku? Ngani?

Divhamaiipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi maṭanu kha u ḥwala mafhungo aṇu inwi muṇe buguni yanu ya ndowedzo.

swika	rwa	mmawe
swiswi	farwa	mme
vuswa	rwisa	mmila

Maipfimadivhiwa

badela
mambule
mutambutambu

fasha	tavhanya
fusha	bonya
shambo	nyala

vhala	fhisa
vhavha	vhifha
vhofho	hatuwa

Zwe ra ita rothe

Kha ri nwale

Tambani litambwa la Tshamaano na Vhonani vha tshi
toda u ya u tama. Ni sumbedze uri mme a Tshamaano vho ri mini.

Kha ri ite nyito

Nwalululani fhungo ili ni tshi shumisa zwiga zwa u vhala
zwo teaho.

bongi na takalani vha tama nga migivhela

sam u do fara miñwaha ya rathi nga nwedzi wa fulwi

Kha ri nwale

Nwalululani mafhungo a tevhelaho ni tshi a thoma nga Mulovha.
Shumisani maipfi aya uri a ni thuse.

Tshifhinga tsho fhiraho

ndo vha

ro vha

o kadzinga

o baka

ndo tama

Ndi tshikoloni.

Mulovha

Ndi tama na khonani dzanga.

Mulovha

U kadzinga gumba.

Mulovha

U baka khekhe.

Mulovha

Ri tshikoloni.

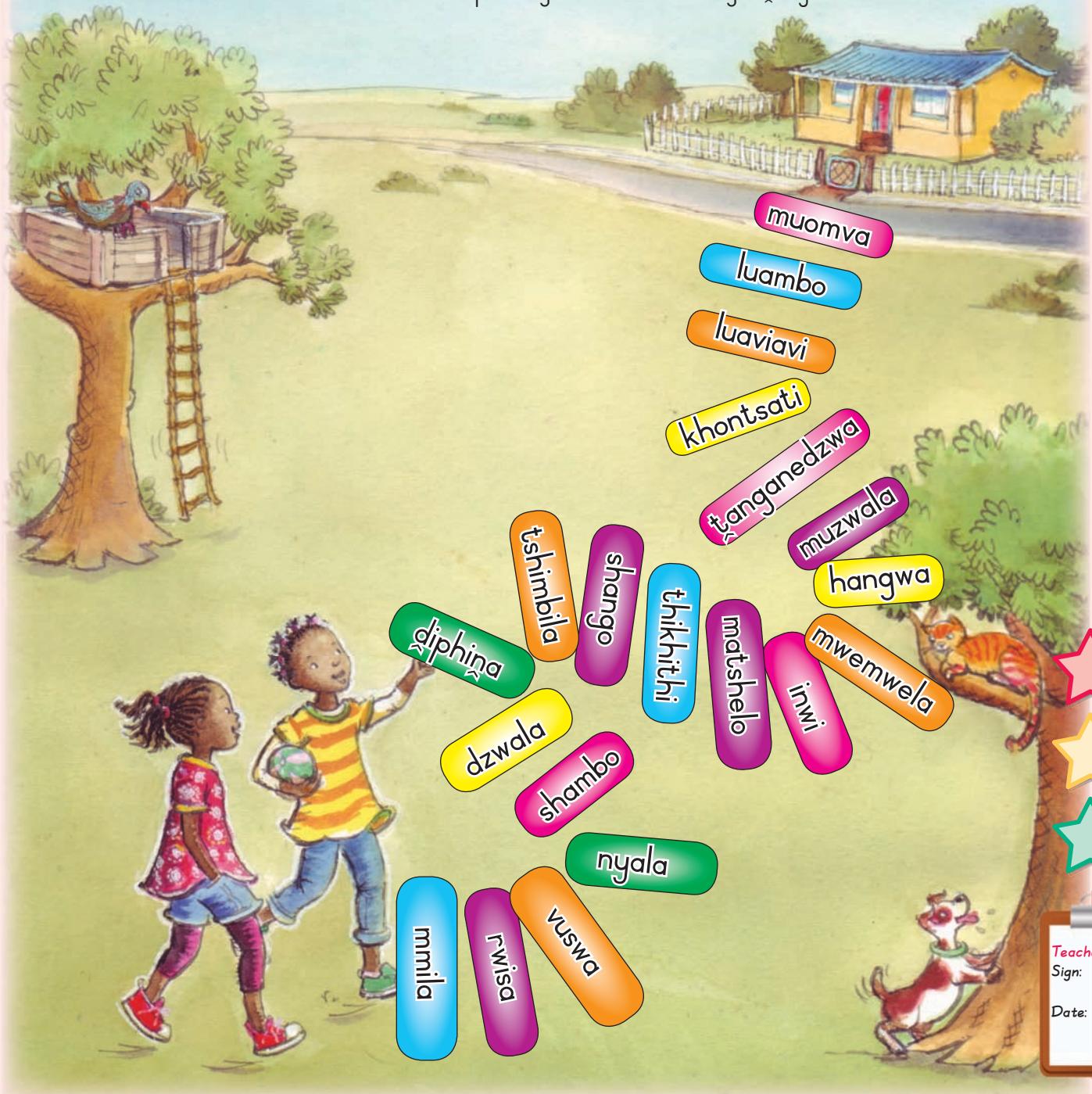
Mulovha

Kha ri diphine

Ri gidimela ha Tshamaano

Ndi nnyi ane a do thoma u swika ha Tshamaano? Thosani nga khoini. Ya wa nga thoho ni pfuka zwibuloko zwivhili ni tshi ya phanda. Ya wa nga mutshila ni tshimbila tshibuloko tshithihhi fhedzi ni tshi ya ha Tshamano. A no thoma u swika ha Tshamano ndi ene we a wina. Ipf i line na swika khalo ni a li vhala. Wanani uri ndi maipfi mangana ane na a vhala nga ndila yone.

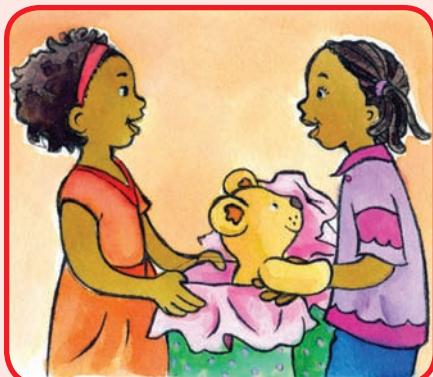

Teacher:
Sign:
Date:

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Vhalani tshit̄ori. Zwino tangedzelani maiſi ane a vha na **v** na **dz**.

Ha Tshamaano ho vha hu tshi khou takadza nga maanda.

Tshamaano o mpha mpho musi ri tshi vho t̄uwa.

Yo vha i mpho ya tshipuka tshavhuđi tsha vhukuse hu no suvhelela.

Ndi tshivhingwi.

Ra dzhena thekhisini ri tshi vhuya hayani. Mvula ya thoma u na hu na phepho. Mme anga vha mpfukedza nguvho nda dudelwa.

Ndo t̄oda u ya thekhisini u ya u i sedza.

Nda lila mbilu yanga i tshi khou vhavha.

Ro vho i wana yo putelwa nga nguvho.

Nda takala vhukuma.

Kha ri ḥwale

Nangani phindulo yo teaho.

Vhonani ndi nnyi?

A	Vhonani ndi musidzana.
B	Vhonani ndi mutukana.
C	Vhonani ndi tshivhingwi.

Maipfimadivhiwa

mpho
tuwa
vhukuse

Mutsho wo vha wo ima nga ndila ifhio tshit̄orini itshi?

A	L̄o fhisa ḫuvha lōthe.	A	Nga tshidimela.
B	L̄o fhisa, ha rothola, mvula ya na.	B	Nga thekhisi.
C	Yo na ḫuvha lōthe.	C	Nga baisigira.

Nwalani phindulo dza mbudziso idzi.

Vhonani o dipfa hani musi o vhona u nga mpho yawe yo xela?

Ni zwi ḫivha nga mini?

O wana mpho yawe ngafhi?

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelene mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi mat̄anu kha u ḥwala mafhungo aṇu inwi muṇe buguni yanu ya ndowedzo.

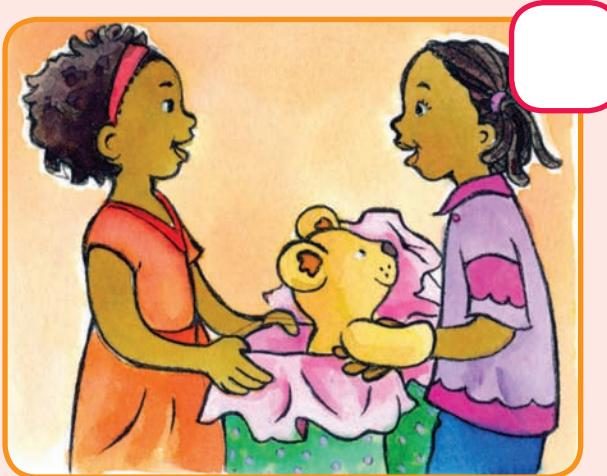
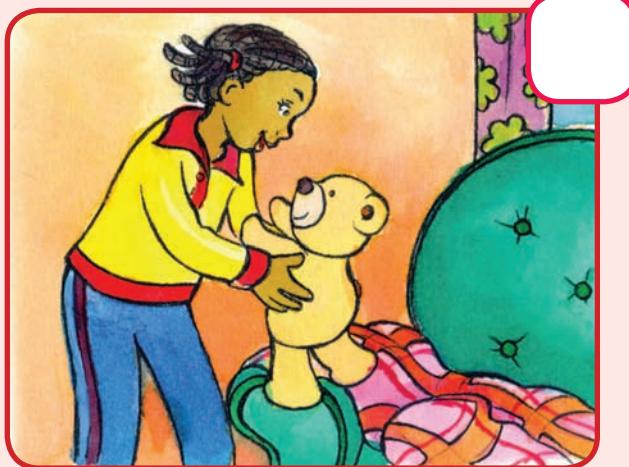
mph̄a	tshivhingwi	phepho	mpfukedza	xela
mpho	ngwena	phapha	mpfo	xaxara
mphura	khangwa	phanda	mpfu	xoya

U wana zwithu

Kha ri ite nyito

Nomborani zwifanyiso nga u tevhekana hazwo.

Kha ri nwale

Zwino ካውለኒ fhungo ዘንብ no sumbedza uri hu khou bvelela mini kha tshifanyiso tshiኬዊ na tshiኬዊ, zwi tshi tevhekana nga ngona.

Tshifhinga tsho fhiraho

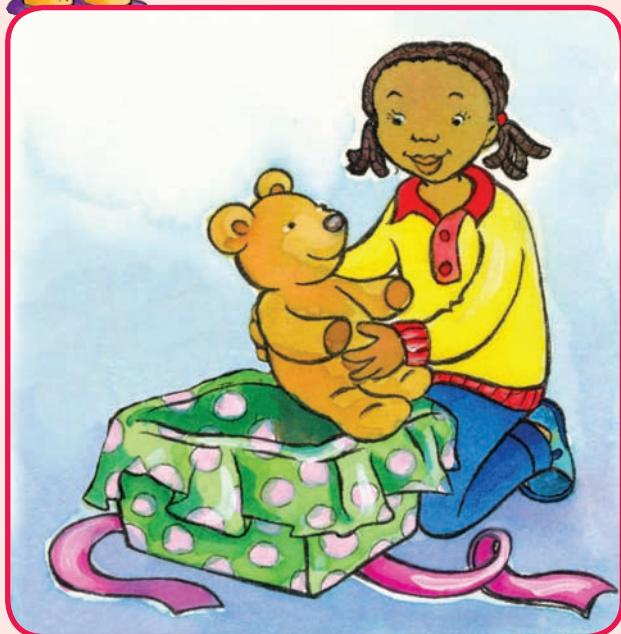
Kha ri nwale

Livhanyani maipfi a re kha tshifhinga tsha zwino na a re kha tsho fhiraho.
Ni tale mutalo u itela u ḥanganya dziphere.

Kha ri diphine

Wanani phambano.

Teacher: Sign:
Date:

Mulanga a tshi xela

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

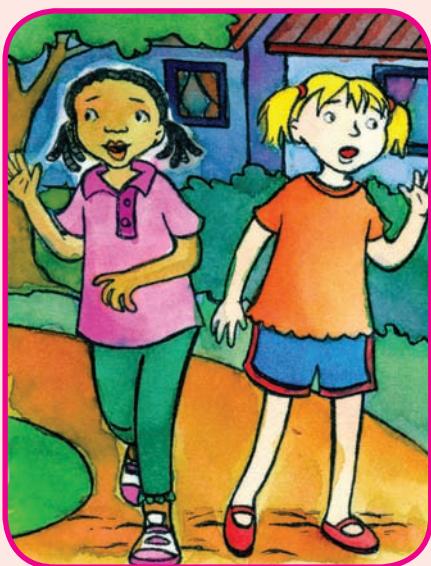

Kha ri vhale

Vhonani na Ann vha khou ṭoda murathu wa Vhonani, Mulanga. Mulanga u na miñwaha miña.

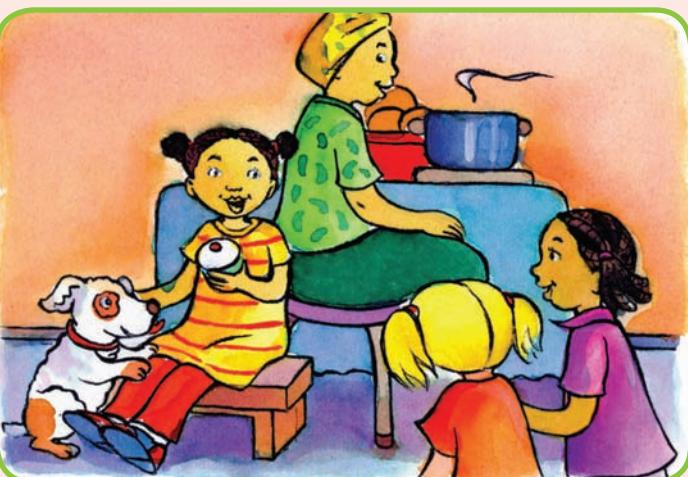
Mulanga o vha a tshi khou tamba na Nndinde.

Vhonani na Ann vho mangala vha tshi vhona vothi lo atama. Mulanga na Nndinde vho ngalangala.

Vha gidima vha tshi tsa na tshitaraṭa vha tshi vhidzelela.

Vho vha vho tshuwa ngauri lo vha li tshi vho swifhala.

Musi vha tshi swika huñwe kha inwe khona vha vhona Mulanga na Nndinde vho dzula na mukegulu wa tshiphaza.

Mulanga na Nndinde vho vha vha tshi khou la maapula.

Kha ri ḥwale

Vhalani tshiqori ni fhindule mbudziso. Ipfi ḥa u thoma ḥa phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi nnyi we a vha a siho?

Ndi ngani Vhonani na Ann vho vha vho tshuwa?

Vho vha vho tshuwa ngauri

Mulanga vho mu wana lini?

Mulanga vho mu wana musi

Mulanga vho mu wana ngafhi?

Mulanga vho mu wana

Mulanga o vha a tshi khou ita mini musi vha tshi mu wana?

O vha

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelene mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi mat̄anu kha u ḥwala mafhungo anu inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

murathu	miñwaha	vhidzelela	swifhala	mangala
vothi	huñwe	dzula	swika	ngalangala
thuthuthu	iñwe	mbudzi	swiswi	mulanga

Maipfimadivhiwa

tshiphaza
tshuwa
vothi

Kha ri ḥwale

Talelani nyito fhungoni liñwe na liñwe. Ni ḥwale mulovha, namusi kana matshelo, u itela u sumbedza uri nyito i khou itea lini.

Vha ðo ya tshikoloni nga baisigira.

Matshelo

O ri bikela zwiliwa.

Ri ðo ṭavha miroho.

U khou amba nga founu.

U tsireledzea ha vhana

Kha ri ite nyito

Olani tshifanyiso tsha zwe Mulanga a vha a khou ita musi a tshi waniwa.

Kha ri nwale

Tagedzelani ipfi li re lone.

Nne ndi/u khou ṫoda aisikhirimu.

Ene u/vha khou ṫoda madi.

Uyu u/tshi ya tshikoloni.

Zwinoni zwi/tshi a fhufha.

Inwi ni/ndi a seisa.

Vhone vha/li khou ya hayani.

Kha ri nwale

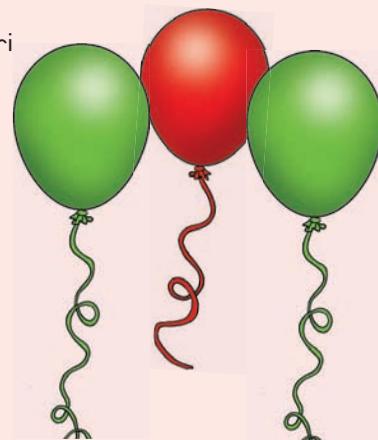
Fhedzisani haya mafhungo nga u dzhenise ipfi lo teaho zwikalani afho fhasi. Shumisani maipfi a re zwibogisini uri a ni thuse.

Mulanga vha mu wana.

Vha ya u ṫoda Mulanga.

Mulanga o xela.

Vhonani na Ann vho vha vha tshi khou lela Mulanga.

Kha ri ite nyito

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

phuphu

lwanzhe

tthiselo

levha

imbelu

ambana

sase

fhafhu

mavhele

phando

fhefha

fhufha

sina

buvhi

mavhende

tshipano

zwima

phopha

zwino

phepho

gope

nzh

vhe

zwi_

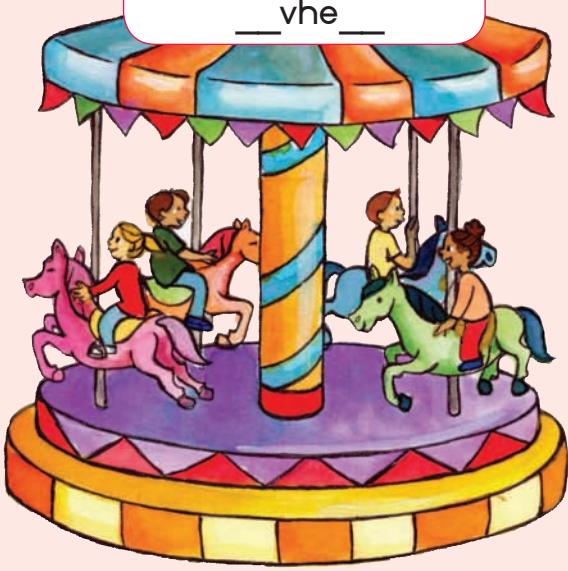
_mb_

tshi_

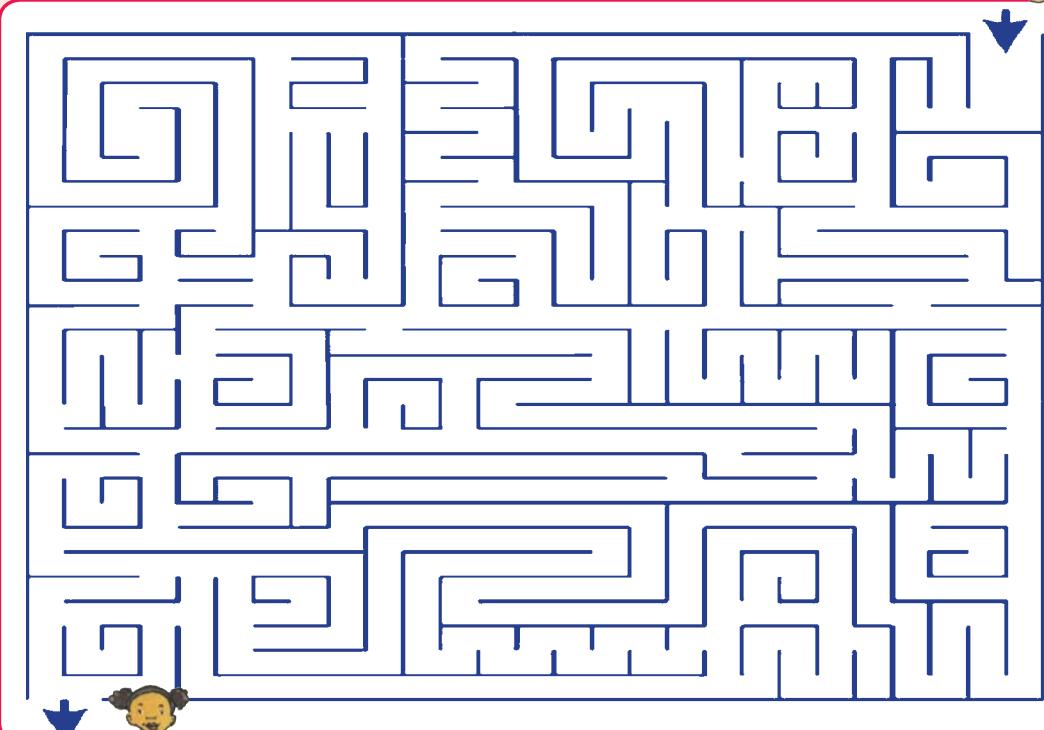
fh_fh_

ph_ph_

Kha ri diphine

Talani mutalo wa
u sumbedza ndila
ine vha tea u
tshimbila ngayo.

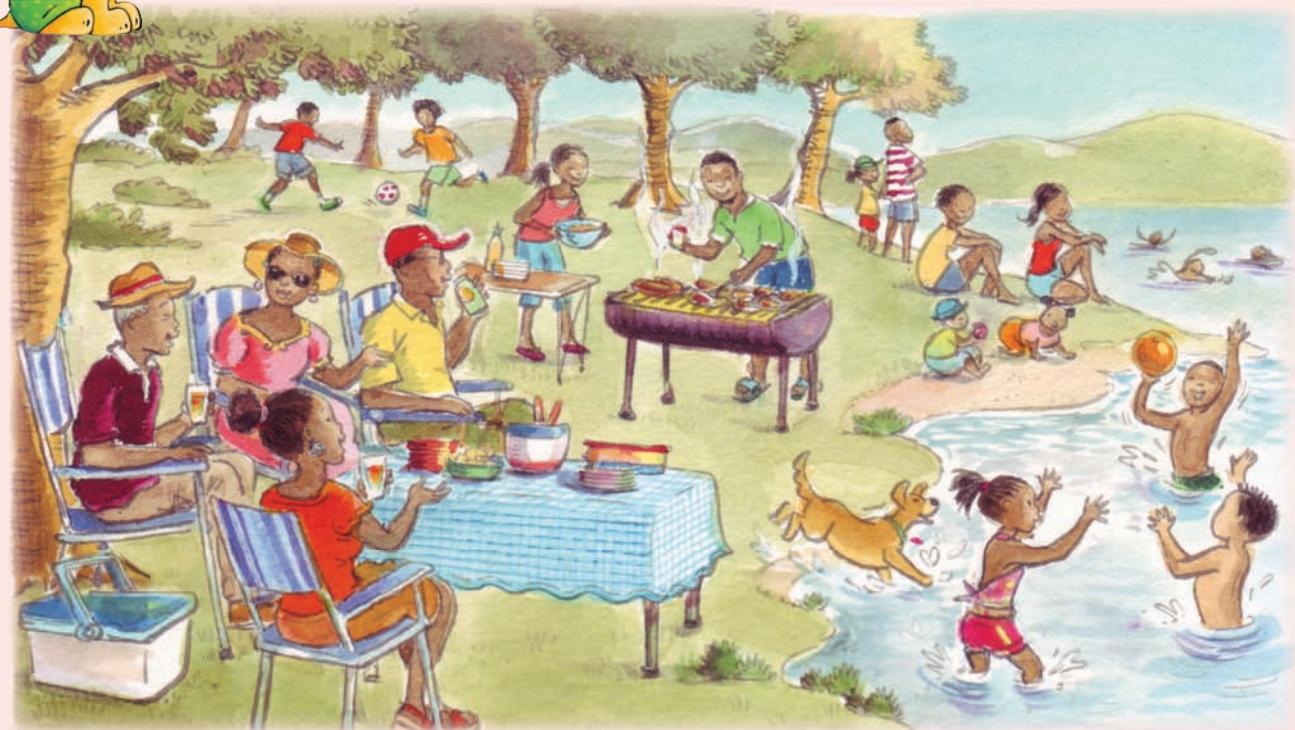
Teacher: Sign:
Date:

Phikiniki ya duvha la mabebo la makhulu vha mukalaha

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Hu na mini: Phikiniki ya makhulu vha mukalaha ya
Duvha la Mabebo

Lini: 30 Lambamai 2015

Ngafhi: Blue Gum River Park

Tshifhinga: Bisi i do takuwa Holoni ya Tshitshavha nga
awara ya 10 ya ri vhuisa nga awara ya 5.

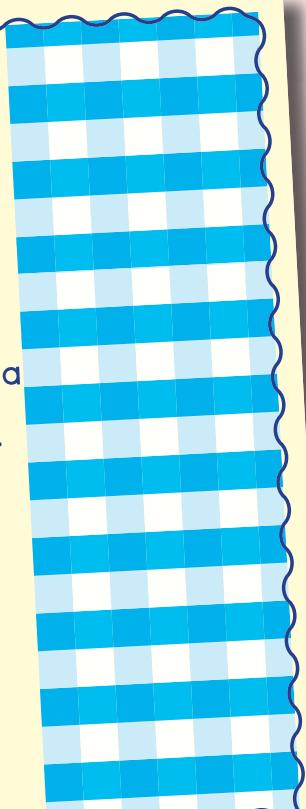
Ni tea u da na mini?

Ni de na khositshumu ya u bambela. .

Ndi de na bola ine ra do tamba ngayo.

Ndi de na kholodirinki.

Ndi de na nama ya u gotsha.

Kha ri nwale

Vhalani tshitor ni fhindule mbudziso. Ipfi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi ngani hu na phikiniki?

Phikiniki i do farelwa ngafhi?

Bisi i do namedza vhatheu nga tshifhingade?

Vha do la mini phikinikini?

Vha do tamba mitambo ifhio?

Maipfimadivhiwa

do
lini
vha

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelene mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi matangu kha u nwala mafhungo anu inwi muze buguni yanu ya ndowedzo.

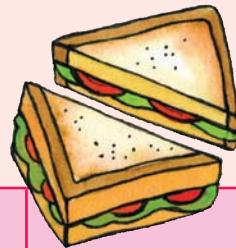

Phathi na phikiniki

Kha ri ite nyito

Vhudzisani khonani dzanu mbudziso idzi.
Nwalani madzina avho ni nwale phindulo
dzavho nga fhasi.

Ni pfifinyi?				
Ni dzula ngafhi?				
No bebwa lini?				
Khonani yanu ya mbiluni ndi nnyi?				
Ni mu funela mini?				
Mutambo une na u funesa ndi ufhio?				

Kha ri nwale

Tangedzelani maipfi a re kha tshifhinga tsho fhiraho.

Zwifhinga

u ḫuwa

u ḫa

o ḫa

u tamba

o tamba

u nwa

o nwa

u reila

o reila

o ḫuwa

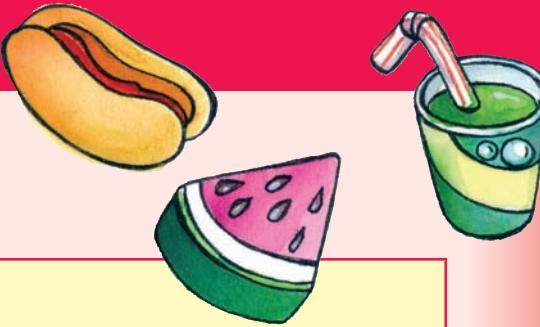
Zwino talami mutalo u no fanyisa maipfi a re kha khołomo ya ḫada na a re kha khołomo ya pinki.

Matshelo ndi ḫo		Mulovha ndo
nwa		ᬁuwa
reila		tamba
ᬁa		reila
tamba		ᬁa
ᬁuwa		nwa

Kha ri nwale

Nwalani maflungo aya e kha tshifhinga tsho
fhiraho, ni thome nga Mulovha.

Ri do ya phikiniki ya makhulu vha mukalaha.

Mulovha ro ya

Ri do la ñama.

Mulovha ro

Ri do tshimbila nga bisi.

Mulovha

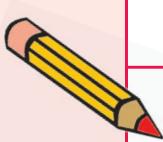
Ri do tamba bola.

Mulovha

Kha ri nwale

Nomborani tshigwada tshiñwe na tshiñwe tsha maiþfi ni tshi
sumbedza u tevhekana hao nga ngona kha alifabethe.

I	gamu
3	gunwe
2	gole

	bodo
	bisi
	banga

	pani
	peni
	piki

Kha ri diphine

Nwalani mulaedza wa u
ramba vhatu.

1. Ambani uri li do vha duvha la nnyi ja mabebo.
2. Ambani uri phathi ndi ya lini.
3. Ambani uri phathi i do vha i ngafhi.
4. Ambani uri phathi i do thoma nga tshifhingade.

★ DUVHA LAVHUDI ★ LA MABEBO

1. Dzina:2. Deithi:3. Tshifhinga:4. Fhethu:

Teacher:
Sign:
Date:

Muṭa u re na mutakalo

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri ambe

Kha ri vhale

A thi dzuli fhasi

6:30 Ndo vuwa

6:45 Nda ṭamba

7:00 Nda ḥa burekifasi

7:15 Nda ṭamba mano

7:30 Nda tshimbila ndi tshi ya tshikoloni

8:00 Nda shumesa kīlasini

13:00 Nda tamba

14:00 Nda ḥa lantshi

15:00 Nda sheledza ngade ya miroho

16:00 Nda ḥwala tshunwahaya.

18:30 Nda lalela.

19:45 Nda ṭamba mano

19:50 Nda gama mavhudzi

20:00 Nda edela

Kha ri nwale

Vhalani "A thi dzuli fhasi" ni kone u fhindula mbudziso dzothé. Ipfila u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwé u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ntakadzeni o vuwa nga tshifhingade?

Zwo mu dzhiela tshifhinga tshingafhani u la burekifasi?

O tambo mano lungana?

Ntakadzeni o ya nga mini tshikoloni?

O la lungana?

Maipfimadivhiwa

fhal
lini
ngafhi

Divhamaipli

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u nwala mafhungo anu inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

maanga aini tea maano rea vhea peama maapula
 muumo bai muungo maipfi losha muulosu
 muunda aa ea ai uu
 vhubvo shanda bvuma tshililo zwanda shula
 khuni bvani khani zwizwa shula kholomo

Kha ri nwale

Dzhenisani maipfi aya kha zwibogisi zwo teaho zwa maipfi.

bv	sh	kh	zw

U tshila nga tshifhinga

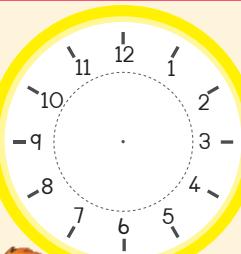

Kha ri ite nyito

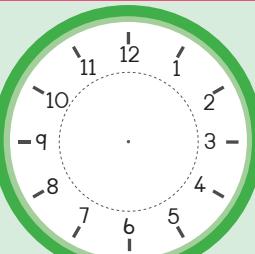
Olani mañanga a watshi ni tshi sumbedza uri ndi tshifhingade.

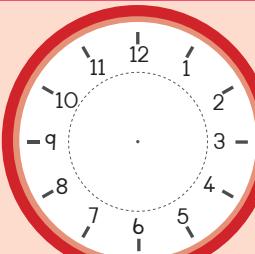
Ntakadzeni
a tshi la.

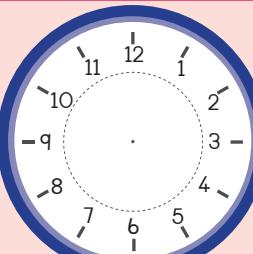
Ntakadzeni a
tshi ya tshikoloni.

Ntakadzeni
a tshi ita
tshunwahaya
yawé.

Ntakadzeni a
tshi sheledza
ngade.

Kha ri nwale

Nwalani zwithu zwe na ita mulovha.

A thi dzulli fhasi

Kha ri nwale

Nwalani zwithu zwine na do ita vhege i daho.

Dayari yanga

Deithi

Nga Musumbuluwo ndi do

Dayari yanga

Deithi

Dayari yanga

Deithi

Dayari yanga

Deithi

Dayari yanga

Deithi

Kha ri diphine

Tambani Nowa na Leri
MILAYO

- Tambani mutambo wa nowa na leri.
- Ni sielisane u posa daisi. Sedzesani daisi musi i si tsha kunguluwa.
- Tshimbidzani thoga yanu kha zwikhala zwi no lingana nomboro dza zwithoma zwi re kha daisi.
- Arali daisi ya wela fhasi ha leri ni nga gonya zwanu leri.
- Arali daisi ya wela ntsha ha nowa, ni tea u tsela fhasi mathomoni a nowa.
- Ane a do vha ene wa u thoma u wana 100 ndi ene o winaho.

Sedzani bodo ya mutambo murahu ha bugu.

Teacher:
Sign:
Date:

Tshiṭori tsha makhulu vha mukegulu

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Ndo guda hani u vhumba khali dza u naka ngaurali.

Kalekale musi ndi tshee mutuku ndo vha ndi tshi dzula na mme anga na khotsi anga bulasini. Ro vha ri na kholomo nnzhi na nngu fhedzi ri tshi dzula kule na khonani dzashu. Ndo vha ndi si na wa u tamba nae. Ndi tshi dzulela u ṭalela mme anga vha tshi khou vhumba khali. Vho vha vha tshi bwa vumba vha li ṭanganyisa na mađi. Vha vhumba khali nga zwanda, vha dzi vhea ḫuvhani uri dzi ome. Liñwe ḫuvha vha ntendela uri ndi vhumbe yanga.

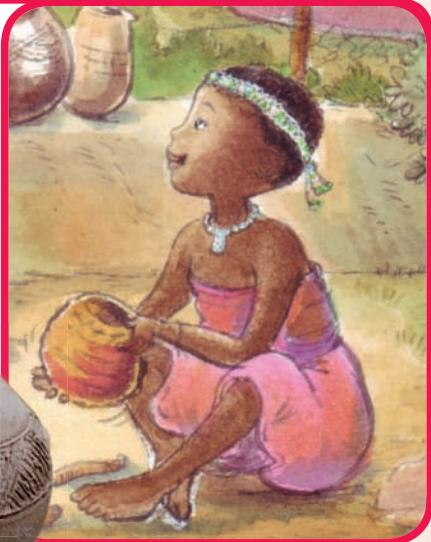

Nda i vhumba nda i vhea ḫuvhani. Ndi tshi edela
nda hangwa u i džhenisa ngomu nduni.

Vhusiku ha na mvula khulu. Ndi tshi vuwa nda
wana khali yanga yo ḥoka hu vumba fhedzi.

Ndo fhedza ndo vhumba iñwe.

Ha vha hone u guda hanga u
vhumba khali dza u naka.

Kha ri ñwale

Vhalani tshiṭori ni fhindule mbudziso. Ipfi la u thoma la phindulo
yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga
tshiga tsha u awela.

Ndi nnyi a no khou ṭalutshedza tshiṭori?

Ndi zwifhio zwe a si zwi londe?

Ho bvelela mini kha khali ye ya sala nn̄da vhusiku?

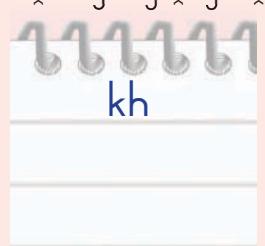
Maipfimadivhiwa

kale
khali
muṭuku

Divhamaipfi

Wanani maipfi afho tshiṭorini a re na mibvumo iyi ni a džhenise zwikalani
zwo teaho. Ni kone u shumisa maipfi maṭanu kha u ñwala mafhungo aṇu
inwi muṇe buguni yanu ya nđowedzo.

Tshiṭori tsha muṭa wa hashu

Kha ri ite nyito

Itani litambwa ḥa tshiṭori tsha khali.

Nomborani mafhungo a re afho fhasi a tshi ya nga u tevhekana ha zwiwo tshiṭorini. Nomboro ya l no itelwa yone.

Kha ri nwale

	Ya thoma u na.
	O vha o ḫungufhala.
	A vhumba iñwe khali.
	Khali ya ḥoka.
	A vhea khali ḫuvhani uri i ome.
	Makhulu vha mukegulu vho vhumba khali yavho ya u tou thoma vha tshee musidzana.

Kha ri nwale

Itani pulane ya u nwala tshiṭori tshanu inwi muñe. Vhudzani khonani yanu uri ni khou ḫo nwala nga mini ni nwale tshiṭori tshanu tshi re na mathomo, mutumbu na magumo.

Mathomo

Thomani nga u amba uri zwe itea lini..

Mutumbu

Ambani uri ho itea mini kha mutumbu.

Ri tshee kha mutumbu

Ambani uri ho itea mini.

Itani pulane
ya u nwala tshiṭori
tshanu

Magumo

Tshiṭori tsho fhela hani.

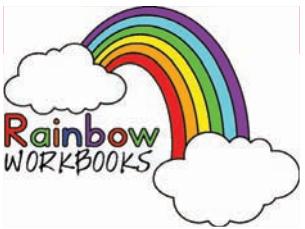

Kha ri diphine

Gerani siatari li no tevhela. Itani bugu. Nwalani dzina ḥa bugu kha khvara.

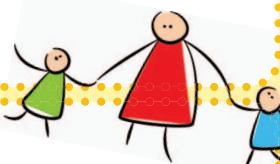
Nwalani dzina ḥanu nga fhasi ha dzina ḥa bugu, ngauri muñwali wayo ndi inwi. Olani tshifanyiso kha khvara.

Zwino nwalanitshiṭori tshanu tshi re na mathomo, mutumbu na magumo.

MUÑWALI

Nwalani dzina ḥanu

Miñwaha yanu

Hune na dzula hone

8

Nwalani dzina ḥa bugu hafha.

Nwalani dzina (ndi inwi muñwali).

1

Liga 1a: Gerani kha mutalo niga murahu ha muri no atapele bugu yanu.

Liga 1a: Petani kha mutalo wa zwihomo.

5

4

Isani phandā tshifanyori tsahanyu hafha.

Nwalani mutumbu wa tshifanyori tsahanyu hafha vhukat!

ha sidatari ja 5.

Olani tshifanyiso hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Olani tshifanyiso.

Thomani u አውላ tshīṭori tshañu hafha kha siatari ወ 3.

2

Olani tshifanyiso.

Fhedzisani tshīṭori tshañu.

7

3

9

Iṣanī phandā tshīṭori tshañu hafha

hafha.

Nwadani urī hu bvelēla minī magumoni a tshīṭori tshañu

Olani tshifanyiso hafha

Olani tshifanyiso hafha.

Z
W
ir
en
g
o
m
u

Thero ya 3: U dalela kule na tsini

Themo ya 2: Vhege 1–4

33 Fhethu hune ra nga dala 70

U vhala na tholokanyondivho:
Vhalani phamfulethe uri ni wane
mafhungomatsivhudzi.
Foniki: ḫh, khw, ḫw, ngw, pf

34 Ri nga dala ngafhi? 72

Olani tshifanyiso kha tshikhipa ni shi
livhanye na huīwe feh kha mepe wa
Afrika Tshipembe.
Luambo: Nwalulani mapulo a mafhng
ni riwale mafhungo sa mafhungo
maambiwa ni shi shumsa zwidēvhe.
U amba: Vhudzisani khonani dza
fumi uri vha tama u dala ngafhi.
Dzenisani phindulo kha hebulu.
U ḫana nga zwi no tou vhonwa: Olani
tshati na u tou khajara tshibuloko
tshifhinga tshoṭhe musi vha shi bula
uri "ee".

35 Table Mountain 74

U vhala na tholokanyondivho: Vhalani
atikili ya gurannda. Ni sedzese ḫhoho
ya mafhungo, deithi na zwifanyiso.
Foniki: nzh, j, sw, nd
Foniki: Maipfi a re na raimi
(pfanapheledzo)

36 U ḫwala gurannda 76

Luambo: Tagedzelani . Tagedzelani
maiti a re kha tshifhinga tsho fhiraho.
Livhanyani maipfi a tshifhinga tsha zwino
na a tshifhinga tsho fhiraho.
Luambo: Nwalani mafhungo e kha
shfhnga sho fhiraho ni shi homa nga
Mulovha.
U amba: Ambani nga gurannda. Ambani
nga mafhungomaitei a vhoiwe a no
bva hayani na
tshikoloni.
Pulanelani u ḫwala atikili ya gurannda.
U ḫwala: Nwalani atikili ya gurannda.

37 Sedzani khovhe dzoṭhe 78

U vhala na tholokanyondivho: Vhalani
phosīṭara ni fhindule mbdziso dzi no
bva khayo.
Foniki: kh, lw, ntsh, j, sh

38 Akhwariamu 80

U amba: Ambani na khonani yanu nga
phosīṭara ya akhwariamu
Luambo: Tagedzelani maṭaluli
U ḫwala: Ḫtalutshedzeni ni tshi
shumisa maṭaluli
U ḫwala: Itani phosīṭara ine ya
amba nga mmbwa yo xelaho.
Talutshedzani mmbwa iyi u itela

uri vhathu vha kone u i ṭaukanya.
Dzenisani maṭaluli.

39 Hapilane 82

U amba: Lavhelesani tshifanyiso tsha
muvhali wa mafhungo ni ambe
uri ni vhone u nga u khou vha
mafhungođe.
U vhala na tholokanyondivho: Vhalani
Muvhigo wa Mafhuno ni kone u
fhindula mbudziso dzi no a kwama.
Foniki: tsh, ḫw, dz, kw, nd
Luambo: Livhanyani maipfi a tshifhinga
tsha zwino na a tshifhinga tsho
fhiraho.

40 Ndilani ya u bva Vhugalaphukha ha Hapilane 84

U amba: Ni ḫiite muvhali wa mafhungo
a TV, ni vhudze vhathu mafhungo e
a bvelela.
Luambo: Nwalani mafhungo e kha
tshifhinga tsho fhiraho, ni dovhe ni a
riwale e kha tshifhinga tshi ḫaho.
Shandulani mapulo a mafhungo a vhe
mafhungo maambiwa ni tshi shumisa
zwidēvhe.
U shumisa zwivhonwa: Lavhelesani
itshi tshifanyiso tsha ndou dzi tshi
khou nwa mađi. Talutshedzani
khonani yanu zwine na khou vhone.

41 Vhugalaphukha ha Ndou dza Addo 86

U vhala na tholokanyondivho:
(zwiñwalwa zwa dayari)
Foniki: pf, fh, tsw, shw
Luambo Livhanyani maiti a tshifhinga
tsha zwino na a tshifhinga tsho
fhiraho.

42 U pulanela vhege yanga 88

U amba: Itani ḫitambwa ḫa tshītori itshi.
Luambo: Livhanyani maipfi uri ni vhumbe
mafhungoterekani a "arali – izwo".
U ḫwala: Kha dayari ya vhege, ḫwala
zwine na ḫo ita ino vhege. (Tshifhinga
tshi ḫaho).
U vhala: Vhalani dayari ya vhege ya
khonani yanu.

43 Gold Reef City 90

U vhala na tholokanyondivho: Vhalani
posīṭara ni fhindule mbudziso.
Foniki: kh, sw, sh, ḫh
Luambo: Dzenisani sh kana sw kana
kh maipfini aya u itela uri a yelane na
zwifanyiso zwe teaho.

44 Kha ri ḫiphīne

92

Luambo: ḫumanī mafhungo ni tshi
shumisa maṭanganyi - ngauri, fhedzi,
lwe

Luambo: Nangani ni tagedzele
maṭaluli uri ni ite uri fhungo ḫinwe na
ḥinwe ḫi takadze.

U ḫwala: Talutshedzani muthu ane na
mu funa kana fhethu hune nah u
funa ni tshi shumisa maṭaluli.

U ḫwala: Nwalelani khonani dzañu
mbili dza mbiluni posikaraṭa. Ni vha
vhudze nga Iwendo lwa bisi.

45 Ri humela hayani

94

U vhala na tholokanyondivho:
nyanetshelo

Luambo: U shumisa maipfi a no
ṭalutshedza

Foniki: gw, pf, ng, dzw, nndw

46 Lwendo Iwashu

96

U amba: Ambani na khonani yanu nga
tshaka mbili dza vhuendedzi.

Fhedzisani mafhungo nga u livhanya
zwiḍa zwivhili.

U ḫwala: Olani tshifanyiso ni riwale
ṭhalutshedzo.

Nwalani mafhungo mavhili a u
ṭalutshedza itsho tshithu.

U ḫiphīne: Fanyisani tshifanyiso na
tshipuka tsho teaho.

47 Kha ri ḫwale tshītori

98

U amba: U shumisa vhusevhedi ha u
tou vhone nga mađo kha u bvumba
uri tshītori ri amba nga mini.

U vhala: U vhala khathihi na vhangudi
(nyanetshelo)

Ndowendowye ya tholokanyondivho
U topola zwidodombedza zwihulwane
kha zwe zwa vhalwa.

Foniki: -inw, ndi, nth, bv, j
Luambo: Tagedzelani ngambahuvhili
dzone.

48 Ri ḫwala nga zwe ra vhone

100

U ḫwala: Pulanelani tshītori tshi re na
mathomo, mutumbu na magumo.

U ḫwala: Nwalani bugu ya tshītori ni tshi
shumisa thempheleithi ya tshigeriwa.
Tshītori tshānu tshi vhe na mathomo,
mutumbu na magumo.

Fhethu hune ra nga dala

Kha ri ambe

Kapa Vhukovhela

Dalelani Table Mountain. Ni gonye nga goloi ya khebulu. Ni tshi swika t̄hodzini ni ite phikiniki.

Ni vhone shaka, ndaulwanzhe na khovhe zwi re akhwariamu.

KwaZulu Natal

Musi ni tshi swika uShaka ni do vhone dolofini dzi tshi tamba bola ngeno dzi phingwini dzi tshi khou tshina. Arali ni sa ofhi ni nga ita tshinwi na dzishaka.

Mpumalanga

Fhedzani maduvha ni Vhugalaphukha ha Kruger. Mapuka Matšanu a dzula henefha. Ni do vhone ndau, nngwe, ndou, tshugulu na nari. Ni tshi fhedza ni do ita phikiniki fhethu ho tsireledzeaho kule na phukha.

Gauteng

Diphineni Gold Reef City. Ni dzhene mugodini na u namela miswinki.

Ni songo t̄ahela Soccer City.

Limpopo

Idani ni dale f'hano Dat̄akanji ja Vhanisamvula. Ni do vhone miri mihulu na milapfulapfu.

Ni songo hangwa u bva na renikhouthu na tshisambureni.

Fureisitata

Idani Sandfontein Park. Ni do vhone tshugulu, nari, t̄hudwa na zwitoni.

Ni do ita na u bambela damuni lihulu.

Devhula Vhukovhela

Swikani ngeno Pilanesburg Game Reserve. Ni namela ndou. Ni vhone t̄hudwa, mbidi na ndau.

Kapa Devhula

Na da Kimberley ni do vhone dindi lihuluhulu lifhasini lot̄he.

Ni ite phikiniki fhethu hune ha dzulwa hone tsini na Dindifulu.

Kapa Vhubvaduvha

Vhugalaphukha ha Addo Elephant Park hu na ndou nnzhi. Bitshini ya heneffho tsini ni nga kona u vhone khovhevhimbi na shakha tshena!

Tshifhinga tshidaho

Kha ri ḥwale

Vhalani phamfulethe, ni fhindule mbudziso. Ipfi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwé u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi lwendo lufhio lune na nga lu takalela vhukuma? Ngani?

Vhatu vha ḫo vhona mini Kapa Vhukovhela?

Vha ḫo

Vha ḫo vhona mini KwaZulu-Natal?

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u ḥwala mafhungo anu inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

thodzini	akhwariamu	thudwa	phingwini	milapfulapfu
loth	khwathha	vhadwa	tshivhingwi	mapfene
ntha	khwivho	tshidudwane	ngwena	pfukaluhura

Kha ri ḥwale

Tagedzelani maipfi a re na mubvumo wa f.

fura	fara	posa	fhata
pfana	fumi	fhufha	mapfene
founu	fhungo	fuyu	mapfuvhi
fagi	foro	fola	fefe

Ri nga dala ngafhi?

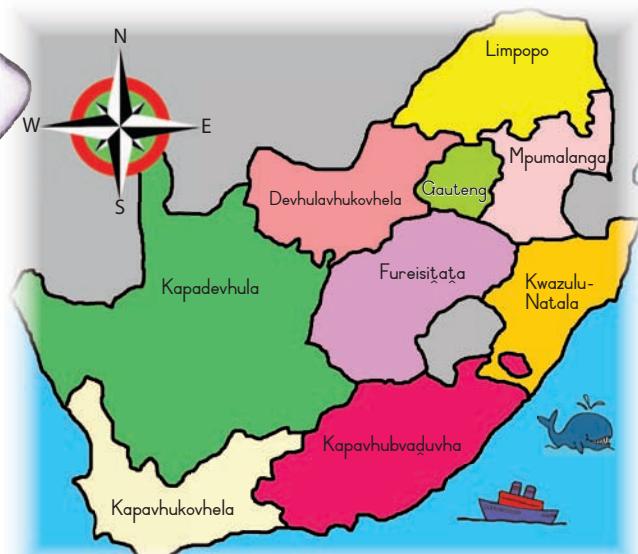
Kha ri ambe

Ambani na khonani yanu malugana na hune na tama u dala hone na zwine na tama u vhona.

Kha ri ite nyito

Ni ole tshifanyiso kha tshikhipha u itela u sumbedza zwingana na do vhona. Kha mepe, swayani vundu line na tama u li dalela.

Kha ri nwale

Dzhenisani khoma mafhungoni aya ni vhudze khonani yanu uri hu na zwithu zwingana kha fhungo.

Khoma

Ni nga vhona ndau ndou nari na thudwa.

Ni nga la nama miroho vhurotho na aisikhirimu.

Ni nga vhona dolifini phingwini shaka na khovhevhimbi.

Ndi khou toda u gonya thavha.

Shumisani zwidevhe ni tshi sumbedza zwingana avha vhana vha khou amba.

Kha ri nwale

Ntakadzeni uri "

"

Ndi khou toda u
vhona Mapuka
Matanu.

Annuri "

Samuri™

A thi todi u
vhona Dindifulu
(Big Hole).

Ndi nga gonya
thavha nga
garikitshidulo
yanga?

Lufuno u vhudzisa uri "

Kha ri diphine

Vhudzisani khonani dza fumi uri vha tama u dala ngafhi. Vhudzisani uri "Ni ḋo takalela u ya Table Mountain? Ni ḋo takalela u ya Addo Elephant Park?" Khalarani kha tshibuloko tshifhinga tshothe musi vha tshi fhindula uri ee. Thomani ngei fhasi kha thebulu. Thebulu yanu i ḋo vha i tshi fana na hei.

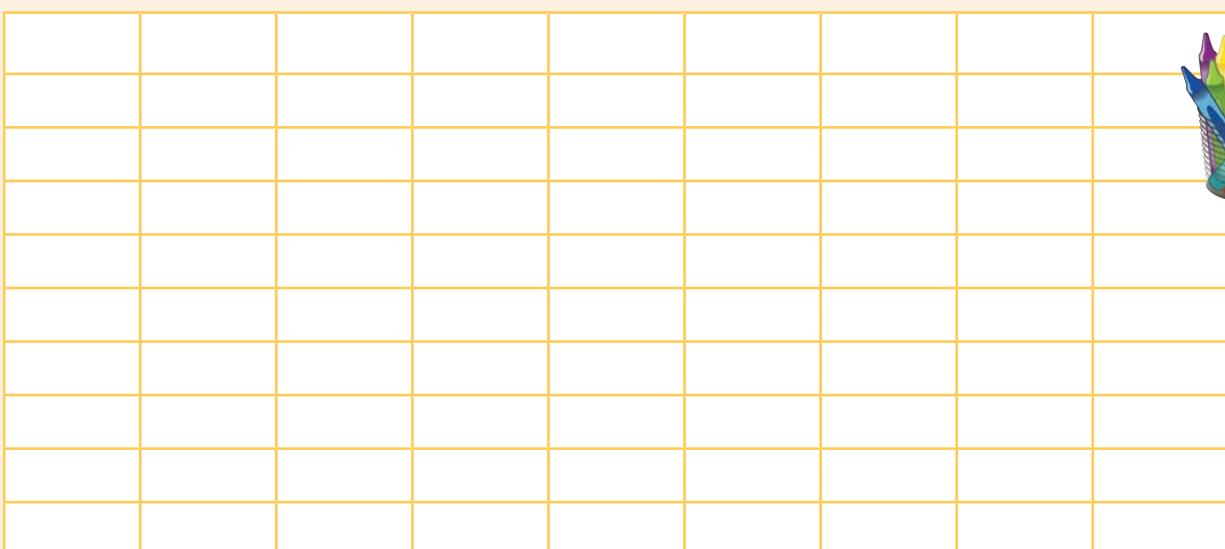

Table Mountain

Vhug alaphukha
ha Sandfontein

Gold Reef City

uShaka Marine

աճրուց
հակիսկա

Big Hole

Rain Forest

Vhugalaphukha
ha Hapilane

Phakha ya
Ndou
dza Adza

TEACHER: Sign

Date

Kha ri ambe

Kha ri sedze gurannda ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Sedzani zwe vhana vha nwala kha gurannda ya kilasi yavho.

Kha ri vhale

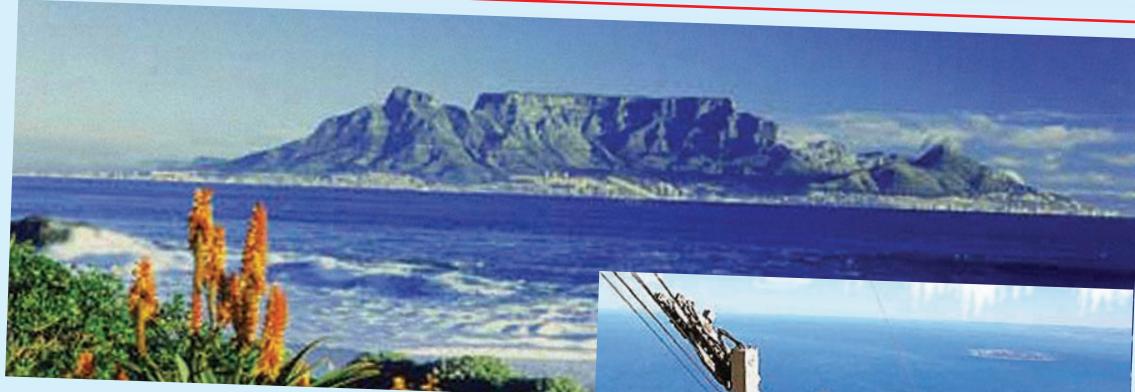

Mafhungomaitei

a

tshikolo

mahulwane

Mafhungomaitei a
tshikolo mahulwane

16 Fulwi 2015

Munwe na munwe o diphina ngei nt̄ha ha Table Mountain. Ho vha hu tshi khou rothola lwe ra tea u ambara badzhi ndenya na miñadzi ya vhududo. Ro thuswa nga vhañwe munna vha u luga ra gonyisa garikitshidulo ya Lufuno ngomu ha goloidembe. Ndilani ro vhona mbila. Dzi fana na mivhud̄a yo nonesaho. Goloidembe yo dzhia minete miñanu u swika nt̄ha ha thavha. Ho vha hu tshi khou rothola. Ri tshi swika ra

foda zwinepe. Thavha yo ita bande ngei nt̄ha. U fana na ṭafula. Musi ri ngei nt̄ha ha thavha Ndumeliso o mbo di gekha tombo nga gona. Fhedzi ho ngo huvhala. Ro no tsa ro ya Akhwariamu ya Mañanzhe Mavhili. Ra vhona khovhe na shaka.

Kha ri ḥwale

Vhalani atikili ya mafhungomaitei, ni fhindule mbudziso. Ipfila u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi.

Ni elelw u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Zwo vha dzhiela tshifhinga tshingafhani u swika nthā ha thavha?

Ndi nga mini vho vha vho tea u ambara badzhi ndenya na miñadzi ya vhududo?

Ngauri

Ni vhona u nga ndi nga mini thavha iyi i tshi pfi Table Mountain?

Ngauri

Ho bvelela mini kha Ndumeliso?

Ni vhona ṫhoho ya atikili iyi i yavhudī? Ngani?

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi mat̄anu kha u ḥwala mafhungo anu inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

maðanzhe	badzhi	thuswa	bande
mulenžhe	džhamu	swela	luvhondo
nzhinga	džhege	vhuswa	ndishi

Kha ri ḥwale

Kha rou iñwe na iñwe, ndi afhio maipfi ane a bulwa a si na mibvumo i no fana na i re kha ipfi li re tshibogisini tsha u thoma?

vhoñwa	muñwalo	gunwe	ñwedzi	fhoñwa	lumwa
zwala	swara	luzwa	lusa	mazwilu	tshizwa
thikhwa	khwanda	kwasha	pwasha	khwivho	thukhwi
phepho	thophi	tapwa	luphwaphwa	ṭhophia	phophisa

U ñwala guranna

Kha ri ñwale

Tangedzelani mabulafhethu a re fhungoni ñinwe na
ñinwe. Ro dzula ro ni itela ja u thoma.

Talelani
mabulafhethu a re
maf hungoni aya.
Ro dzula ro ni i tela
ja u thoma.

Vhana vho vha vho gonya nthha ha thavha.

Vho vhona mbila fhasi ha matombo.

Vho dzhenisa garikitshidulo nga ngomu ha goloidembe.

Ndo vha ndi na penisela ngomu begeni.

Kha ri ñwale

Tangedzelani maipfi othe a re kha tshifhinga tsho fhiraho. Ni kone u tala mutalo
ni tshi livhanya tshifhinga tsha zwino na tshifhinga tsho fhiraho.

u gidima	tshimbila	ñwala	vha awela	vha tshina
----------	-----------	-------	-----------	------------

ri imba	ndi amba	ri tamba	ri talela	u founa
---------	----------	----------	-----------	---------

o founa	vho tshina	zwo	o gidima	ro tamba
---------	------------	-----	----------	----------

vho awela	ro imba	no tshimbila	ro talela	ndo amba
-----------	---------	--------------	-----------	----------

Ñwalani maf hungo aya ni tshi thoma nga mulovha. U ñwala nga zwa kale kana zwa mulovha.

Ndi a tamba.

Mulovha

Ndi a tshimbila.

Mulovha

Ndi a amba.

Mulovha

Vha talela TV.

Mulovha

Kha ri ambe

Ambani na khonani yanu nga gurannda ya kilesi i re kha siatari
74. Ambani nga mafhungomaitei a vhoiwe a no bva hayani na tshikoloni. Ni ambe nga zwine na do dzenisa kha gurannda iyi.

Nwalani mihumbulo yanu.

Kha ri nwale

Ho itea mini?

Zwo itea lini?

Zwo itea ngafhi?

Ndi nga mini zwo vha zwi tshi takadza?

Kha ri diphiñe

Nwalani tshitiori tshanu tsha mafhungomaitei afho fhasi.
Olani tshifanyiso tsha tshitiori tshanu.

Dzina la gurannda

Deithi

Thoho ya tshitiori

Nwalani mafhungomaitei anu hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Sedzani khovhe dzo^{the}

Kha ri ambe

Lavhelesani tshifanyiso tsha akhwariamu
na tsha phositaro.

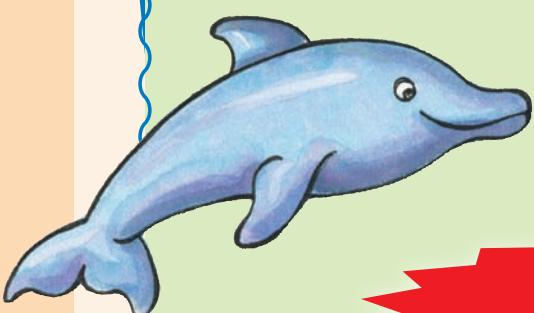
Akhwariamu ndi
fhethu hune ha vha
na khovhe nnzhinnzhi.
Vhatu vha a da u
vhona khovhe dzo
fhambanaho.

Kha vha dale akhwariamu

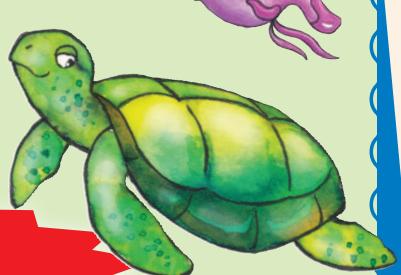

Kha vha de vha vhona haya ha khovhe.
Ri na khovhe nnzhinnzhi fhethu huthihi.
Vha do vhona okutophasi, khovhe naledzi,
zwibodelwanzhe na shaka.

Hu na ndaulwanzhe na dolofini.
Vhaswike nga lantshi uri vha kone u
vhona shaka dzi tshi ja.

Hu vula nga iri ya 9
Hu vala nga iri ya 5

Vhahulwane ndi RIO
Vhana vha tshikolo a vha badeli.
Vha dzhena mahala.

Kha ri ንwale

Vhalani phosītara ni fhindule mbudziso. Ipfi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ni do vhona mini akhwariamu?

Akhwariamu i vula nga tshifhingadē?

I vala nga tshifhingadē?

Vhahulwane vha badela vhugai u dzhena Akhwariamu?

Vhana vha tshikolo vha badela vhugai u dzhena Akhwariamu?

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

Ni kone u shumisa maipfi maṭanu kha u ንwala mafhungo aṇu inwi muṇe buguni yanu ya nđowedzo.

khovhe	ndaulwanzhe	lantshi
khunga	lwala	tshintshi
khulu	vhulwadze	ntshengedzeni

Maipfimađivhiwa

fasha
vhona
wana

dzhena	shula
dzhuma	shango
phudzha	shenga

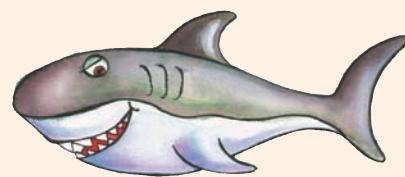

Kha ri ambe

Ambani na khonani yanu nga phositaro i re kha siatari lo fhiraho.
Phositaro i ni vhudza mini?

Ndi vho nnyi vhane na vhona vha tshi nga takalela u vhala phositaro iyi?
Vhana kana vhaaluwa? Ngani?

No no vhona phositaro dzinwe dzifhio? Ndi afhio manwe mafhungo ane ra nga a wana kha dziphositaro?

Kha ri nwale

Tangedzelani maipfi a no talutshedza khovhe.

Kukovhe kutukutuku kwa tala kwa tuwa.

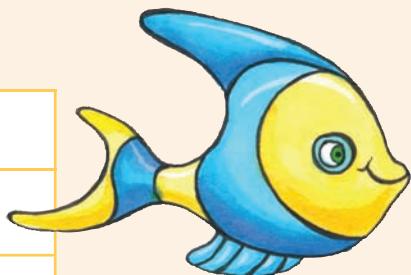
Shaka khulukhulu ya mano a tshireza ya ri sedza.

Khovhe ya dzheli ya kongonyala i tshi fhira.

Dolofini i no penya ya fhufha i tshi bva madini.

Mudededzi o fasha bavhuri litswu.

Matataluli

Zwino diambeni nga u tou nwala. Ambani uri no tou itisa hani.
Ni muthu mulapfu kana mupfufhi? Ni muthu mudenya kana musekene?

Kha ri diphine

Heyi mmbwa yo xela. Ambani na khonani yanu malugana na uri mmbwa iyi ndi mmbwade. Itani phositarara ine ya amba nga mmbwa iyi u itela uri vhathu vha i töde.
Bulani uri yo itisa hani, i dipfa hani khathihi na zwine ya lilisa zwone.

MMBWA YO XELA

Yo itisa hani.

I dipfa hani.

Dzina layo.

Arali vha nga i wana vha founela.

(Nwalani dzina lanu)

Nomboro dzanga dza founu ndi.

Arali vha nga wana mmbwa yanga vha nga i disa kha direse heyi.

(Nwalani direse yanu)

Teacher:
Sign:

Date:

Kha ri vhale

Lavhelesani tshifanyiso tsha muvhali wa mafhungo ni ambe uri ni vhona u nga mafhungo ayo ndi mafhungode.

Kha ri ambe

Mafhungo a no bva Vhugalaphukha ha Hapilane khea.
MAFHUNGO Lavhuvhili 16 Fulwi.

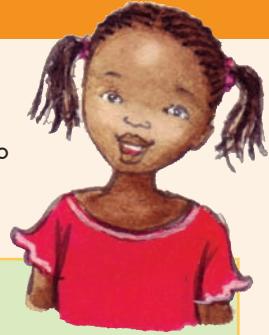

Mulovha Vhugalaphukha ha Hapilane ho swika vhana vha tshikolo nga bisi.
Vho vha vho da u vhona ndou na tshugulu na dziñwe phukha dza daka.
Vhana vho vhona ndou dzi tshi khou pandamedzana.
Jim Smith o suvha a wa musi a tshi khou lingedza u bata lutshele ludala.
O vhaisala tshanda mugudisi vha mu isa kiliniki.
Nga murahu a wana lutshele lu ngomu tshikwamani tshawe tsha hemmbe.

Kha ri ḥwale

Vhalani gurannda ni fhindule mbudziso. Ipfi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni eelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Vhana vho ya Vhugalaphukha ha Hapiłane nga deithi ifhio?

Talutshedzani thevhekano ya zwiwo zwe zwa it uri Jim a fhedze o ya kiliniki.

Tsha u thoma o

A tevhela nga u

Tsha u fhedza o

Divhamaiffi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u ḥwala mafhungo anu inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

tshikolo	dzińwe	pandamedzana	tshikwamani	ndou
lutshele	ńwaha	lingedza	tshikukwana	tshanda
tshawe	ńwenda	mudededzi	kwambatela	phanda

Kha ri ḥwale

Tagedzelani maipfi othe a re kha tshifhinga tsho fhiraho. Ni kone u tala mutalo u itela u livhanya maipfi a re kha tshifhinga tsho fhiraho, na maipfi a re kha tshifhinga tsha zwino.

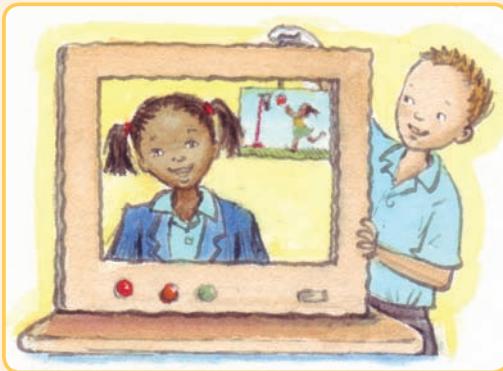
ro wana	ro edzisa	u suvha	ri vhudzisa	ro amba
yo ða	ro t̄alela	o dzhia	vha lavhelesa	u dzhia
vha wana	i ða	ra t̄alela	ri sedza	ri edzisa
o suvha	ro lavhelesa	ro vhudzisa	amba	ro sedza

Ndilani ya u bva Vhugalaphukha ha Hapilane

Kha ri ite nyito

Itani mafhungo nga zwe zwa bvelela mulovha.
Ni diite muvhali wa mafhungo a TV, ni vhudze
vhathe vhothe zwe zwa bvelela.

Kha ri nwale

Nwalani mafhungo aya e kha tshifhinga tsho
fhiraho. Ni dovhe ni a nwale e kha tshifhinga
tshi daho.

Zwifhinga

Ndi ya tshikoloni.

Mulovha ndo

Matshelo ndi do

Unwa mushonga.

Mulovha

Matshelo

Ri talela TV.

Mulovha ro

Matshelo

Kha ri nwale

Shumisani zwidhevhe kha u sumbedza zwine avha vhana
vha khou amba.

Ndo neta.

Anno ri "

.

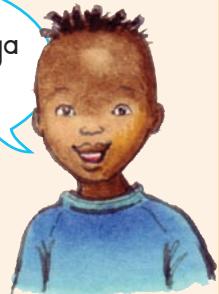

Ri khou ya bisini

Sam o ri "

"

Ntakadzeni o ri "

Vho lenga u ya
tshikoloni.Ndi khonani
yanga ya
mbiluni

Lufuno o ri "

"

Kha ri diphine

Lavhelesani itshi tshifanyiso tsha ndou dzi tshi khou
nwa madi. Talutshedzani khonani yanu zwine na khou
vhona.

Ndou i nwisa hani madi?

I shumisa musingo wayo sa tshitirowo.

I thoma nga u hohela madi musingoni.

Ya dzhenisa musingo mulomoni.

Ya fhedzisela nga u vhudzulela madi ngomu
mulomoni.

Teacher:
Sign:

Date:

Kha ri ambe

Kha ri sedze zwifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Vhalani dayari ya Ndumeliso i no amba nga lwendo
Iwa u ya Vhugalaphukha ha Ndou dza Addo.

Dayari yanga

14 Shundunthule 2015

Namusi lo vha duvha ljhulwane kha nne. Ho vha hu duvha langa la mabebo la vhut̄ahe. Nahone mugudisi washu vho ri isa Vhugalaphuka ha Ndou dza Addo. Ndo pfa ndo takala nga maanda ndi na khonani dzanga, Ntakadzeni na Kanakana. Ro vhona ndou nnzhi nga maanda. Ho vha hu na mañanga malapfulapfu. Iñwe ndou yo vha i na luñanga luthihi fhedzi. Hupfi luñwe luñanga lwo tou tswiwa nga vhatku. Ro vhona hafhu na kuđou kuđuku. Ra swika huñwe fhethu ra awela nda vhona tswina tswuku i tshi fhira nga luvhilo. Nda bvula zwienda. Thoho ya ða ya tswa tshithihi. Ndi tshi swika hayani ndo reshwa nga khekhe ya u naka.

Ndumeliso

Kha ri nwale

Vhalani dayari ni fhindule mbudziso. Ifi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwé u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Avha vhana vho vha vhe ngafhi?

Vho vha vhe

Ndumeliso o xedza mini vhugalaphukha?

O vhona

Ndi musi itsyo tshithu tshi tshi khou ita mini?

Ho itea mini kha tshienda tsha Ndumeliso? Ndi nnyi we a ita izwo zwithu?

Tshienda tsha Ndumeliso tsho

Ndi nga mini Sam o pfa o takala a tshi swika hayani?

O vha o takala

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u nwala mafhungo anu inwi mu ne buguni yanu ya ndowedzo.

pfa	fhedzi	tswiwa	reshwa
malapfulapfu	hafhu	tswititi	fashwa
hupfi	fhethu	tswuku	zwifeshwa

Maipfimadivhiwa

tswa
awela
mirini

Kha ri nwale

Talani mutalo u fanyisa maifi a tshifhinga tsha zwino na a tshifhinga tsho fhiraho.

u da	u sedza	u tswa	u vha	u tuwa	u vhona	u ima
------	---------	--------	-------	--------	---------	-------

o tswa	o da	o sedza	o tuwa	o vha	o ima	o vhona
--------	------	---------	--------	-------	-------	---------

U pulanelā vhege yanga

Kha ri ite nyito

Itani litambwa ja zwa zwa bvelela kha Ndumeliso ngei Addo Elephant Park. Irini muñwe wa khonani dzanu a vhe t̄hoho.

Kha ri ñwale

Livhanyani maipfi a re kha kholomu ya tsha monde, na maipfi o teaho a re kha kholomu ya tsha u la, uri ni vhumbe fhungo.

Arali na sia zwienda mulamboni

ni ðo swa.

Arali na ita tshunwahaya yanu

ni ðo swika tshikoloni nga tshifhinga.

Arali na t̄avhanya u edela

t̄hoho i ðo zwi tswa.

Arali na tamba nga mulilo

mugudisi wanu vha ðo takala.

Kha ri ñwale

Nwalani zwine na ðo ita ino vhege. Ni kone u ñekana bugu na khonani yanu uri ni vhone uri hu na maduvha ane ngao na ita zwithu zwi no fana naa.

DAYARI

Dzina langa	Ñwedzi
Deithi	Zwine nda ðo ita

Kha ri diphine

Ńwalani dayari kha mađuvha maŋa. Ni ńwale nga mutsho na mafhungomaitei mariwevho. Thomani u ńwala nga zwa ńnamusi. Ni ńwale nga zwa matshelo na mbamatshelo na mbamphanda u swikela dayari yanu i tshi ńdala.

Dayari yanga

Deithi

Dayari yanga

Deithi

Dayari yanga

Deithi

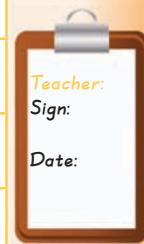
Dayari yanga

Deithi

Teacher:
Sign:

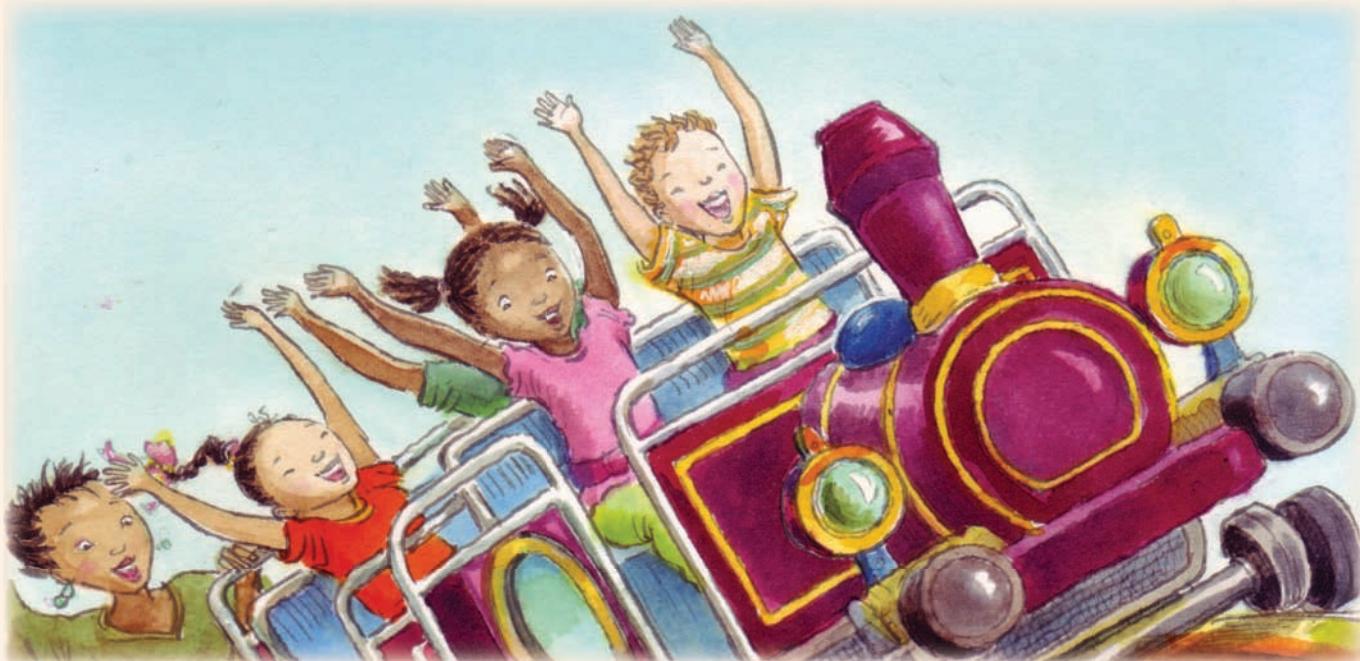
Date:

Kha ri ambe

Sedzani tshifanyiso ni ambe nga zwine na khou vhona.

Ha Tshamaano

Posikara^{ta} ya u naka kheyo. Ndo i renga musi ro ya u dala Gold Reef City ngei doroboni ya Johannesburg.

Doroboni ya Johannesburg hu na vhatu vhanzhi na goloi nnzhi. Ro vhona Soccer City. Ndi tshi^{tediamu} tshihulwane vhukuma. Tshi dzula vhatu vha no swika 90 000 lune vhatu vhanzhi vha nga ^{ta}lela bola na ragibii henengei.

Ngei Golf Reef City ro dzhena mugodini wo tsesaho. Ho vha hu na swiswi ^lihulu lwe ra vho tou shumisa thotshi uri ri kone u vhona. U bva afho ro ya ra namela kharose^{le} ya mivhalavhala. Ndo pfa ndo tshuwa ngauri yo vha i tshi khou gidimesa.

Ndi tama arali ro vha ri tshi nga ^{tu}wa ro^the tshifhingani tshi ^daho.

Muzwala wanu

Vhonani.

Ha Tshamaano
12 Steve Biko Rd
Soweto
South Africa
3219

Kha ri nwale

Vhalani posikarata ni fhindule mbudziso. Ipfi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Vhonani u khou nwalela nnyi?

Vhonani o vha o ya u dala ngafhi?

Ndi zwithu zwifhio zwe a zwi vhona?

Ngei fhasi mugodini ho vha ho tou ita hani?

Vhonani o nwala lini posikarata?O diphina naa he a vha e hone? Ndi ngani ni tshi ralo?Divhamai^fi

Vhalani maipfi ni thetshelene mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u nwala mafhungo anu inwi mune buguni yanu ya ndowedzo.

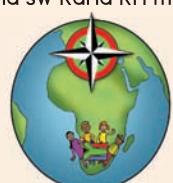

kheyo	swika	shumisa	ro <small>t</small> he
kharosele	swiswi	malasha	<small>t</small> hakha
akha	maswi	shasha	<small>t</small> hat <u>ha</u>

Kha ri nwale

Dzenisani sh kana sw kana kh maipfini aya u itela uri a fane na zwifanyiso zwo teaho.

   iri   uhu   angu   enda   ura

Kha ri diphine

Kha ri nwale

Fanyisani maipfi a re tshibogisini tsha pinki na a re one a re tshibogisini tshidala uri ni vhumbe fhungo.

Ndo tshuwa ngauri

Ho vha hu na swiswi lihulu

Yo vha i tshi khou na fhedzi

Iwe ra vho tou shumisa thotshi.

hu sa rotholi.

kharosele yo vha i tshi khou
gidimesa.

Kha ri nwale

Vhalani posikaraṭa ni kone u fhedzisa mafhungo aya. Shumisani maipfi aya uri a ni thuse. Fhedzisani mafhungo aya.

tshihulwane

mivhalavhala

wo tsesaho

ure na
swiswi

Soccer City ndi tshit̄ediamu _____.

Ro namela kharosele ya _____.

Ro dzhena mugodini muhulu _____.

Kha ri nwale

Nangani ni tangedzele maipfi uri ni ite uri fhungo liñwe na liñwe li takadze. Maipfi aya a shuma u ḥalula vhatku kana zwitħu.

Mugudisi a no dina/wa vhulenda o amba na musidzana a sa pfi/wa vhuṭali.

Goloi khulwane/ṭhukhu yo tshimbila tshit̄arat̄ani tsho fhumulaho/tsha thavħithavhi.

Munna musekene/mudenza o pandamedza nguluvhe ḥukhu/khulwane.

Musidzana wa u naka/wa u vhifha o dzhena nduni ya tshika/yo kunaho.

Ngade yo kunaho/ya tshika yo vha yo ḥala zwimela zwo faho/zwo takalaho.

Kha ri nwale

Zwino ካውለኒ mafhungo aንu inwi muና ነ tshi
ትልሬ muthu kana tshithu.

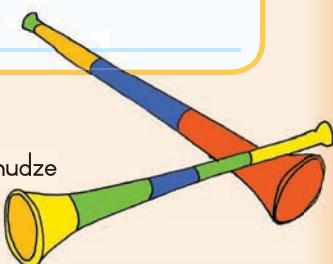

Kha ri diphine

ነዋለልኒ khonani dzanu mbili dza mbiluni posikaraታ. Ni vha vhudze
zwine muthu a nga ita ngei Gold Reef City

Teacher:
Sign:

Date:

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

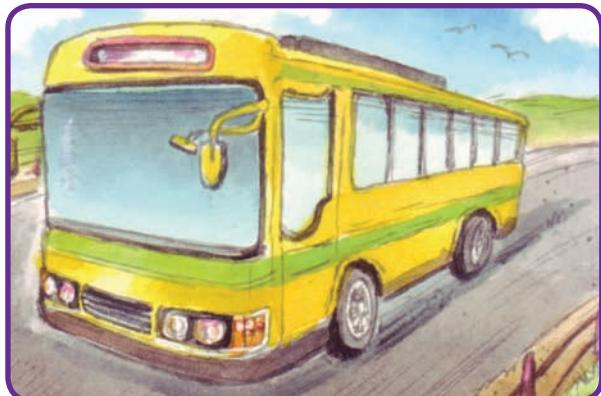
Kha ri vhale

Ri tea u humela hayani zwino.

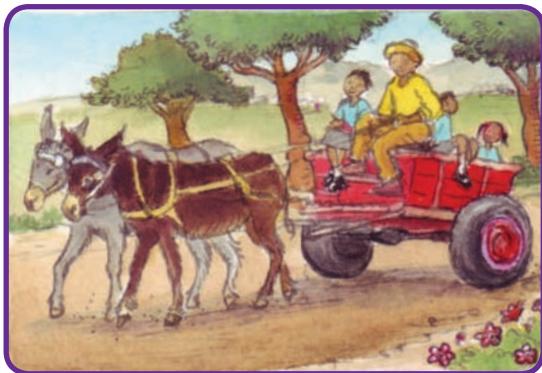
Tshigwada tsha Ntakadzeni tsho huma nga tshidimela. Tsho vha tshi tshilapfulapfu. Tshidimela tsho tshimbila nga u ongolowa tshi tshi songolowa. Tsha tsa thavha na mabama. Ro kumedza ra edela.

Tshigwada tsha Vhonani tsho tshimbila nga Gautrain. Yo vha i tshi khou tshimbidzwa nga Mufumakadzi Vho Zita. Yo vha i na muvhala museṭha, i pfufhi. Yo vha i tshi khou gidima nga luvhilo luhulu u fhira zwidimela zwoṭhe. Vhonani uri o vha o takalesa lwe a pfa mbilu tshi vhaa!

Tshigwada tsha Ndamulelo tsho vhuya nga bisi. Bada ya hone yo vha i ya masongesonge i tshi lenga. Ro enda ri tshi onyolowa na u alamula.

Vhaiṇwe vhashu ro humela tshikoloni nga gariki ḥukku ya mabulannga ya donngi. Yo vha yo penndwa nga muvhala mutsuku. Yo vha i tshi enda i tshi lila na u kunguluwa. Ro enda ri tshi vhona miri midala na hatsi vhudala.

Kha ri nwale

Vhalani itsho tshitor ni kone u fhindula mbudziso.

Tshiendedzi	Tshi vhonala tshi hani?	Tsho tshimbilisa hani?	Vhana vho dipfa hani?
	Ndi tshipfufhi tshiset̄ha	Nga luvhilo luhulu	Vho takalesa

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi mat̄anu kha u nwala mafhungo anu inwi munę buguni yanu ya ndowedzo.

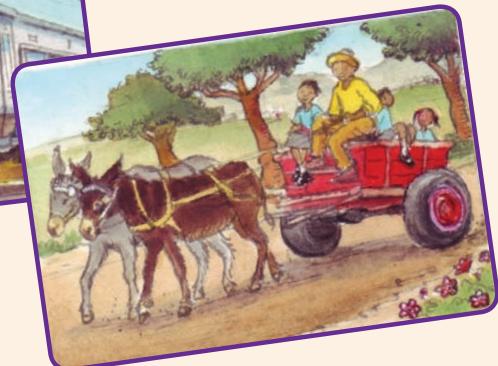
shulula   vhonana   rumana   sengela   bikisa   rathela
 imbelia   itulula   vhekanya   remela   tevhukanya
 rengisa   fhaulula   semana   shumisa

Kha ri ambe

Ambani na khonani yanu nga tshaka idzi mbili dza vhuendedzi. Zwi ita zwithu zwifhio zwi no fana? Zwi fhambana ngafhi?

Kha ri nwale

Fanyisani maipfi a re tshibogisini tsha pinki na a re one a re tshibogisini tsha t̄ada uri ni vhumbe fhungo.

Tshidimela tshilapfulapfu

Tshidimela tshiset̄ha
tshipfufhi tsha Gautrain

Gariki t̄hukhu ya mabulannga
ya donngi.

Bisi ya t̄ada

yo mona na masongesonge.

yo enda i tshi lila na ndila yothe.

tsho gidima nga luvhilo luhulu.

tsho tshimbila tshi tshi songolowa.

Kha ri nwale

Olani tshifanyiso tsha tshipuka kana lushaka lwa tshiendedzi.
Nwalani mafhungo mavhili a u t̄alutshedza itsho tshithu.

Kha ri diphine

Izwi zwithu zwi fanelā nnyi? Bulani uri zwi fana na mini, ni kone u tala mutalo u tshi bva kha maipfi u tshi ya kha tshifanyiso.

nngwe

ndou

ndau

t̥huda

tshugulu

mbidi

dolifini

okitophasi

khovhe

mbila

phingwini

ndaulwanzhe

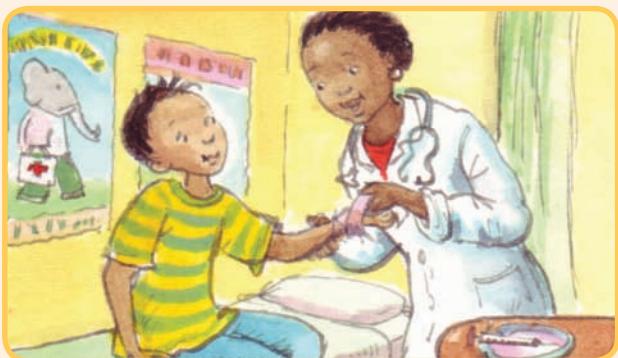
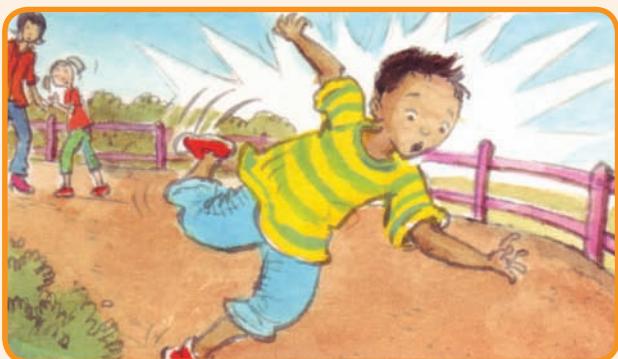
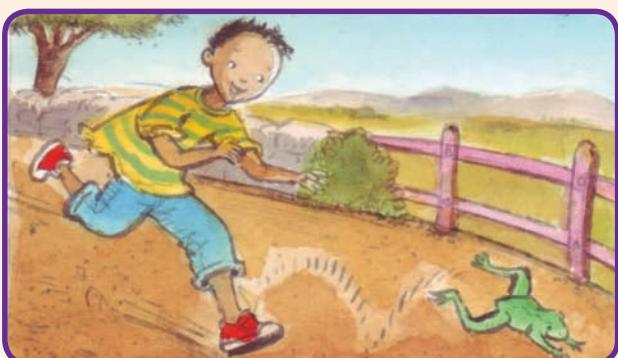
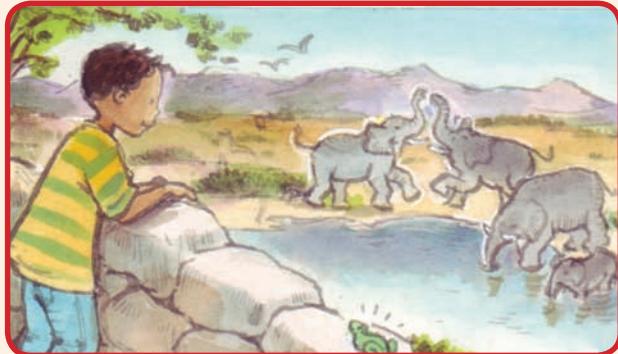

Teacher:
Sign:
Date:

Kha ri ambe

Kha ri sedze zwifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri ambe

Mathomo

Ndo ima tsini na mulambo ndi tshi khou vhona ndou dzi tshi khou nwa madi.

Mibili dzadzo dzi tshi khou lwa nga misingo.

Mutumbu

Husi kale nda vhona lutshele ludala.

Nda ri ndi lu gidimedze.

Musi ndi tshi khou gidimedza lutshele, nda suvha nda wela dindini.

Nda qitshea tshanda, tsha thoma u bva malofha.

Magumo

Mugudisi wanga vha nyisa ha dokotela. Dokotela o runga tshilonda tshanga, a nthavha dzhekhiseni a dzenisa tshanda tshanga kha tshilini.

Kha ri nwale

Vhalani tshitɔri ni fhindule mbudziso. Ipfī la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwé u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

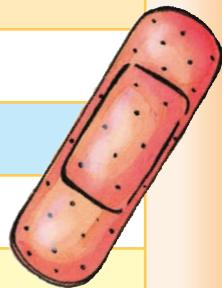
Hupfi Jim o vha a tshi khou ita mini mathomoni a tshitɔri?

Zwo da hani uri Jim a divhaise?

Vho Dokotela vho ita mini Jim?

Ni vhona u nga Jim o dipfa hani musi e ha dokotela?

Thoho yavhuði ya itshi tshitɔri ndi ifhio?

Divhamai pfī

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

Ni kone u shumisa maipfi mat̄anu kha u nwala mafhungo anu inwi muñe buguni yanu ya n̄adowedzo.

nwa	dindini	nthavha	bva	dzhekhiseni
tshinwi	tshilonda	nth̄a	vhubva	badzhi
tshinwiwa	danda	nth̄hu	bvunwa	dzhiasi

Kha ri nwale

Tangedzelani dzina.

O fula mafula.

O la fula.

Tangedzelani liiti.

Vho luñwa nga thatha.

Vho mu thatha hayani.

Tangedzelani dzina.

Uri mala a khuhu a a difha.

Malume vho mala Vondwe.

Ri ንwala nga zwe ra vhona

Kha ri ambe

Ambani nga mafhungomaitei a inwi mune.
Toolelani khonani dzanu mafhungo a no bva
hayani hanu. Ambani nga tshitɔri tshine na nga
tshi ንwala.

Mathomo

Mutumbu

Magumo

Ni do ንwa la nñ i kha ma thao?
Ni do ንwa la nga nñ i kha mu tumbu?
Ni do fhedza hani tshitɔri tshanu?

Kha ri ንwale

Kha ri ንwale

Ni tshi vhale na u tshi khakhulula ni sa athu tshi ንwala buguni yanu.

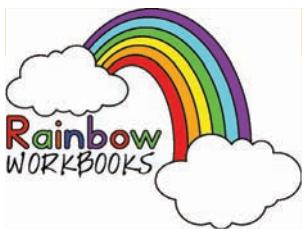
--

Kha ri diphine

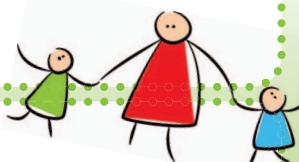
Gerani siatari li tevhelaho. Itani bugu. Kha khavara, ንwalani dzina ወ bugu. ንwalani dzina ወ hanu fhasi ha dzina ወ bugu, ngauri ni muñwali. Olani tshifanyiso kha khavara. Ni kone u ንwalani tshitɔri tshanu tshi na mathomo, mutumbu na magumo.

NGA HA MUÑWALI

Nwalani dzina lanu

Miñwaha yanu

Hune na dzula hone

Olani tshifanyiso hafha.

Liga ja 1: Petani kha mutalo wa zwithoma.

Liga ja 3: Steppulinika so illi.

Liga ja 2: Petani kha mutalo wa zwithoma.

Nwalani dzina ja bugu hafha.

Nwalani dzina (ndi inwi muñwali)..

8

1

5

4

Isani phanđa tsabitiori tsahany hafha.

siañtari ja 5.

Olani tshifanyiso hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

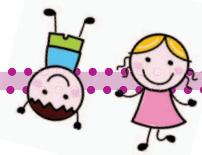
Olani tshifanyiso.

Thomani u እውላ tshiṭori tshañu hafha kha siatari እ 3.

2

Olani tshifanyiso.

Fhedzisani tshiṭori tshañu.

7

3

9

Isanī phandā tshiṭori tshañu hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Nwadani urī hu bvelēla minī magimoni a tshiṭori tshañu hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Zero ya 4: Mupo washu

Z
W
i

r
e

n
g
o
m
u

Themo ya 2: Vhege 5–8

49 Lidau na kubehva 104

U vhala na tholokanyondivho (nyanetshelo)
U ñwala: Tholokanyondivho ya phindulothopolwa
U amba: Gerani zwipopai zwa minwe, ni zwi
Shumise kha u ɬalutshedza lungano lwa ndau na mbevhva.

50 Lidau na kubehva 106

Luambo: Shandulan mapulo a mafhuno a vhe mafhuno maambiba.
Foniki: zh, nndy, shw, ny.
Luambo: Mafhambanyi
Luambo: Zwigia zwa u vhala.
U ñwala: Ñwalelani garaña ya ndivhuho muñwe muthu we a vhuya a ni thusa

51 Sankambe na tshibode 108

U vhala na tholokanyondivho (nyanetshelo)
Luambo: Ñwalani mafhuno ni tshi sumbedza ɬalutshedzo dzo fhambananaho dza nyambahuvhili.

52 Mbambe ya phukha 110

U amba: Ambani nga thai dze na ñewa
U ñwala: Ñwalani mafhuno ni tshi sumbedza uri ho bvelela mini kha kha mathomo, mutumbu na magumotori tsha Sankambe na tshibode.
Luambo: Ñwalani muhwetedzo nga vhudalo.
Nyito ya u ñiphina (mutambo wa kha bodo)

53 Duvha na Muya 112

U vhala na tholokanyondivho: (Nganetshelo)
Foniki: lw, dz, dzh, khw, ñw

Muñisano muhulu 114

U amba: Itani ñitambwa ja tshiñori tsha 54 Duvha na Muya. Hu nga bvelela mini arali ha nga vha na muñisano wa muya na mvula.
Luambo: Tangedzelani maiiti.

U ñwala: Ñwalani fhungo nga tshiñwe na tshiñwe tsha zwifanyiso izwi. (tshifhinga tsha kha ñi)

ɬalutshedzani zwifanyiso zwi no khou sumbedza mbonalo ya ñwedzi kha zwifhinga zwo fhambanaho.

Olani mbonalo ya ñwedzi kha Musumbuluwo muñwe na muñwe kha uno ñwedzi ni ambe uri u kha liga liphio.

55 Vhonani u monamona nga baisigira 116

U vhala na tholokanyondivho: (nyanetshelo)
Foniki: ntsw, pw, sh, hw

56 U monamona ha Vhonani nga baisigiri 118

U amba: Itani ñitambwa ja tshiñori.
Luambo: Livhanyani mañaluli na madzina.
Luambo: Ñwalululani mafhuno e kha tshifhinga tshi fhiraho ni tshi a thoma nga Mulovha.
Luambo: Shumisani kuvhimbi a kha u vhumba masumbavhuñe.
U ñana nga zwi no tou vhonwa: Vhalani zwe Vhonani na Ann vha vha vha tshi khou ita ni kone u ñwala nomboro ya afha fhethu kha mepe.
(U humbulela na u sumbedza nga zwifanyiso)

57 Vhonani u kumba mashika 120

U vhala na tholokanyondivho: (nyanetshelo na phosíñara)
Foniki: dz, ph, mmb, ngw
Luambo: mañaluli

58 Hu kumbiwa mashika 122

U amba: Ambani uri ni nga kukakisa hani tshikolo tsha hañu.
U ñwala: Ñwalani phara nga tshikolo tsha hañu.
Luambo: Ñwalani mañaluli ane a khou ɬahela ni sumbedze vhuñe nga u shumisa wa, ya, a kana dza.
U ñwala: Zwino itani phosíñara ni rambe vhana uri vha ñe vha thusue kunakisa tshikolo.

59 U dia tshinwi Iwanzhe 124

U vhala na tholokanyondivho: (nyanetshelo)

60 Fhasi Iwanzheni 126

U amba: Tambani ñitambwa ja tshiñori itshi.

Divhamaiþi: nz, ny, nnzh, nwz

U ñwala: Fhedzisani tshiñori. ...

U amba: Ambani nga zwithu zwo fhambanaho Bulani uri ndi nga mini vha tshi tea u vha na izwi zwithu.

61 Shangoña vhusunzi 128

U vhala na tholokanyondivho: (liñwalwa ja mafhungomatsivhudzi)

Foniki: U pañula maipfi a bva madungo.
Foniki: Mubvumo wa f.

62 Mañwe hafhu a vhusunzi 130

ɬalutshedzani tshifanyiso

Luambo: Ñwalululani mafhuno e kha tshifhinga tshi fhiraho ni tshi a thoma nga Mulovha.

Word work: Tangedzelani ipfi ñe teaho.
Luambo: Tangedzelani madzina vhukuma.

U ñiphina: Shumisani zwifhañuwo na mañó kha u sumbedza u sinyuwa, u takala, u ɬungufhala, u mangala.

63 U vhala 132

U vhala: Ambani nga lushaka lwa mañwalwa

Divhamaiþi: U pañula maipfi a bva madungo.

64 Kha ri ñwale tshiñori 134

U amba: Ambani nga vhabvumbedza vha tshiñori. Bulani uri ni funesa mini tshiñorini itshi.

U ñwala: Ñwalani bugu ya tshiñori ni tshi shumisa thempheñeithi ya zwigeriwa.

Lidau na kubevha

Kha ri ambe

Makhulu wa Kanakana vha mu anetshela lungano lune vha lu funesa. Kha ri lavhelese zwifanyiso ri ambe uri ri vhona u nga lungano ulu lu amba nga mini.

Kha ri vhale

Lidau na kubevha

Liñwe duvha kubevha kwo khakha kwa karusa lidau lo edela. Lidau la vhomba la ri, "Ndo karuswa nga kubevha kutukutuku. Ndi do ku zhota nne."

La pata mutshila wakwo nga shimba la lo lihuluhulu.

"Hai nandi Vho Ndau," ndi kubevha ku tshi tshema. "Vha songo nndya, nandi. Ndi tou vha kubevha kutukutuku."

"U khou amba zwone," lidau la vhomba. "U nga si fushe thumbu yanga."

"Ndo livhuha, Vho Ndau," kubevha kwa hevhedza. "Liñwe duvha ndi do vha thusa."

"Ha ha ha!" lidau la tou fa nga zwiseo. "Kubevha kutukutuku ku no nga iwe ku nga thusa hani lidau la maanda sa ne? Ndi ne khosi ya phukha dzoth. Ndi tou dithusa nne munne."

Liñwe duvha ndau ya fashwa nga mambule a vhazwimi. Ya balelwa u ponyoka ya thoma u vhidzelela, "Nthuseni, wee. A thi koni u ponyoka."

Kubevha kwa pfa mukosi wa lidau kwa gidima kwa ri, "Ndi do vha thusa Vho Ndau!"

"Shikitili! U tou vha kubevha kutukutuku u nga si kone u nthusa," ndi lidau li tshi kuma.

Kubevha kwa si zwi londe kwa thoma u shengekanya ala mambule.

Hu si kale lidau la ponyoka. La mwemwela la ri, "U nga vha u kubevha kutukutuku fhedzi mishumo yau ndi mihulu. Wo nthusa".

Kha ri nwale

Vhalani lungano ni nange phindulo yo teaho.

Tshitɔri itshi tshi sumbedza mini?

- A A zwi kondi u fhura ndau.
- B Thuso a i bvi kha muthu muhulwane fhedzi.

Ndi nga mini lidau lo luvhelela?

- A Lo vha li tshi khou toda thuso.
- B Lo vha li tshi khou pandela kubevha.

Lidau lo humbula zwifhio musi kubevha ku tshi bvelela?

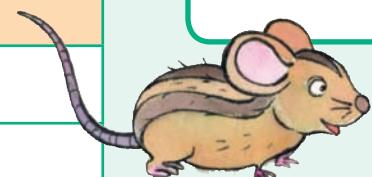
- A Lo humbula uri kubevha ku nga si kone u li thusa.
- B Lo humbula uri kubevha ndi kutukusa lune ku nga si kone u thusa.

Zwino nwalani phindulo yanu ya heyji mbudziso:

Ri guda mini kha lungono ulu?

Maipfimadivhiwa

duvha
kułukutuku
vhomba

Kha ri diphine

Gerani zwipopai izwi zwa minwe, ni zwi nambatedze kha minwe yanu ni zwi shumise kha u ɔalutshedza lungano lwa ndau na mbevha.

Ni do wana zwigeriwaho nga murahu ha bugu.

Lidau na kubevha

Kha ri ḥwale

Ńwalani zwe zwa ambiwa nga ndau na mbevha.
Ni shumise zwidévhé.

Vha songo nndya
nandi Vho Ndau.
Ndi do vha thusa
liñwe ḫuvha.

Kubevha kwa ri,

.

Lidau ḥa ri,

.

.

U kubevha kutukutuku.
U nga si nthuse.

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.
Ni kone u shumisa maipfi mañanu kha u ḥwala mafhungo añu inwi
muñe buguni yanu ya ndowedzo.

zhota	wakwo	nndya	fashwa	ṅwando
zhana	ḥakwo	nndyoni	fushwa	ṅwenda

Kha ri ḥwale

Tangedzelani maipfi ane a amba zwi no fana.

sea	vhidzelela	tshimbila	dzula	huwelela
enda	sika	unda	thoma	lila
imba	vhovhola	sedza	lavhelesa	thethenyea

Kha ri የwale

Ǹwalani mafhambanyi a fhungo ላንዬ na ላንዬ.

Ho vha hu tshi khou fhis, ndau ተክክሷ ፍ የወኑ መበቻ ክሸልዋነ.

Ndau ተክክሷ ፍ የወኑ ዓንዳ ነገኝ መበቻ ክሸልዋነ ፍ የወኑ ካሳ.

Ndau ፍ የወኑ ተሸ ለሆዋ ነገኝ መበቻ ፍ የወኑ ለመለል.

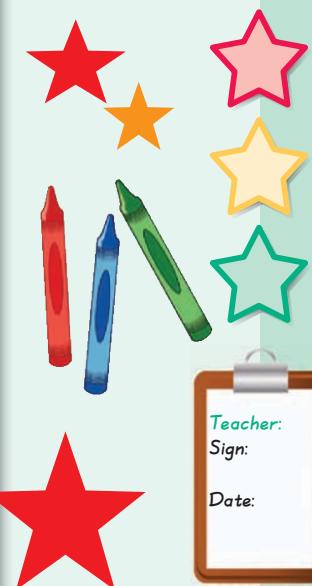
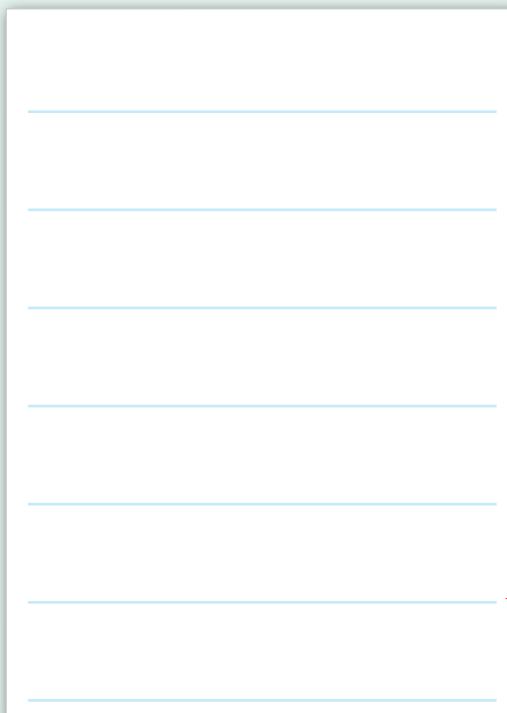
Muzwimi muvhuya a rea tshikwekwe tsha u fasha ndau mmbi.

Kha ri ደiphine

Ǹwalelani garaታ ሚኒዬ ሙትሁ ወ ፍ የወኑ እና ተሸ.

Ǹwalani mulaedza mupfufhi የጊዜ ትምህር እና ንግድ የጊዜ ትምህር እና ተሸ የወኑ እና ተሸ.

Sankambe na tshibode

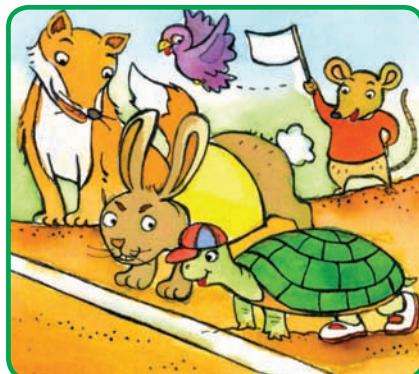

Kha ri ambe

Makhulu wañu vha a ni anetshela ngano? Ni khou ya u vhala lungano lune makhulu wa Ntakadzeni vha pfana na u lu anetshela. Lavhelesani zwifanyiso izwi ni ambe uri ni vhona u nga lungano lu khou amba nga mini.

Kha ri vhale

Sankambe na tshibode

Kalekale Sankambe na tshibode zwo vha zwi tshi dzula ñakani lidaladala. Tshibode tsho vha tshi tshi tshimbila nga u ongolowa. Sankambe tshi tshi dzulela u tshi sea.

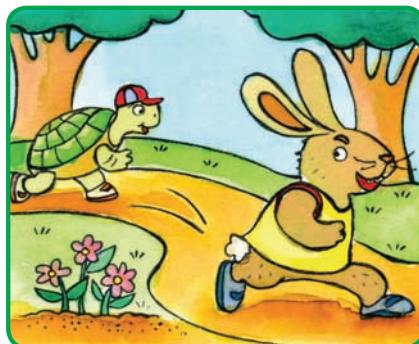
Lihwe ñuvha Sankambe tsha amba na tshibode tsha ri, "Kha ri ite **mbambe**." Tshibode tsha tenda, Sankambe tsha tou fa nga zwiseo. Phukha dzot^he dza ña u t^halela mbambe iyi.

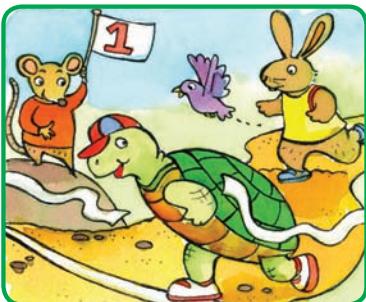
Sankambe tsha t^huwa nga luvhilo tsha **phinyela**. Tshi tshi sedza murahu tsha vhona tshibode tshi sa vhonali ngauri tsho vha tsho tshi sia kulekule.

"Tshibode tshi a ongolowa nga maanda," ndi Sankambe tshi tshi elekanya. "Tshi ño lenga u swika fhanu. Ndi ño tou vha ndo awela nahone ndi ño tshi vhona tshibode tshi tshi swika nda takutshedza nda wina mbambe."

Sankambe tsha gogodela muri tsho tou dzula henefho ndilani, tsha mbo ñi farwa nga khofhe.

Musi tsho edela tsha pfa dziñwe phukha dzi tshi khou ita phosho yau wina ha vhagidimi. Tsha humbula uri ndi muloro. Tshi tshi phaphama tsha wina ha vhagidimi wana tshibode tshi tshi khou swika thamboni.

Sankambe tshe vukuluku! Tsha gidima nga luvhilo fhedzi tsha kundwa u fhirela tshibode. Tshibode tsha wina mbambe.

Vhalani lulngano ri fhindule mbudziso. Ipfì la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Kha ri nwale

Ndi nnyi we a wina mbambe? Ngani?

Ndi vhonnyi vhe vha da u talela mbambe?

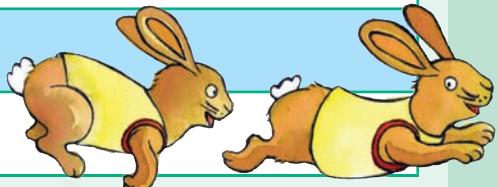
Sankambe tsho awela ngafhi?

Neani lungano ulu thoho yavhuđi.

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.
Ni kone u shumisa maipfi mačanu kha u nwala
mafhungo aṇu inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

Maipfimadivhiwa

zwino

sea

vukuluku
tshibode

mbambe	phinyela	fhluledza	shuvhama
sankambe	elekanya	khofhe	shavha

Mbambe ya phukha

Kha ri ite nyito

Inwi na khonani yanu ambanu nga thai idzi ni livhanye thai na tshipuka tsho teaho kha tsha u ja, nga u tala mutalo wa u zwi tanganya.

Thai

Ndi nambi. Ndi tshi ya hayani ndi tou fhufha.
Ndi nne nnyi?

Ndi na luvhilo na nzambo ndi a fhufha. Ni tshi funa ni nga nnamela.
Ndi nne nnyi?

Ndi tshi tshimbila ndi tou dedengela. Vhulalo hanga ndi tshimbila ndo hwala.
Ndi nne nnyi?

Ndi a luma, ndi a rona. Fhedzi ndi a difhisia.
Ndi nne nnyi?

Kha ri nwale

Kha tshipida tshiñwe na tshiñwe tsha lungano lwa "Sankambe na Tshibode", ñwalani fhungo ljhulwane ljhithihi kha mathomo, mutumbu na magumo.

Mathomo

Mutumbu

Magumo

Kha ri nwale

Nwalani maipfi aya nga vhudalo.

dzulafhi	dzula ngafhi
thi mudi	
ndinwi	
hu nani	
ndiwe	

Mihwetedzo

vha rini	
muni	
nditsho	
beafhi	

Malaeli.....

Kha ri diphine

THOMANI

Imbani luimbo.

Vhandani zwanda.

Bulani ipfi li no thoma nga E.

Tengenedzani bugu kha thoho.

Bulani ipfi li no fhela nga o.

Bvisani lulimi.

Bulani ipfi li re na mutevhetsindo na nne.

Bolela lentšu leo le rumago ka go swana le tseba.

Tengenedzani penisela kha munwe.

Vhalani ili ipfi: takutshedza

Bulani duvha la namusi.

Bulani ipfi li no fhela nga E

Bulani ipfi li re na mibvumo miraru.

Bulani ipfi li re na mibvumo mivhili.

Lifhambanyi la nona ndi lifhio?

Bulani uri ndi duvha lifhio li no tevhela Musumbuluwo.

Bulani ipfi li re na b.

Bulani ipfi li re na mibvumo mina.

Bulani uri ni t̄oda u vha mini ni tshi aluwa.

Bonyani maṭo ni nwethhuwe.

Bulani ipfi li re na mute vhetsindo na rothe

Sumbani murahu ha kilasi.

Peleṭani dzina lanu nga tshamurahu.

FHEDZANI

Teacher: _____
Sign: _____
Date: _____

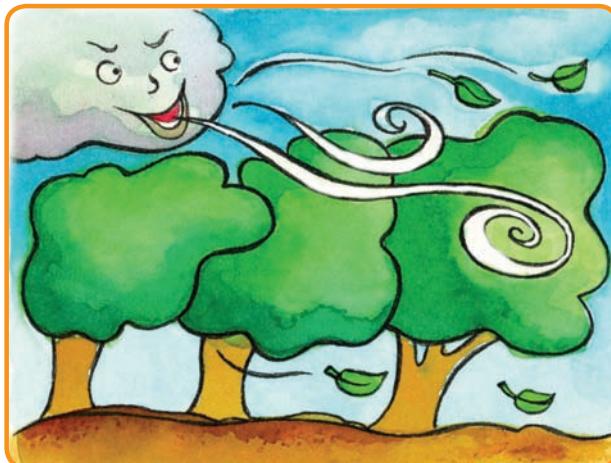

Kha ri ambe

Hetshi ndi tshit̄ori tshire makhulu wa Vhonani vha tshi funesa. Lavhelesani zwifanyiso izwi ni ambe uri ni vhona u nga tshit̄ori tshi khou amba nga mini.

Kha ri vhale

Duvha na Muya

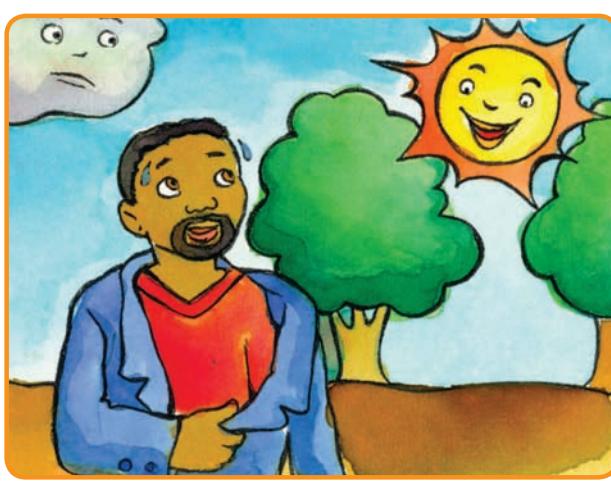
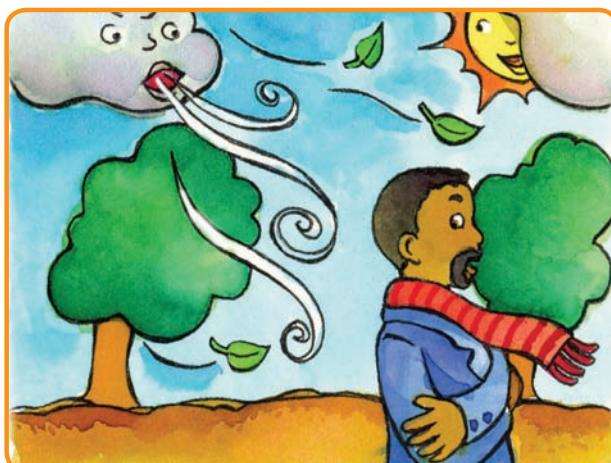
Kalekale muya wo vha u tshi vhudzula. Miri i tshi sombana, nn̄du dzi tshi fudululwa. Muya wa dikhoda vhukuma. Wa ri, "N̄ne ndi na maanda u fhira miri. Ndi fhira na Duvha!"

Duvha la bonyolowa la ri, "A si zwone hezwo, iwe Muya. N̄ne ndi na maanda u fhira iwe."

"Izwo kha ri ite mutatisano ri vhone uri ndi nnyi a re na maanda u fhira munwe," ndi Muya u no ralo. "Hu do thoma n̄ne," wa ralo. "U do vhone iwe uri n̄ne ndi na maanda mangafhani. Ndi nga bvula dzhasi la houla munna n̄ne."

Muya wa vhudzula wo vhudzula lwe na miri ya nga i sa phaduwa. Ula munna a sokou omelela dzhasi lawe a ri, "Yowee, ndi khou pfa phepho."

Duvha la dovha la bonyolowa. La nwethuwa ha mbo thoma u dudela. "Ahaa," hu amba ula munna. "Hu vho dudela zwino."

Duvha la vaṭamedza nga zwiṭuku nga zwiṭuku.
"Maloo!" ndi ula munna. "Ndi khou swa, imani ndi bvule dzhasi."

Duvha la ḥwethuwa la ri "Ndo wina! Khwese ndi nnyi?"

Maipfimađivhiwa

vhudzula
munna
muya
nne

Kha ri ḥwale

Fhindulani mbudziso idzi. Ipfi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Vhabvumbedza vhahulwane kha itshi tshiṭori ndi vhonnyi?

Ho bvelela mini musi Muya wo no vhudzula?

Ho bvelela mini musi Duvha li tshi who fhis?

Ndi nnyi ane a nga wina arali mvula na yone ya nga dzhena kha muṭatisano?
Ngani?

Divhamaiḍi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.
Ni kone u shumisa maipfi maṭanu kha u ḥwala
mafhungo aṇu inwi muṇe buguni yanu ya ndowedzo.

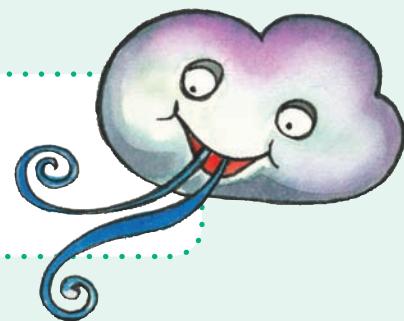
Iwisa	vhudzula	zhađuwa	ṅwethuwa	khwese
Iwala	vaṭamedza	zhamba	ṅwala	khwali
Iwendo	dzungu	zhendedzi	huṅwe	thukhwī

Mutatisano muhulu

Kha ri ite nyito

Itani litambwa ni na khonani dzañu ni tshi sumbedza uri ndi nnyi a re na maanda. Kha hu vhe ñuvha, ñwedzi, maya na mvula. Ni elelwe uri muñwe a ambare dzhasi.

Kha ri ñwale

Tagedzelani maiiti. Ndi masumbanyito.

gidima	bambela	humbla	atsamula	watshi
lino	reila	ñwala	vhala	dzhia
raha	sokha	tamba	edela	hatsi
mutambo	penya	mvula	tuwa	tshimbila

Kha ri ñwale

Lavhelesani mafhungo a re afho fhasi. Nyito i re afho i khou itea zwino kana yo itea kale? Musi no no wana phindulo, dzenisani maipfi a re na mivhala afho zwikalani.

1.

2.

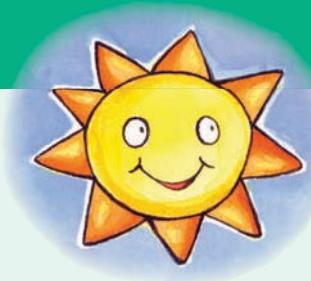
3.

4.

Kha ri diphine

Vhalani nga ንwedzi na ሂuvha, ni vhudze khonani yanu zwine na khou vhona.

Duvha na ንwedzi

ጀwedzi u vhonala u sa fani musi u tshi mona na ዘifhasi. Hezwi zwi itiswa ngauri musi u tshi khou mona ሂuvha ዘi vhone tshela zwipida two fhambanaho zwa ንwedzi. Maipfi a re afho fhasi ri a shumisa kha u ታlutshedza mbonalo ya ንwedzi kha zwifhinga two fhambanaho.

ጀwedzi wa gumba	hafu ya ንwedzi	luvhedzhegu	ጀwedzi wo dzulwaho

Kha ri ንwale

Fhindulani mbudziso iñwe na iñwe, ipfi ወa u thoma ወa phindulo yanu ዘi tea u thoma nga ግederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi ንwedzi ufhio une na khou vhona ያnamusi?

Lavhelesani ንwedzi kha Misumbuluwo miña ya uno ንwedzi. Ni ole zwivhumbeo zwawo tshifhinga tshothe.

--	--	--	--

Teacher:
Sign:

Date:

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

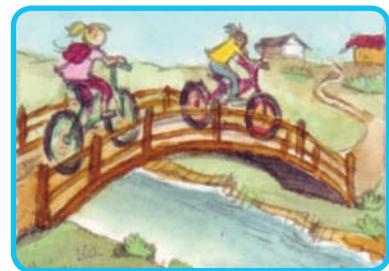
Kha ri vhale

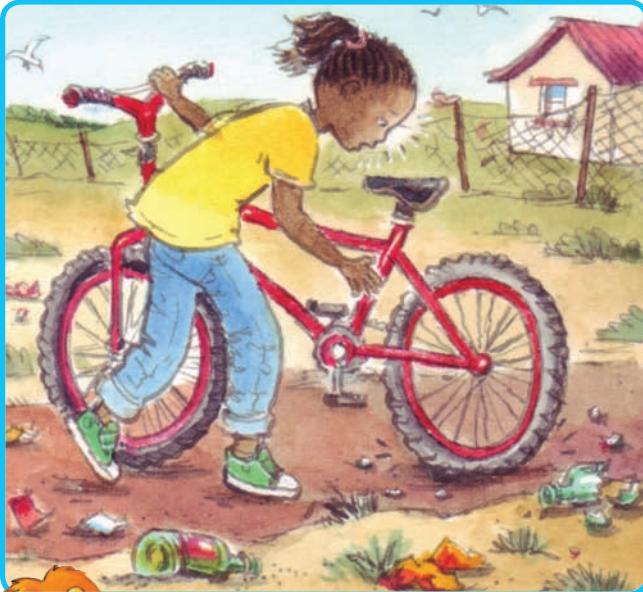
Baisigira ntswa.

Khaladzi a Vhonani, Anza o rengelwa basigiri ntswa nga ḫuvha ḥawe ḥa mabebo a ḥwaha wa vhufumi. Ndi baisigiri ntswa i no penya. Nga Mugivhela Vhonani o hadzima basisigiri kha Anza. O vha a tshi khou ri a vhe a tshi khou monamona ngayo. Anza a vhudza Vhonani uri a i fare zwavhudī.

Vhonani na Ann vha tshimbila fhethu hu re na zwiṭaka, miri milapfu, mulamboni na kha buroho ya mabulannga. Shango ḥo vha ḥo naka ḥi lidaladala.

Musi vho no wela buroho vha vhona fhethu ho ḫalaho mashika na mabodelo o pwasheaho. Hu si kale Vhonani a pfa baisigiri i si tsha kokodza.

A tshi lavhelesa a wana thaela la murahu lo phontsha. Vhonani o humela hayani o tou hwala baisigiri. A ri Anza a mu thuse u phetsha thaela.

Kha ri rwale

Fhindulani mbudziso iñwe na iñwe. Ipfì la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Vhonani o vha o namela basigiri ya nnyi?

Ndi mini tshe tsha phontshisa thaela?

O humisela hani baisigiri hayani?

Vhatu vha no lakatedza mashika ni vha dzhia sa vhathude?

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese milvumo.
Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u rwala
mafhungo anu inwi mune buguni yanu ya ndowedzo.

Maipfimadivhiwa

baisigira
hayani
mashika
thaela

ntswa	pwasheaho	phontsha	hwala
ntswela	tshipwa	ntshea	tshihwi
ntswikisa	mapwa-pwalala	thuntsha	hwahwamala

U monamona ha Vhonani nga baisigiri

Kha ri ite nyito

Itani litambwa ja musi Vhonani a tshi humbela baisigiri kha Anza. Ni sumbedze Vhonani na Ann vho namela baisigiri dzavho. Ni kone u sumbedza uri Vhonani o hwalisa hani baisigiri na musi a tshi talutshedza Anza uri yo phontsha. Sumbedzani ur i Anza uri mini musi a tshi vhona baisigiri yawe.

Kha ri nwale

Ro swifhadza dzina (thinwa) kha fhungo linwe na linwe afho fhasi. Inwi tangedzelani litululi li no talutshedza dzina.

Yo vha i **baisigiri** ntswa i no penya.

Vhonani o fhira zwitaka zwidaladala.

U fhira **miri** milapfu.

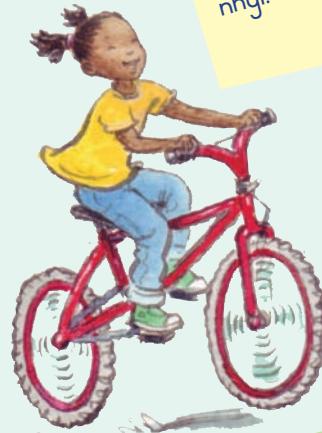
A pfuka **boroho** ya mabulannga.

A vhona **thaela** lo phontshaho.

A kanda **mabodelo** o pwashéaho.

Madzina na
matululi

Masala masumbavhune
a ri vhudza uri mune wa
tshithu kana zwithu ndi
nyi.

Kha ri nwale

Nwalululani mafhungo aya ni tshi thoma nga Mulovha.
Shumisani maipfi aya uri a ni thuse.

o namela

o lavhelesa

ro wela

o jia

ndo vhona

U namela baisigiri yawe.

Mulovha

Ndi vhona mabodelo o pwashéaho.

Mulovha

U dzhia baisigiri.

Mulovha

U lavhelesa thaela lo photshaho.

Mulovha

Kha ri nwale

Dzhenisani masala masumbavhune afho zwikhali u sumbedza uri vha^{ne} vha izwi zwithu ndi vhonnyi.

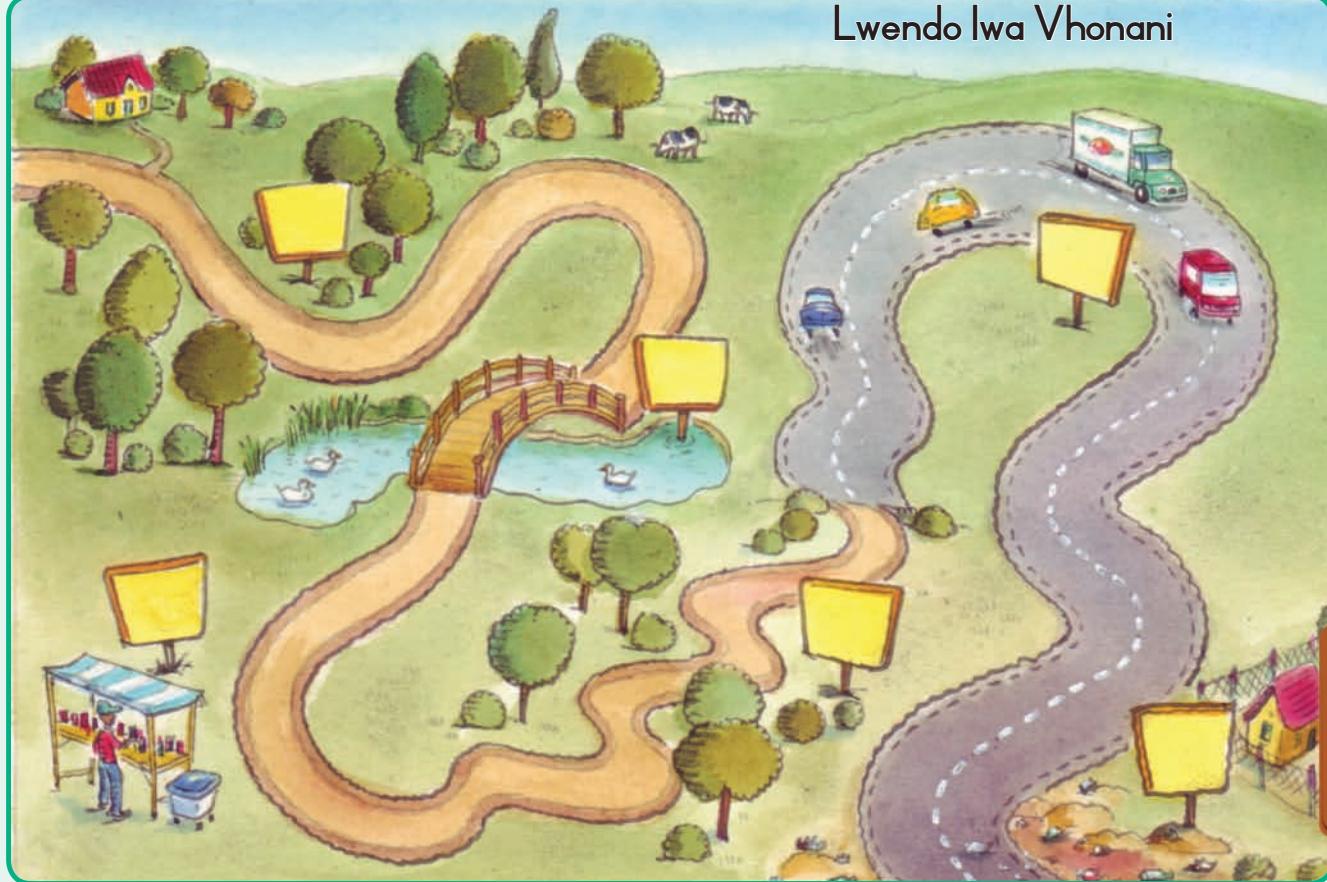

Baisigiri ya Anza	Bugu ya Zwivhuya	Mme a Kanakana
Mmbwa ya Vhonani	Apula <u>la</u> mugudisi	Peni ya Mashudu
Mutshila wa ndau	Tshienda tsha Tshililo	Goloi ya Baba

Kha ri diphiñe

Vhalani zwe
Vhonani na
Kanakana vha vha
vha tshi khou amba musi
vha tshi fhira fhethu ho
fhambanaho hu re kha mepe. Nwalani
nomboro ya afha fhethu kha mepe. Ro
dzula ro ni itela ya u thoma.

1	Kha ri ime ri renge kholodirinki.
2	I ^{danu} vhonana shango <u>lo</u> naka hani na u vha <u>lidala</u> .
3	Hei bada ndi ya masongesonge.
4	Ee! I ^{danu} vhonana <u>ila</u> tshika na mabodelo o pwashekanaho.
5	Ngavhe boroho i sa wi.
6	Ndi <u>do</u> tea u tshimbila zwavhud ⁱ hu re na <u>thirafiki</u> .

Lwendo lwa Vhonani

Vhonani u kumba mashika

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshif anyiso ri ambe nga zwine ra khou vhone.

Kha ri vhale

Kha ri ambe

Vhonani phositaraya
Vhonani na Kanakana vha ita.

Hu kumbiwa mashika

Vhonani na Kanakana vho vhudza mugudisi wavho nga ha tshika ye vha i vhone mulamboni. Mugudisi a vha vhudza uri vha humbele vharwe vhana uri vha ni vha thuse u kunakisa phakhani. Vha vhea phositaratshikoloni. Ho da vhone vha no swika 24, vho da u thusa u kumba tshika. Vha dobela mabodelo othe o pwashinho, zwikotikoti na mabammbiri.

Vhona vha takalela u tshila na u tamba fhethu ho kunaho.
Idani ni thuse u kunakisa u tsa na mulambo.

A ri todzi phakha dzi re na tshika.
Phakha yashu kha i dzule yo kuna.

Idani ri kumbe mashika.

Muriwe na muiriwe u do wana dzhusi na sangwetshi zwa mahala.

Lini? Nga Mugivhela wa 21 Thafamuhwe nga awara ya 10:00.
Ngafhi? Zwashu Park

Bisi i do ni vhuyedzedza mahayani nga awara ya 2:00

Divhamai^{fi}

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi mat^{anu} kha u nwala mafhungo aⁿu inwi muⁿe buguni yanu ya ndowedzo.

vhudza	phosítara	maba ^{mm} biri	sangwetshi
dzudza	phaiphí	mmbidza	nngwe
dzula	phanda	mmbi	nngwana

Kha ri nwale

Fhindulani mbudziso iñwe na iñwe. Ipfi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederezanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi nnyi o thusaho Vhonani u ita phosítara?

Vhasidzana avha vhavhili vho humbula u ita mini?

Ni vhona u nga wo vha muhumbulo wavhu^di uri vha kumbe mashika? Ngani?

Vho thoma u kumba mashika nga tshifhingade?

Kha ri nwale Tagedzelani ipfi li talutshedzaho vhana.

Mataluli

Musidzana mut^{ku} o dobela zwikot^kot^t.

Mutukana muhulwane o thusa nga u kunakisa phakha.

Musidzana o nakaho o t^oda u thusa.

Mutukana wa miswaswo o ri talutshedza muswaswo.

Mutukana a sa pfⁱ o t^oda u dzumba bini la mashika.

Kha ri ambe

Kilasi ya vhoiwe i nga ita mini kha u kunakisa tshikolo? Ambani ngauri ndi ngafhi afha tshikoloni hu re na tshika. Bulani uri ni do dzudzanya u kunakisa tshikolo nga ndila ifhio.

Kharinwale

Dženisani maṭaluli a u ṭalutshedza madzina.

Kharinwale

kelengende

khulu

hudaladala

Dzhenisani matčaluli
ane a khou tčahela.
Shumisani maipfi
aya uri a ni thuse.

Vhonani u tshimbila nqa baisiqiri fhethu _____.

Lo vha lo tsha lo tou .

A rwa bammbasi

Kha ri nwale

Sumbedzani vhu^{ne} nga u shumisa **wa**, **ya**, **a** kana **dza** nga murahu ha dzina u sumbedza uri zwithu izwi ndi zwa vhathe vha no fhira muthihi.

bugu _____ vhasidzana	bugu _____ khaladzi dzanga	mu ^t angano _____ vhagudisi
mmbw ^a _____ vhatukana	goloi _____ vhagudisi	yunifomo _____ vhaongi
mitshila _____ mmbwa	thoyi _____ vharathu wanga	madami _____ vhana

Kha ri diphine

Zwino itani phositar^a ni rambe vhana uri vha de vha thuse u kunakisa tshikolo.

Teacher:
Sign:

Date:

Kha ri ambe

Makhulu wa Ndumeliso vha pfana na u mu anetshela tshi^{tori} tsha musi vhutshilo havho vhu tshi ponyiswa nga dolofini. Lavhelesani zwifanyiso ni ambe uri ni vhona tshi^{tori} itsi tshi tshi khou amba mini.

Kha ri vhale

Vho tshidzwa nga dolofini

Musi vha tshee vhatuku mukalaha Vho Sam vhe na khonani yavho John vho vha vha tshi anzela u dia zwinwi fhasifhasi madini a lwanzhe. Ho vha hu na tshikepe tsha kalekale tshe tsha nupela kalekale. Nga ngomu ho vha hu na musuku, vhulungu, zwinina na mase^{tha} a thengo khulu. Musi mukalaha Vho Sam vha tshi dia tshinwi vho vha vha tshi ambara zwiambaro zwa suthu i no tsireledza muvhili wavho. Vho vha vha tshi shumisa gumbu la maya uri vha kone u fema vhe ngomu madini.

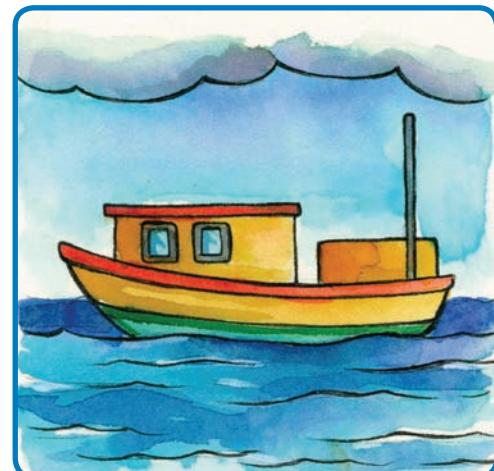
Liniwe duvha mukalaha Vho Sam vho vha na lutamo lwa u rwa tshinwi vha tsela tshikepeni, John a hana a ri, "Hai, namusi ri songo ya. Hu na madumbu ane a khou da."

"Fhedzi nne, ndo vhona tshaini ndenya ya musuku. Ndi khou toda u i tevhelela. Ri do wana tshelede nnzhi nga maanda," hu amba mukalaha Vho Sam.

"Madumbu a do swika hu sa athu fhela minete ya fumi^{thanu}. Hu na khombo hafha fhethu," ndi John a no ralo.

Fhedziha, mukalaha Vho Sam vha rwa tshinwi ngeno John o sala o vha lindela.

Mukalaha Vho Sam vha i wana tshaini fhedzi zwa kond^a u i kwatula. Vha kokodza vho kokodza u swikela i tshi toomowa. Nga itsi tshifhinga ndi musi gumbu la maya li tsini na u fhela, vha mbo di bvelela nth^a ha madⁱ vho fara tshaini ya musuku. Vha wana John o no tuwa nahone hu na madumbu mahulu.

Mukalaha Vho Sam vha puta tshaini ila vha lingedza u bambela fhedzi magabelo a vha o hulesa. Vha ri ndi hone vho nwela khothe. Tshaini iyi ya musuku yo vha i tshi lemela vhukuma lwe zwanda zwavho zwa vho thoma u neta. Vha litshedza tshaini.

"Mawee! Thusani wee, vhathe!" vha vhidzelela, f'chedzi ho vha hu si na ane a nga zwi pfa.

Vha mbo pfa u lila ha tshiñwe tshithu. Zwa vha rudza mbilu ngauri ho vha hu dolofini. Dolofini ya veka i tshi da khavho vha kona u gavha mutshila wayo. Ndi dolofini ye ya kokodzela mukalaha Vho Sam khunzikhunzini ya lwanzhe, bitshini.

Musi mukalaha Vho Sam vho no phuluswa, dolofini ya vhuyelela madini ya tuwa, asiila!

"A ni ntshileli. Ndo livhuha no mphulusa," ndi mukalaha Vho Sam vha tshi vhidzelela vho takala.

Kha ri nwale

Fhindulani mbudziso iñwe na iñwe. Ipfila u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi nga mini mukalaha Vho Sam vho rwa tshinwi lwanzeni?

Maipfima ñdivhiwa

mukalaha
thusani
tshaini
tshinwi

Ndi nga mini John a songo lindela mukalaha Vho Sam?

Mukalaha Vho Sam vho swikisa hani khunzikhunzini?

Ni vhona u nga mukalaha Vho Sam vho vha vha tshi do vha vho lovha ilo duvha? Ngani?

Kha ri ite nyito

Tambani litambwa la tshit̄ori tsha mukalaha Vho Sam na dolofini. Ndi nnyi ane a do vha mukalaha Vho Sam. Ndi nnyi ane a do vha John? Ndi nnyi ane a do vha dolofini ine ya do phulusa mukalaha Vho Sam?

Divhamaiſfi

Vhalani maiſfi ni thetſheleſe mibvumo. Ni kone u ſhumisa maiſfi mačanu kha u nwala maſhungo anu inwi mune buguni yanu ya ndowedzo.

Mačaluli

anzela	zwinwi	nnzhi	phuluswa
nzie	tshinwiwa	nnzhiela	luswielo
nzenene	vhunwa	nnzhiya	swenda

Kha ri nwale

Divheeni kha tshiimo tsha mukalaha Vho Sam. Nwalani nga zwe zwa bvelela kha inwi. Ro ni thomela tshit̄ori.

John o mmbudza uri ndi songo dzhena madini ilo duvha fhedzi ndo vha ndi tshi khou tevhelela tshaini ya musuku. Ndo vha ndi tshi zwi divha uri hu khou da madumbu fhedzi nda dzhena. Ndi tshi thunyuwa ndo fara tshaini . . .

Divheeni kha tshiimo tsha dolofini. Nwalani nga zwe dolofini ya vhona na zwe ya ita. Ro ni thomela tshit̄ori tsha dolofini.

Ndo vha ndi tshi khou bambela matomboni ngauri ndo vha ndo zwi vhona uri hu khou da madumbu mahulu. Khathihi fhedzi nda vhona munna o fara litshaini lihulu. O vha a tshi khou vhidzelela a tshi toda thuso.

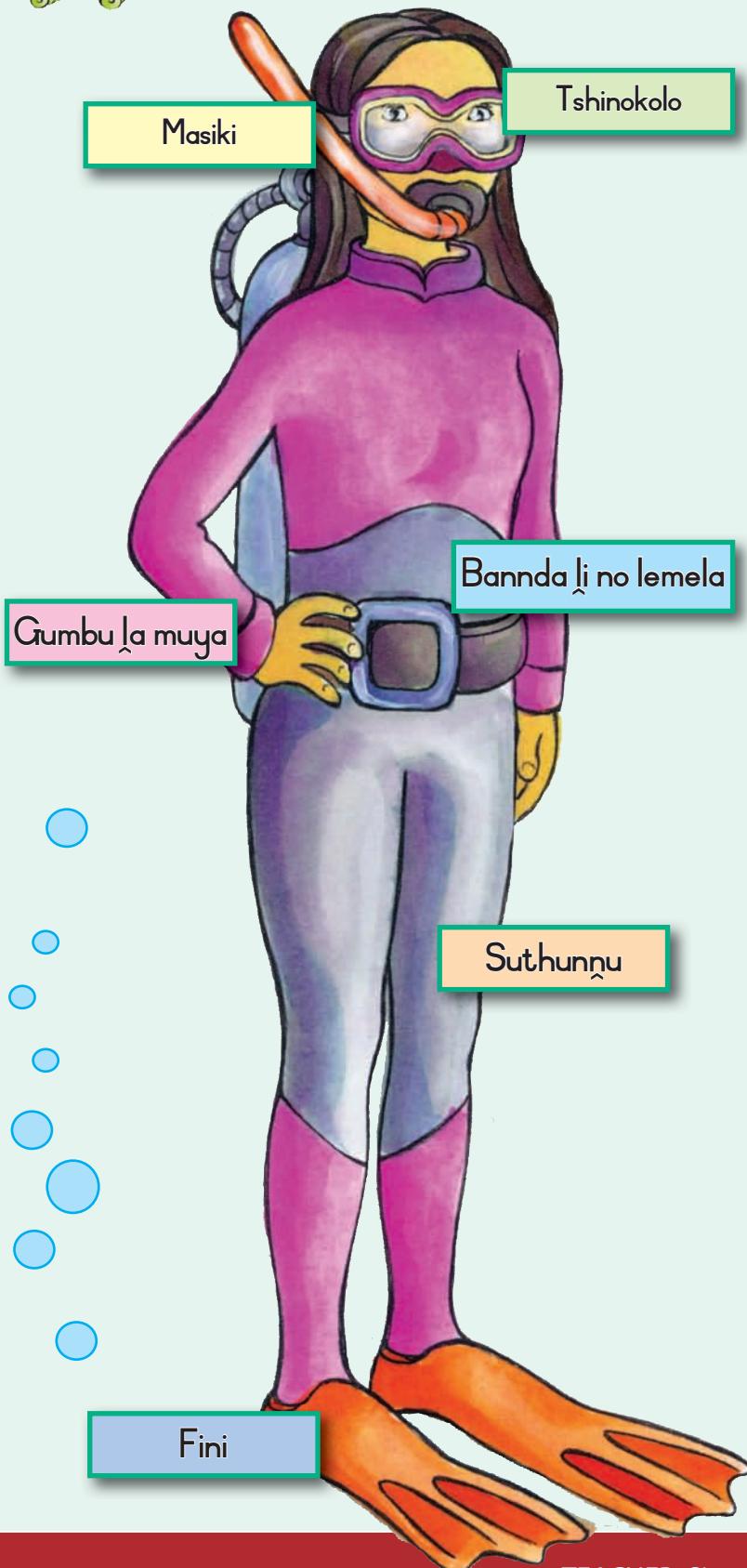

Kha ri diphine

Ambani na khonani yanu nga zwithu zwe fhambanaho zwine
zwa shumiswa nga vhadiatshinwi musi vhe fhasi lwanzheni.
Bulani uri ndi nga mini vha tshi tea u vha na izwi zwithu.

TEACHER: Sign

Date

127

Tshinokolo tsha u fema ngatsho.

Masiki

U thusa uri muthu a vhone zwavhu^di e madini

Gumbu la maya la u itela u wana maya madini.

Bannda li no lemela uri muthu a lemele a si papamale.

Suthunnu ya u dudedza muvhili

Fini dzi thusa kha u bambela nga luvhilo

Teacher: Sign:
Date:

Kha ri ambe

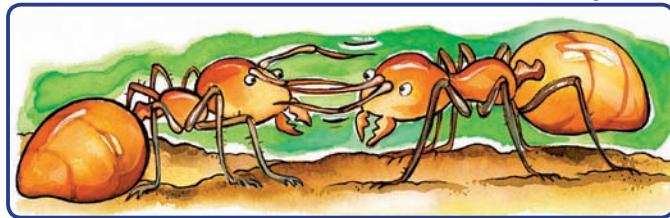
Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khona.

Kha ri vhale

Vhusunzi vhu mushumoni

No no vhuya na pwaṭula lusunzi? No vha ni tshi zwi ḋivha uri vhusunzi vhu dzula vhu vhunzhi tshitahani? No vha ni tshi zwi ḋivha uri vhusunzi vhu a nekana zwiliwa?

Arali na tevhela ndila ya vhusunzi ni do wana hu na zwiliwa hune ya fhelela hone. Nga ngei magumoni manwe ni do wana hu na tshitaha.

Tevhelani ndila ya vhusunzi

Musi lusunzi lwo wana zwiliwa lu phulela vhuñwe vhusunzi ndila uri vhu tevhela. Vhuñwe vhu tevhela ndila yeneyo nthihi vhu tshi ya zwiliwani. Vhusunzi vhu pfana na zwithu zwi no nambitela sa dzhamu na swigiri. Vhu dovha ha la na zwiliwa zwine zwa sala zwi khagala midini. Ni do vhu vhona ho momela zwiliwa.

Itani liedza

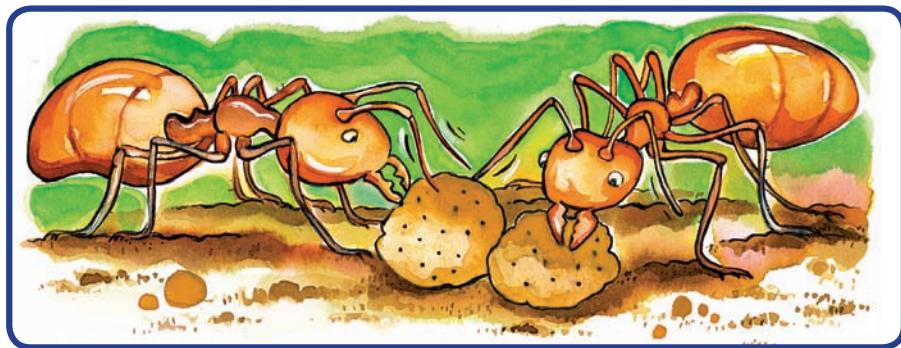
Vheani tshipida tsha bammbiri tshi re na zwiliwa tsini na tshitaha tsha vhusunzi. Lindelani vhusunzi vhu tshi wana izwo zwiliwa. Ni do vhona vhuñwe vhusunzi vhu tshi tevhela ndila nga vhunzhi. Zwino pfulusani izwo zwiliwa. Vhusunzi vhu a zwi tevhela?

Hu itea mini musi no pfulusa zwiliwa?

Musi zwiliwa zwo pfuluswa vhusunzi vhu sala vhu kha di tevhela yeneila ndila. Zwi a dzhia tshifhinga vhu sa athu dovha ha phula iñwe ndila ntswa.

Ndi ngani?

Musi lusunzi lwo tangana na zwiliwa lu sia fedä u itela u sumbedza ndila. Vhuñwe vhusunzi vhu tshi bva tshitahani vhu nukhedza fedä lenelo ha li tevhela.

Kha ri nwale

Vhalani mafhungo a vhusunzi ni fhindule mbudziso nga nthihi nga nthihi..

Tshit̄ori itsi tshi amba nga mini?

A Tshi nea tsivhudzo ya ndila dza vhutala.

B Tshi ri vhudza uri vhusunzi vhu panelwa nga ndilade.

C Tshi ri vhudza uri vhusunzi hu wanala ngafhi.

Ndi nga mini ni tshi tea u vhea zwiliwa tsini na tshit̄aha tsha vhusunzi?

A U itela u dadisa vhusunzi. C U itela uri vhusunzi vhu phule ndila.

B U thivha ndila ya vhusunzi. D U vhulaha vhusunzi.

Musi lusunzi lwo tangana na zwiliwa lu vhudza hani vhuriwe uri zwiliwa zwi ngafhi?

A Vhu tou sedzesesa ha lu tevhela. C Vhu tou nukhedza zwiliwa zwi re kha bammbiri.

B Vhu sokou monamona u swikela vhu tshi tangana na zwiliwa. D Vhu nukhedza fedala le la siwa nga lusunzi lwa u thoma.

Ni vhone u nga vhusunzi vhu a vhavhalelana? Ndi nga mini ni tshi ralo?

Kha ri nwale

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

Padukanyani maipfi a ya a bve zwipida.

Mubvumo wa f

funa

fola

fula

vhusunzi	zwiliwani	kutoho
vhu/su/nzi		
magumoni	yeneila	tshit̄ahani
vhavhalela	tshit̄aha	mushumoni

Maipfimadivhiwa

mushumoni
ngomu
vhusunzi
thusana
zwiliwa

Muñwe hafhu a vhusunzi

Kha ri ite nyito

Lavhelesani tshifanyiso itshi tsha ndila ya vhusunzi.

Ni kone u vhudza khonani yanu zwine na khou vhona tshifanyisoni.

Kha ri nwale

Nwalululani mafhungo aya ni
tshi thoma nga Mulovha.

ho tevhela

ho momelaho

ho la

Vhusunzi vhu tevhela ndila.

Mulovha vhusunzi

U vhona vhusunzi hu momelaho zwiliwa.

Mulovha o

Vhusunzi vhu la zwiliwa zwi no nambitela.

Mulovha

Kha ri nwale

Tagedzelani ipfi lo teaho.

Lipfanisi

Vhusunzi vha/vhu kuvhanganya zwiliwa.

Bere i/tshi nwa madi.

Bongi u/li namela baisigira.

Duvha li/a khou fhisa.

Rine ri/a khou vhona vhusunzi.

Inwi no/ro lenga.

Vhone vha/tshi khou la.

Vhusunzi vhu/tshi khou toda
zwiliwa.

Kha ri nwale

Tangedzelani madzina
vhukuma.

Ri dzenisa -ni mugumoni
wa ipfi ri tshi sumbedza
fhethu.

ida__	shango__	amba__	tshikolo__	dorobo__ crayon
mudi__	lila__	maswiri__	muri__	lima__
haya__	fhasi__	makhulu__	siga__	mbudzi__

Kha ri diphine

Vhusunzi vhu shumisa feda kha u vhudzana uri zwiliwa zwi wanala ngafhi.
Vhu ita ngaurali ngauri a vhu koni u amba.
Ri nga kona u vhudza khonani dzashu mafhungo ri sa shumisi
u amba. Ri shumisa zwifhatuwo zwashu na mato.

Zwi amba mini?	Ndo sinyuwa.	Ndo takala.	Ndo tungufhala.	Ndo mangala.
Matō				
Milomo				
Tsie dza nthā				
Tshifhatuwo				
Olani zwifhatuwo zwanu inwi muñe.				

Teacher:
Sign:

Date:

Kha ri ite nyito

Lavhelesani zwifanyiso zwa ngano na zwi^{tori} zwe ra vhala.

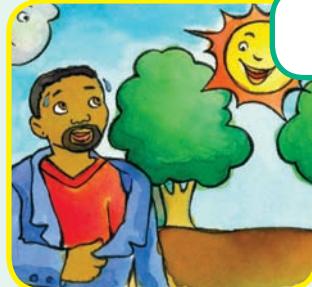
Lidau na kubevha

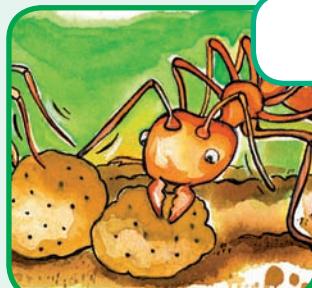
Vho tshidzwa
nga dolofini

Sankambe na
tshibode

Duvha
na
Muya

Vhusunzi vhu
mushumoni

Vhonani u kumba
mashika

Kha ri vhale

Humbulani nga zwi^{tori} zwe ra zwi vhala buguni iyi.

Ndi zwi^{tori} zwifhio zwine na zwi funesa?

Ndi nga mini ni tshi funa zwi^{nwe} zwi^{tori} u f'hira zwi^{nwe}? Zwi ^{nwaleni} nomboro, ni thome nga l kha tshi^{tori} tshe tsha ni takadzesu u swika kha 4 kha tshi^{tori} tshe tsha si ni takadze.

No takadzwa nga Lidau na Kubevha kana Duvha na Muya kana Sankambe na Tshibode? Ni nga vha ni tshi ^{dimvumvusa} nga u vhala.

No nanga Vho tshidzwa nga dolofini kana Bongi u kumba mashika", kana "Vhusunzi vhu mushumoni?" Ni nga vha ni tshi vhalela u wana mafhungo a u ni tsivhudza.

Kha ri ḥwale

Vhalani tshitɔri ni fhindule mbudziso iñwe na iñwe. Ipfi ḥa u thoma ḥa phindulo yanu li tea u thoma nga ḥederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi tshitɔri tshifhio tshe na tshi takalelesa?

No takadzwa nga mini khatsho?

Ndi tshifhio tshitɔri tshe ni si tshi takalele?

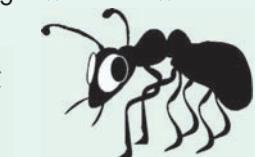
Ndi nga mini ni songo tshi takalela?

Ni vhalela u ḥimvumvusa kana u wana mafhongo?

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo ni kone u paðukanya maipfi ayo a bve mibvumo yo fhambananaho. Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u ḥwala mafhongo anu inwi muñe buguni yanu ya nñowedzo.

tshitanda	kubevha	kubugu
tshi/ta/nda		
vhalani	lidau	tshitahani
lwanzheni	tshitaha	mushumoni

Maipfimaðivhiwa

fhira
gidima
ratha
thoma

Kha ri nwale tshitorì

Kha ri ite nyito

Ambani na khonani yanu nga tshitorì tshe na tshi takalela nga maanda. Ambani nga vhabvumbedzwa vhatsho. Bulani uri ni funesa mini tshitorini itsi. No wana mafhungo kha itsi tshitorì?

U pulanelu u nwala tshitorì tshanu.

Kha ri nwale

Tshi amba nga mini?

Vhaanewa vhahulwane vha do vha vhonnyi?

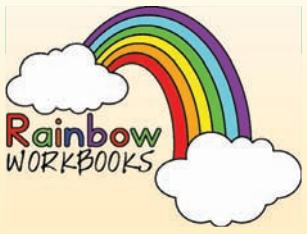
Ndi mafhungo afhio a u tsivhudza ane na do a dzhenisa?

Kha ri diphine

Gerani siatari li tevhelaho. Itani bugu. Kha khavara, nwalanu dzina la bugu. Nwalanu dzina lanu fhasi ha dzina la bugu, ngauri ndi inwi munwali. Olani tshifanyiso kha khavara. Nwalanu tshitorì tshanu tshi na mathomo, mutumbu na magumo.

NGA HA MUÑWALI

Nwalani dzina lanu

Miñwaha yanu

Hune na dzula hone

8

Liga la 4: Uerani kha mutalo nga murahu ha musi no sitepula bugu yanu.

Olani tshif anyiso hafha.

Liga ja: PeLan kha mutalo wa zwthoma.

Liga ja 3: Sitepulan kha sia li Liga ja 2: PeLan kha mutalo wa zwthoma.

Nwalani dzina la bugu hafha.

1

Liga la 1: PeLan kha mutalo wa zwthoma.

Nwalani dzina (ndi inwi muñwali).

5

Isani phanđa tshiköri tschapnu hafha.

7

Nwalani mutumbu wa tshiköri tschapnu hafha
vhukati ha siatari ja 5.

Olani tshif anyiso hafha.

Olani tshif anyiso hafha.

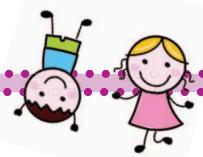
Olani tshifanyiso.

Thomani u ንውላ tshifori tshanu hafha kha siatari እል 3.

2

Olani tshifanyiso.

Fhedzisani tshifori tshanu.

7

3

9

Isani phanraa tshifori tshanu hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Nwadani uru hu qvelela minni magnumoni a tshifori tshanu hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

A
a

G
g

B
b

H
h

C
c

I
i

D
d

J
j

E
e

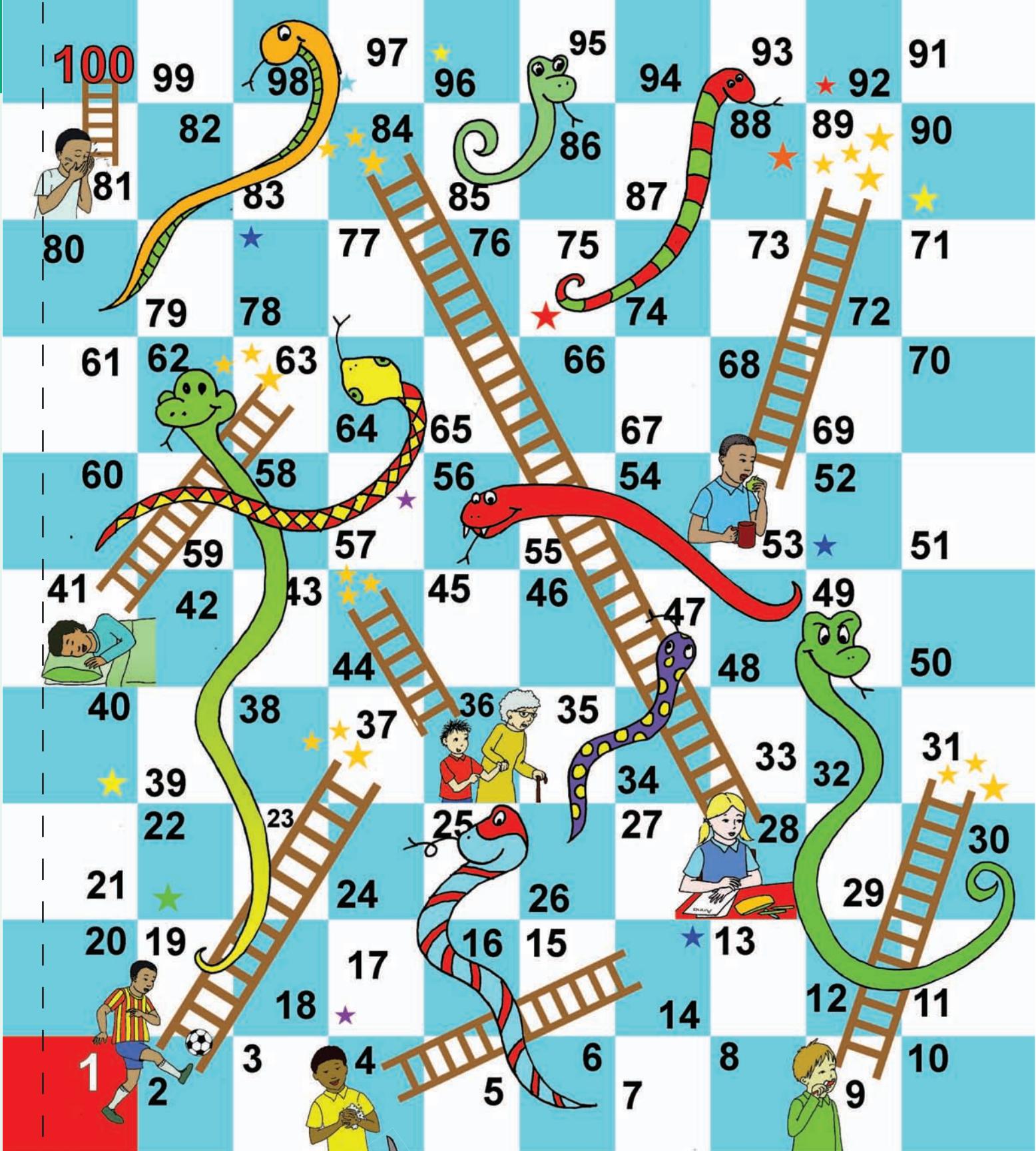
K
k

F
f

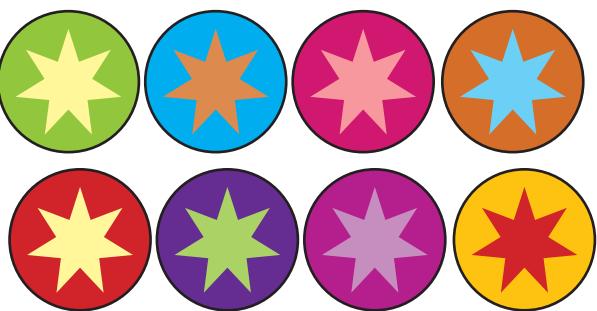
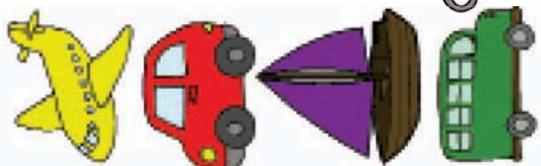
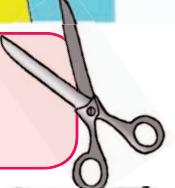
L
l

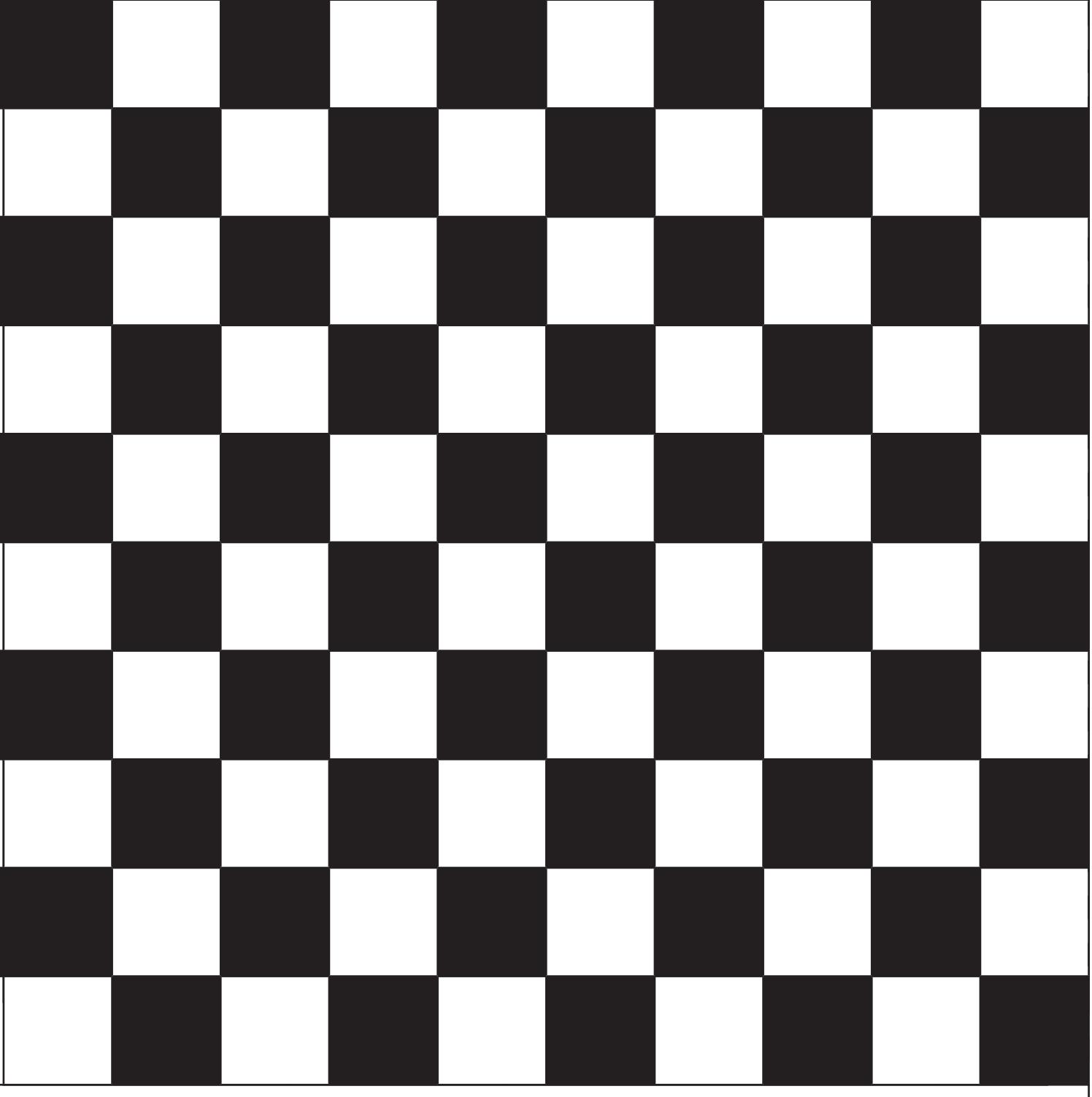
Dikishinari yanga

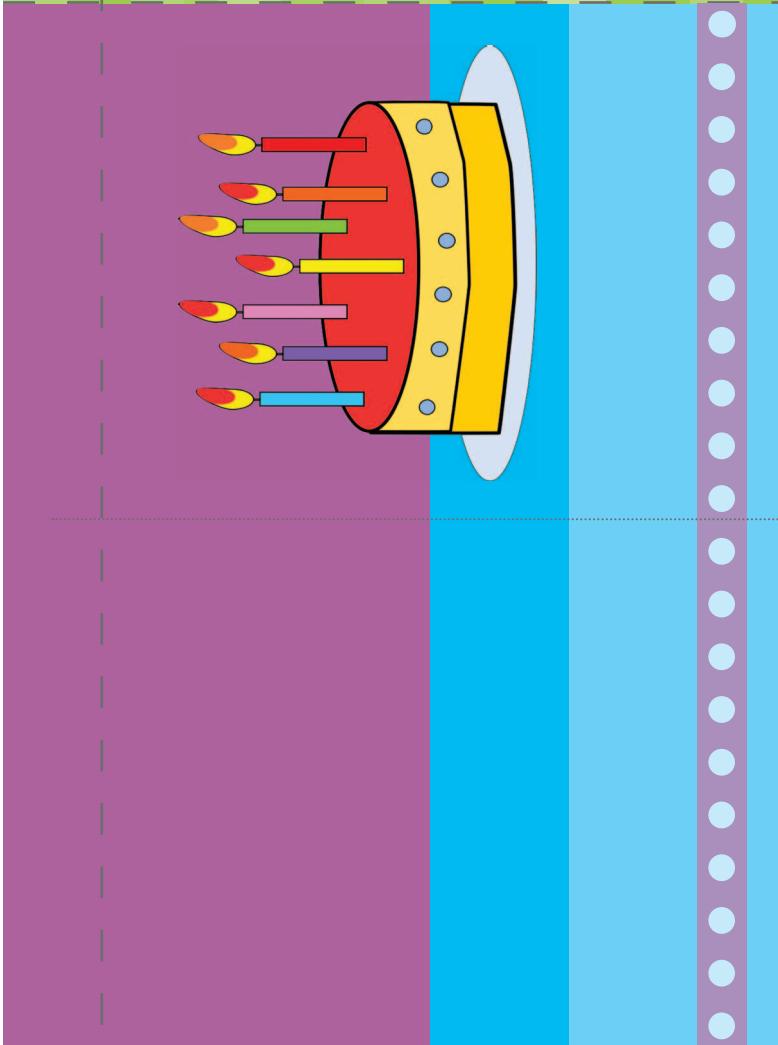

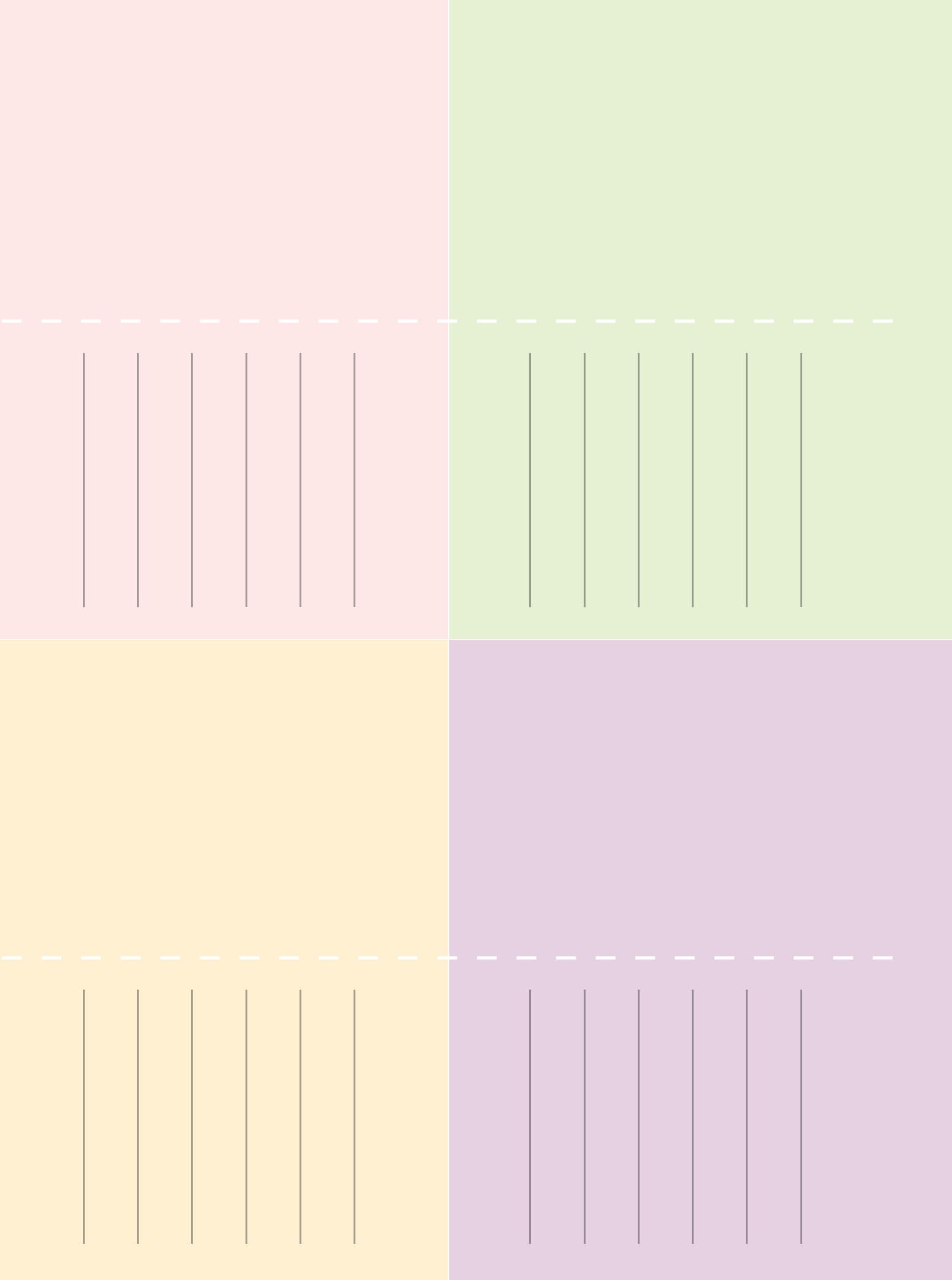

Nowa na Ieri
Gerani zwivhaleli izwi kha
Nowa na Leri

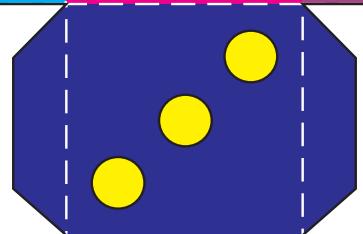
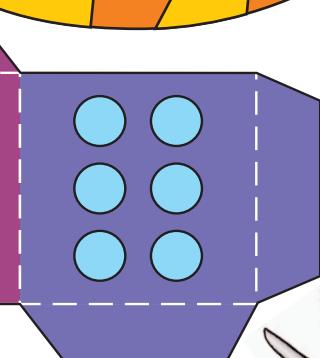
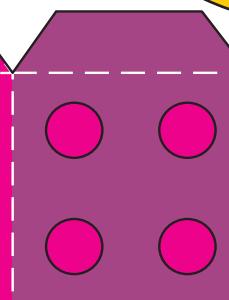
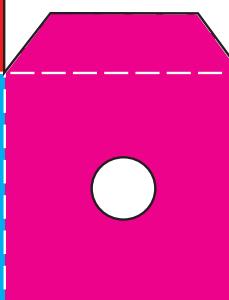
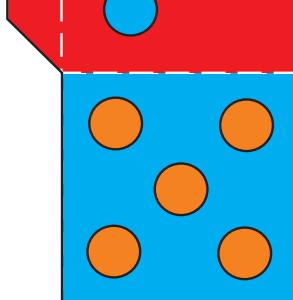
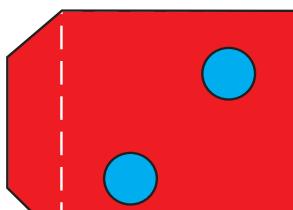
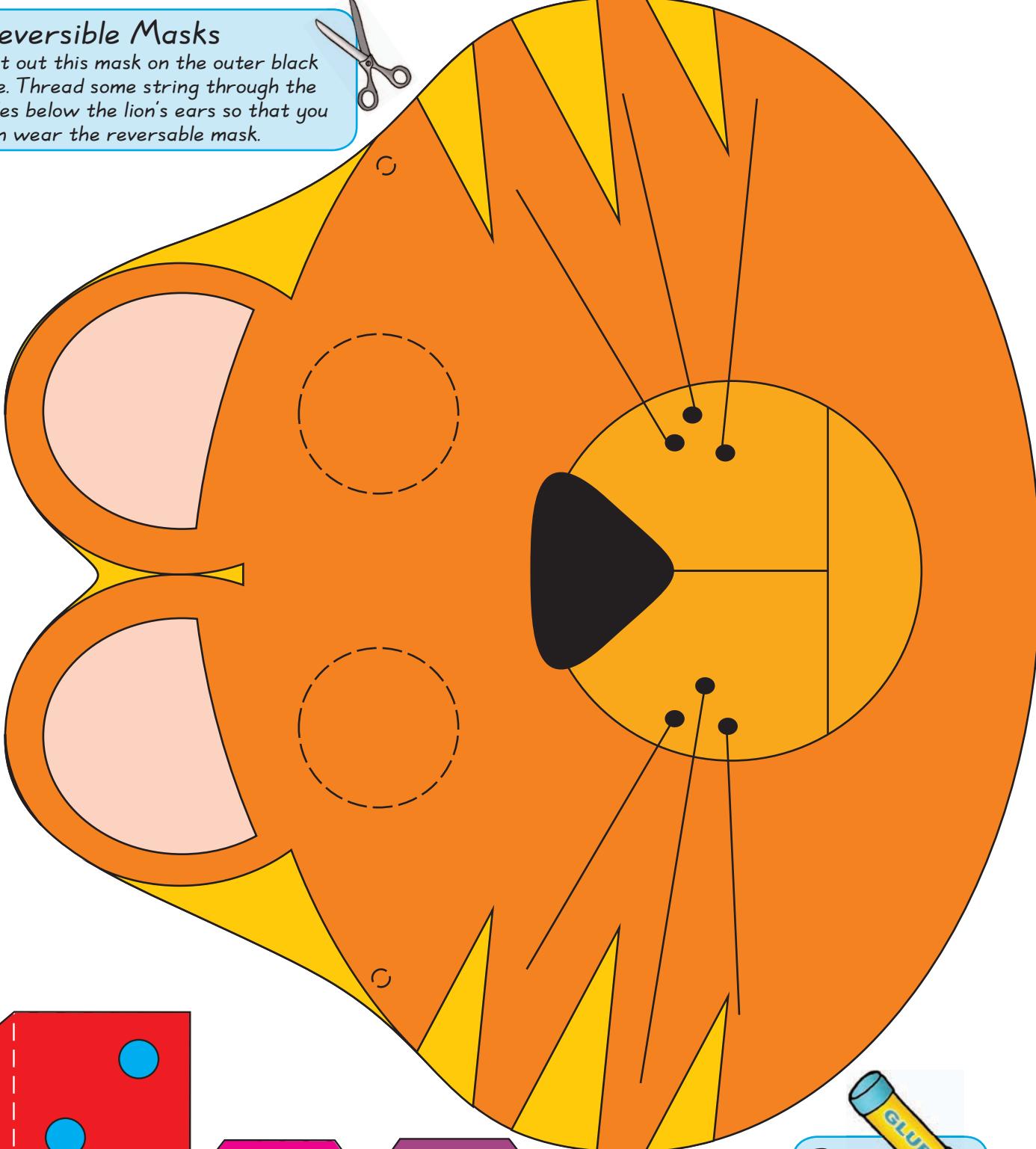

Reversible Masks

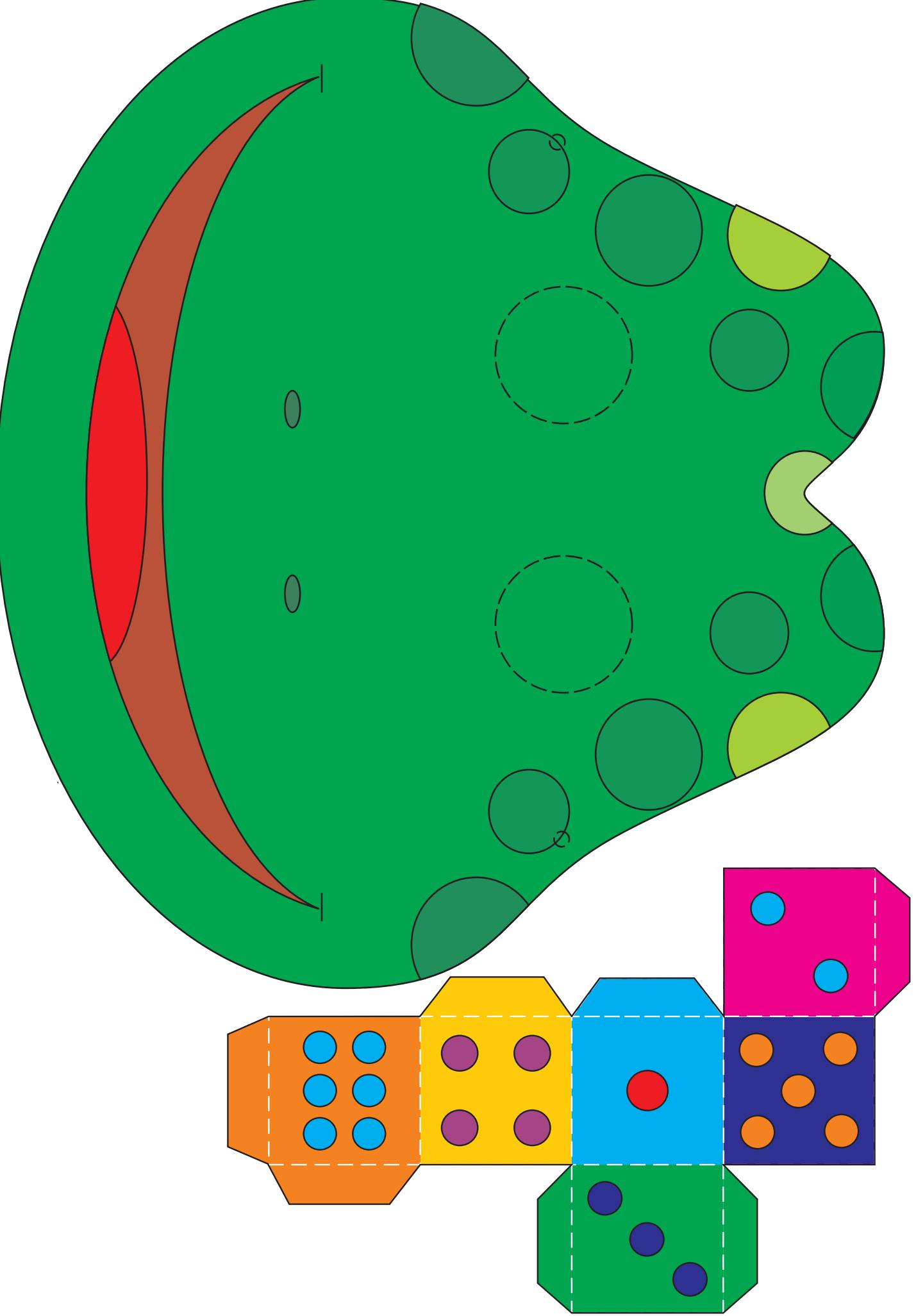
Cut out this mask on the outer black line. Thread some string through the holes below the lion's ears so that you can wear the reversible mask.

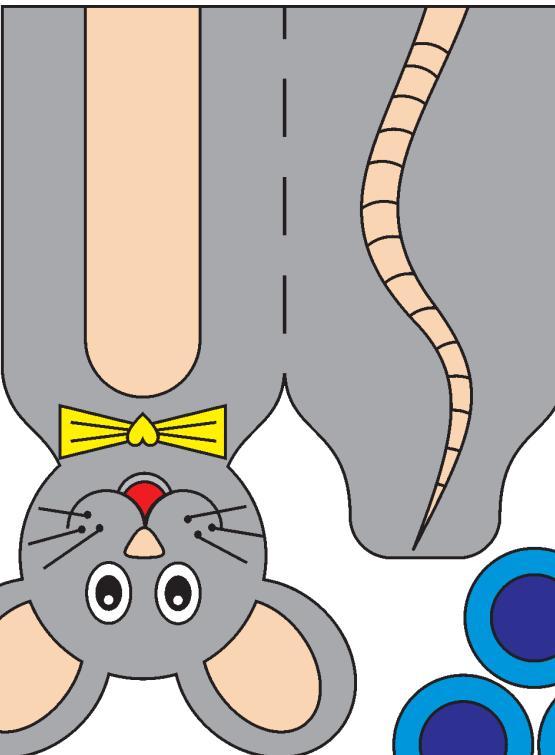
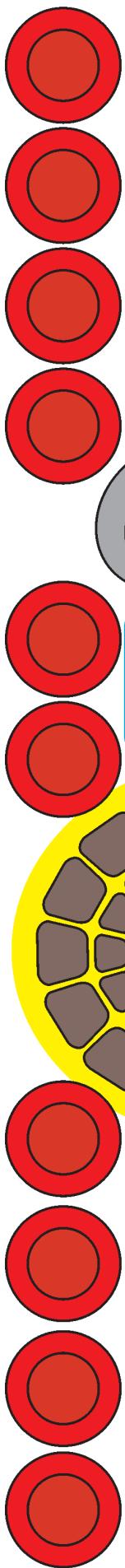

Dice

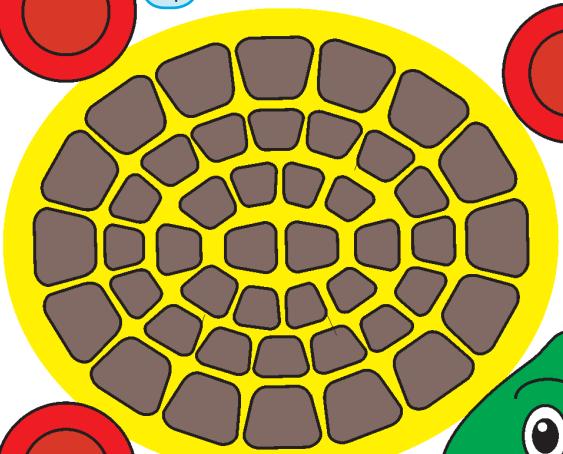
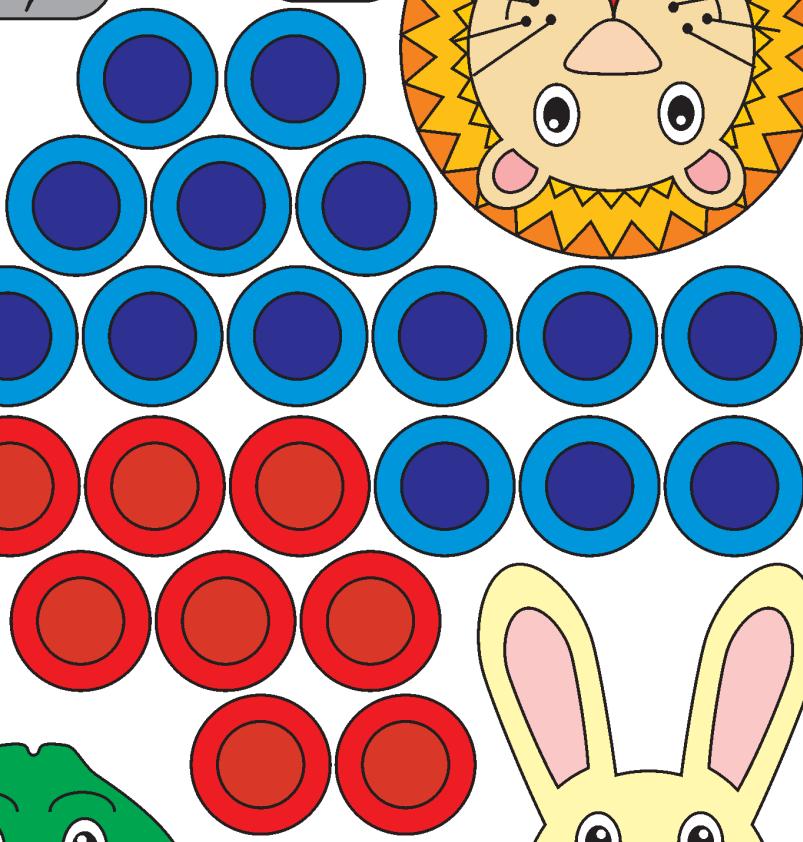
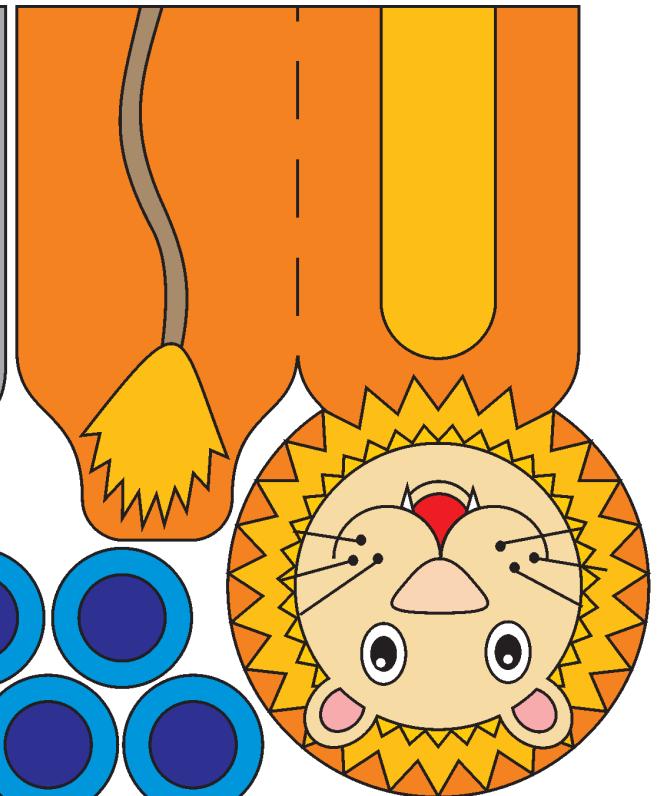
Cut out the dice on the outside black lines and fold on the white dotted lines. Glue the flaps on the inside of the dice.

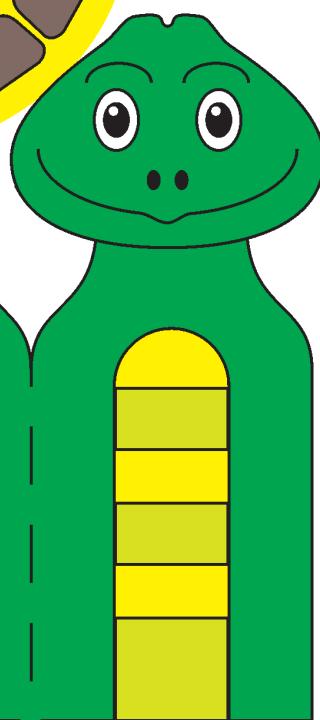

Counters for
the board game.

Glue the
tortoise
shell here.

Finger puppets

